REFLEX
PIAC-MAGATARTÁS-GAZDASÁG-PSZICHOLÓGIA
figyelő plusz

DÖNTÉS ÉS KOCKÁZAT

„Porlasztó” és „esernyő”

Az áruk és a szolgáltatások exportja és importja, valamint a bankok finanszírozási tevékenysége „veszélyes üzem”. Még a legbiztosabbnak, legbiztonságosabbnak tartott ügyletek sem mentesek a kockázattól. Háború, államcsíny, polgárháború, átutalási zárlat, a vevő csődje vagy fizetésképtelensége és még megszámlálhatatlan esemény akadályozhatja az áruk és a szolgáltatások ellenértékének átutalását, vagy éppen az exportcélra felvett hitelek visszafizetését.

Miután a nemzetközi gazdasági és pénzügyi kapcsolatok rendszeréből sajnos nem lehet kiiktatni a kockázatot, az elmúlt évtizedekben a piacgazdaságok valóságos védelmi erődítmény-hálózatot építettek ki. A kockázatok mérséklésére, illetve kivédésére szolgáló mechanizmusok és intézmények elsősorban az ipari országokban tekinthetnek vissza hosszú múltra, de újabban néhány fejlődő államban is kialakult az exporttal és az importtal kapcsolatos biztosítási és garanciarendszer. Sőt, térségünk több országában is megkezdődött a vállalatok nemzetközi üzleti tevékenységének biztosítására, a hitelek garantálására szakosodott intézmények kialakítása, működtetése.

Hitelrizikó

A vállalati exporttevékenység döntő része mindenhol a világon hitelből történik, s ebben az esetben a finanszírozást a kereskedelmi bankok végzik. Az ipari országokban gyakori, térségünkben pedig most van kialakulóban a céghitel intézménye, amikor a szállító saját forrásból nyújt hitelt vevője, importőre számára. Ebben az esetben a nemfizetés kockázatát elsősorban a szállító viseli.

A pénzintézetek számára létfontosságú, hogy az exportot finanszírozó hiteleiket (is) visszafizessék. Évtizedünkben a bankok különösen óvatos hitelezési tevékenységet folytatnak, hiszen a nyolcvanas évek végétől az elhúzódó gazdasági visszaesés, a megszaporodott iparági és cégcsődök miatt számottevően felduzzadt az úgynevezett rossz hitelek állománya. Ilyen gazdasági környezetben a pénzintézeteknek az óvatosabb hitelezési politika mellett erőtel-

jes tartalékolási tevékenységet kell végezniük, hogy megfeleljenek a szigorú nemzetközi szabályoknak.

Az exportáló cégek és a finanszírozó bankok védelmét szolgálja az exporthitel-biztosító és az exporthitelgarancia intézmények láncolata. Sok esetben ezt a két tevékenységet, üzletágat egy intézmény végzi, másutt szervezetileg is szétvált a biztosítási és a garanciaüzletág. A nemzetközi gazdasági tevékenység szinte minden szereplője találkozott már e diszkrét intézmények valamelyikével, többek között az amerikai, a japán, a török eximbankkal, az olasz Sace-val, a német Hermes-szel, a francia Coface-szal, a holland NCM-mel, az angol ECGD-vel, s felsorolást még hosszasan lehetne folytatni.

Kockázatminősítés

A világon sok intézmény, vállalat szakosodott országok, cégek, bankok minősítésére, a várható kockázat megközelítően pontos „belövésére". Az országbesorolásnak, minősítésnek például jelentős szerepe van a hitelkamatok mértékének megállapításában, s egyáltalán a hitelezhetőségben. Más szempontok és összefüggések eredményeként ugyanez vonatkozik az egyes vállalatok minősítésére. A szakmában igencsak jól ismert az amerikai Moody, valamint a Standard and Poor. A Dun and Bradstreet, az Institutional Investor és még számos neves cég, szaklap ugyancsak rendszeresen elemzi és közli a minősítési, kockázati besorolást. A minősítések során igen sok tényezőt vesznek figyelembe, többek között az adott ország politikai és gazdasági helyzetét, az adósságok állományát, a fizetési fegyelmet, a pénzügyi és intézményi rendszer „állapotát", a külföldi bankárok és kereskedők véleményét stb. A besorolás, a minősítés többszáz szempont bonyolult „integrálásának" az eredménye. Az egyes országokat és cégeket általában betűvariációkkal minősítik, a szakemberek számára a betűkódok azonnali eligazodást jelentenek.

A minősítők általában félévenként „frissítik fel" a besorolást, de szükség esetén — polgárháború, moratórium-kérés, a vállalati gazdálkodás jelentős javulása vagy rosszabbodása stb. — azonnal elvégzik a módosítást mind az egyes országokra, mindpedig a vállalatokra vagy a bankokra vonatkozóan.

Elmélyült minősítési tevékenységet folytatnak az egyes országokról, valamint a hazai és külföldi cégekről, pénzintézetekről az exporthitel-biztosítással és garancianyújtással foglalkozó intézmények is. Ezek az intézmények az országok és a vállalatok besorolását, minősítését jól őrzött titokként kezelik, a kockázatról azonban némiképp árulkodnak a biztosítási és a garanciavállalási díjak, bár a szolgáltatást igénybe vevőknek bizalmasan kell kezelniük a díjtételek nagyságát.

Biztosítás-biztonság

Visszatérve a kockázatcsökkentés napi gyakorlatára: az exporthitel-biztosítás kiterjedhet, a már említetteken kívül a politikai kockázatokra is, államosítás, beviteli engedély megvonása, állami vevő nemfizetése stb. esetére. A világ legtöbb országában a politikai kockázat elleni biztosítást üzleti alapon a biztosítók nem is vállalják, ezért az ilyen jellegű ügyletek (hitelek) mögött az állami költségvetés garanciája áll.

Ugyancsak köthető exporthitel-biztosítás gazdasági, kereskedelmi kockázatok ellen, a biztosítók azonban ebben a „műfajban" (nem állami exporthitel esetében) már saját — tehát nem költségvetési — rizikóra tevékenykednek. Sok exportőrnek éppen azért sikerül talpon maradnia, mert volt olyan hitelbiztosítása, amely kártalanította a vevő nemfizetése, csődje, „felszívódása" esetén. Köthető még biztosítás többek között árfolyamkockázatra, valamint a nemzetközi pénzügyi szervezetek, intézmények (például a Világbank és leányvállalatai) által finanszírozott tenderekre benyújtott ajánlatok költségeinek megtérítésére. A biztosításért folyamodó cégeknek azért némi kockázatot maguknak is kell vállalniuk, az önrészesedés mértéke általában 10—30 százalék.

Hitelgarancia

A kereskedelmi bankok gyakran fordulnak a garanciaintézetekhez hitelgaranciáért, amikor az exportőrnek a bank felé bármi okból bekövetkező nemfizetése esetén, a finanszírozó pénzintézet visszakapja a kihelyezett hitel jelentős részét. A kereskedelmi bankokat tehát a garanciaintézet mintegy refinanszírozza, persze megint csak nem ingyen. Az exporthitel-biztosítással és a garancianyújtással foglalkozó intézményeknek mindenhol a világon éppen a kockázatok nagysága és gyakorisága miatt, jelentős tőkeerővel kell rendelkezniük. A nemzetközi gyakorlatban ebben az üzletágban kialakult a viszontbiztosítás és a viszontgarancia igen bonyolult, de pontosan és hatékonyan működő rendszere, más szavakkal a kockázatok megosztása, „szétporlasztása".

Az exporthitelek biztosításában és garantálásában tevékenykedő intézmények egy része maga is nyújt közvetlen és közvetve exporthitelt. Ennek kamatai általában a forrásköltségeket követik, s bizonyos fokig alkalmazkodnak, igazodnak a GATT szubvenciós kódexéhez, valamint az úgynevezett OECD konszenzusrátákhoz.

Mind az exporthitel-biztosítási, mind pedig az exportgarancia-intézmények igen diszkréten, csendben dolgoznak, hangyaszorgalommal gyűjtik az információkat az egyes országokról, cégekről, bankokról, s nem utolsósorban egymásról. Ugyanez vonatkozik a minősítéssel, besorolással foglalkozó cégekre is, amelyek elemzéseinek „végtermékére" nagyon is odafigyel az üzleti és a pénzvilág.

Az új országok tömeges megjelenése, a tartós recesszió, a nagyszámú új vállalat és az ugyancsak nagyszámú cégcsőd mind kockázatosabbá teszi a nemzetközi kereskedelmet és annak finanszírozását. Ugyanakkor a nemzetközi kereskedelem a világgazdaság egyik hajtómotorja, érthető tehát, hogy az exporthitelbiztosítás és az exportgarancia rendszere és intézményei felértékelődnek szerte a világon. Amolyan esernyőként működnek, amelyek „vihar" esetén védelmet nyújtanak a cégeknek és a pénzintézeteknek az esetleges károk mérséklésében. Sőt, önmaguk is hozzájárulhatnak a károk megelőzéséhez: számos országra és ügyletre a nagy kockázat miatt nem is köthető politikai és/vagy gazdasági, kereskedelmi biztosítás. Ez a tény már több mint jelzésértékű az exportőr és a finanszírozó számára. A biztosítási és a garancianyújtási díjtételek orientálják a külpiacokon tevékenykedőket, de a végső döntést természetesen az exportőrnek és bankjának kell meghoznia.

GONDA GYÖRGY

Döntéselemzők

Dönteni minden menedzser tud — jól vagy rosszul. Kevesen tudják azonban, hogy a döntéshozásnak lehetnek tárgyától független szakértői, olyanok, akik több problémakörben tudnak kiváló tanácsokat adni és jövedelmező döntéseket javasolni.

Valóban jól döntenek az emberek, amikor intuíciójukra hallgatnak? Tversky és Kahneman több tucat dolgozatban számolt be az „érvelési hallucinációkról". Bebizonyították, hogy „döntés-optikai" csalódást okozó szituációkkal vagyunk körülvéve.

A döntéselemzés a menedzsmenttudomány, a matematika, és a kognitív pszichológia eredményeit használja fel a döntési problémák elemzésekor és döntési tanácsadáskor.

Gyakoriak a tévhitek a döntéselemző szakmai szerepével kapcsolatban. A döntéselemző az információk beszerzője, a preferenciák kialakítója, a logikai modellek és az alternatívák megalkotója. Az esetek többségében *nem* szakértője a döntés témájának.

A komplex döntési problémák világa

Mindennapi döntéseik során az emberek vélt vagy valós érdekeik, szubjektív élményeik és intuícióik alapján választanak. Más a helyzet viszont az üzleti életben, ahol a döntések meghozatalakor egy cég vagy egy intézmény érdekeit kell érvényesíteni. A legfontosabb érdek természetesen a profit maximalizálása, de nem mindenekfölött. A döntés ez esetben sem más, mint az igények és a lehetőségek adott körülmények közötti, optimális összeillesztése. A döntés minősége az illeszkedés mértékétől függ.

A gazdasági környezet olyan komplex, csoportos döntési szituációt jelent, amely szinte áttekinthetetlen egyetlen személy számára. Ki kell tehát alakítani a döntési szerep- és jogköröket. Ennek első lépése a döntési helyzet „tulajdonosának" (a problémagazdának) a kijelölése, akinek az érdekei elsődlegesek, figyelembe véve természetesen a törvényi szabályozás felsőbbrendűségét. Ezt követi a szakértői stáb létrehozása. Az elemzési folyamatot két ember vezeti. A problémagazdát képviselő projektmenedzser vezényli a szakmai munkacsoportot, de a döntéselemző az, aki meg tudja mondani, hogy mit, mikor és hogyan érdemes vizsgálni. Ő irányítja az információk beszerzését, struktúrálja a problémát, óvja a döntéshozót a tipikus csapdáktól.

(☞ IV. oldal)

GAZDASÁGI KÁOSZ UKRAJNÁBAN

Stabilizáció helyett gazdasági katasztrófa?

Szeptember elején ismételten benyújtotta lemondását Kucsma ukrán miniszterelnök, aki drámai beszédben figyelmeztetett: ha nem hajtanak végre gyors politikai és gazdasági reformokat, a közelgő csőd miatt veszélybe kerülhet Ukrajna függetlensége

A volt szovjet tagköztársaság parlamentje 1991 szeptemberében mondta ki az ország önállóságát, a decemberi népszavazás pedig megerősítette az önálló állami létet. Ukrajna kétesztendős függetlensége a gazdaság építése, megreformálása helyett a csaknem áttekinthetetlen káoszt és a legkomolyabb csődveszélyt hozta.

A gazdaságra az elmúlt két esztendőben rányomta bélyegét az elnök, a miniszterelnök és a parlament szűnni nem akaró harca. A hárompólusú hatalomban

Bár a fokozatos átmenet politikáját a sokkterápia elkerülésével indokolják, a halogatás következménye minden sokkterápiánál rosszabb

eddig a konzervatív erők kerekedtek felül, akik igyekeznek minden eszközzel megakadályozni a gazdasági reformok tényleges beindítását. A jelenlegi, még a szovjet érában megválasztott törvényhozás döntései nem a piacgazdaság bevezetését szolgálják, s a miniszterelnökön kívül mára a kormányban is alig maradt elkötelezett híve a reformoknak.

Miközben a legmagasabb szinteken gyakorlatilag megbénult a döntéshozatal, Ukrajna gazdasága a szétesés jeleit mutatja. 1993 első hét hónapjában az ipari termelés 93 százaléka volt az egy évvel korábbinak. Az infláció havi mértéke elérte a 40 százalékot, sőt augusztusban már 50 százalékos volt. Egyelőre megállíthatatlannak tűnik az elszabadult hiperinfláció, amelyet elsősorban a helytelen makroökonómiai döntések idéztek elő.

Negatív reálkamatok mellett a vállalatok szinte korlátlanul jutnak hitelhez, s a megnövekedett pénzigényt a kormány csak a bankóprés felgyorsításával tudja kielégíteni. A londoni Economist szerint csupán júniusban 40 szalékkal bővült a forgalomban lévő pénz mennyisége. (A júniusi bányászsztrájk idején a kormány 7—13 ezer milliárd (!) karbovanyecet ígért — meglehetősen felelőtlenül — a sztrájkolóknak.) Jól jellemzi a nemzeti valuta értékvesztését, hogy augusztus közepén egy dollár 6 ezer karbovanyeccel volt egyenlő, két héttel később viszont már 19 ezerrel. Az elmúlt hónap utolsó napjaiban hozták forgalomba az ötvenezres bankót, amely ma a legnagyobb címletű bankjegy Ukrajnában. Hírek szerint már kinyomtatták a százezrest, és előkészületben van a félmilliós papírpénz is…

1993 első negyedévében a GDP 10 százalékkal csökkent, nem hivatalos adatok szerint a második negyedben a visszaesés ennél is nagyobb volt. Ellenőrizhetetlenül nő a költségvetés hiánya, a parlament képtelen intézkedéseket hozni a büdzsédeficit mérséklésére.

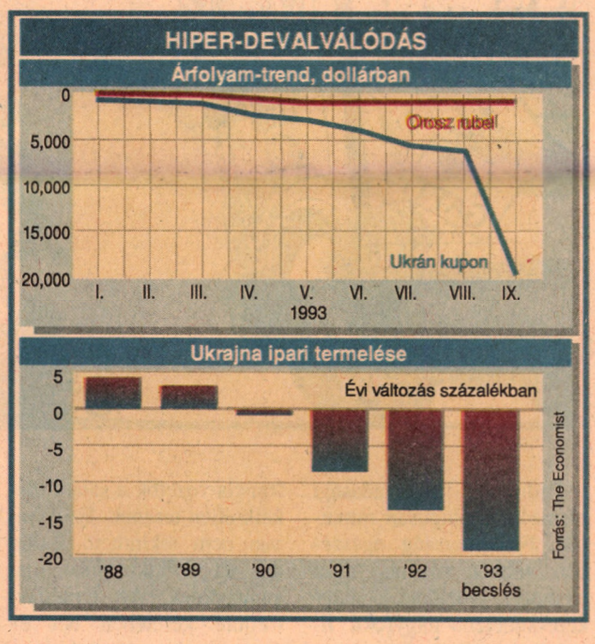

Az ukrán vezetés, az Oroszországban bekövetkezett termelés- és életszínvonal-csökkenést elkerülendő, a sokkterápia helyett a fokozatos átmenet gazdaságpolitikáját választotta. A szükséges intézkedések meghozatalának, illetve végrehajtásának elodázása, a gazdasági életet is megbénító hatalmi harcok következménye azonban Ukrajnában ma felülmúlja az orosz sokkterápia minden negatívumát.

A privatizáció csak döcögve halad az érdekellentétek, a burjánzó korrupció, valamint a privatizációs koncepció hiánya miatt. A kormány nemrégiben ugyan közzétette annak a 60 vállalatnak a listáját, amelyeket külföldi tőke bevonásával akarnak privatizálni, a gyakorlatban azonban nem történt semmi. Miután a parlament és a kormány között még mindig nem tisztázódott a piacgazdaságra való áttérés legfontosabb intézkedéseinek sora, nincsen elképzelés a 60 nagyvállalat privatizációjának módszereiről sem.

Ukrajna hónapokig az „energiahalál" küszöbén állt, hatalmas kifizetetlen tartozásai miatt ugyanis Oroszország leállította a kőolaj és a földgáz szállítását. (Az energiaínségen Kijev a tranzitvezetékek „megcsapolásával" igyekezett segíteni.) A kifizetetlen energiaszámla megközelíti a 2,5 milliárd dollárt. Augusztus közepén — hosszas tárgyalások után — Moszkva ismét megnyitotta a kőolaj és a földgázcsapokat, miután Ukrajna vállalta, hogy világpiaci árat fog fizetni az orosz energiahordozókért. A fizetés egy része mezőgazdasági termékekkel — elsősorban búzával és cukorral — történik. Kijevnek sikerült elérnie, hogy részesedést kap néhány nyugat-szibériai olajmezőben. A kőolajszállítások fejében Oroszországnak tulajdoni részesedést ajánlott Ukrajna legnagyobb kőolajfinomítójában, amelyet a tervek szerint néhány hónap múlva privatizálnak.

Az ukrán gazdaság talán egyetlen idei sikere a mezőgazdasági termelés alakulása lesz. Előzetes adatok szerint az ország idei gabonater-

Ukrán—orosz gazdasági unió — a régi Szovjetunió újjáéledése?

mése 46 millió tonna, hatmillióval több a tavalyinál. Így valószínűleg végre lehetőség nyílik több százezer tonna gabona exportjára, elsősorban Oroszországba.

Az ország vezetői számára egyértelmű, hogy Ukrajna gazdasági integrációja Nyugat-Európával még hosszú távon is irreális. A súlyos gazdasági válságból jelenleg az egyetlen „külső" kiutat az Oroszországhoz fűződő gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzése jelentheti. Kravcsuk elnök az ukrán—orosz gazdasági unió kialakításának támogatására szólította fel a törvényhozást. Véleménye szerint Kijev és Moszkva gazdasági kapcsolatainak elmélyítése többek között az áruk és a tőke szabad mozgásának biztosításától, valamint egy elfogadható fizetési rendszer kidolgozásától függ. Nyugati vélemények szerint az iparilag viszonylag fejlett keleti országrész egyetért az orosz gazdasági kötelékek szorosabbra fűzésével, az inkább nacionalista beállítottságú Nyugat-Ukrajna azonban „a régi Szovjetunió újjáéledésétől" tart.

Nyugati gazdasági elemzők szerint az ukrán gazdaságot csak radikális és azonnali reformintézkedések menthetik meg az összeomlástól. Ezek hiányában nemcsak az ország pénzügyi rendszere omolhat össze, hanem az ipari termelés csökkenése is meghaladhatja az egész évre előrejelzett 20 százalékot. Így nem kerülhet sor az új valuta, a hrivnya bevezetésére sem, s a stabilizáció helyett gazdasági katasztrófa vár az országra.

GONDA GYÖRGY

ELHÚZÓDÓ URUGUAY-FORDULÓ

Újabb GATT-patt?

Lapzártakor Brüsszelben folyik a csata az EK mezőgazdasági politikájáról, amely eldöntheti a GATT és ezzel a világkereskedelem közeljövőjét

„Ha a Közösségen belül nem jön létre Párizs számára is elfogadható megegyezés a GATT-tárgyalások mezőgazdasági vonatkozású kérdéseiben, akkor Franciaország nem kívánja folytatni az Uruguay-forduló keretében két év óta tartó GATT-tárgyalásokat" — jelentette ki két héttel ezelőtti dramatikus üzenetében Alain Juppé francia külügyminiszter. Más szóval Franciaország azt követeli, hogy az EK és az USA tárgyaljon újra egy, már meglévő egyezményt, mely a GATT-tárgyalások szerves részét képezte. Az EK különleges miniszteri tanácsa a napokban ült tárgyalóasztalhoz, hogy kompromisszumot találjon a nyomatékos francia óhaj és az ezzel ellenkező amerikai pozíció között.

A helyzetet egyértelműen tükrözi az Economist karikatúrája. „Szeresd a GATT-ot"; „Szabadkereskedelmet"; „Dutyiba a farmerekkel" — mondják a feliratok a Sutherland GATT-vezérigazgató vezette teherautón. Ám az utat traktorral torlaszolja el egy dühös francia paraszt.

A francia vezetők már csaknem egy éve fenyegetőznek a tavaly novemberben megszületett, a mezőgazdasági exportszubvenció csökkentéséről szóló egyezség megtorpedózásával. Mégis meglepetésként hatott a merészség, mellyel ezt hivatalos formába öntötték.

A köztudatba Blair House megállapodás néven bevonult egyezség lényege, hogy hat év alatt 21 százalékkal csökkenne közösségszerte a mezőgazdasági export ártámogatása. Az agresszív tiltakozó megmozdulásaikról ismert francia farmerek szemében ez persze szentségtörés. Ami pedig a Matignon-palota lakóit illeti, a fizikai fenyegetettségérzet meghozta a kívánt eredményt. Edouard Balladur miniszterelnök szilárdan kitart amellett, hogy a farmerek támogatásának ilyen radikális megsarcolása elviselhetetlen volna.

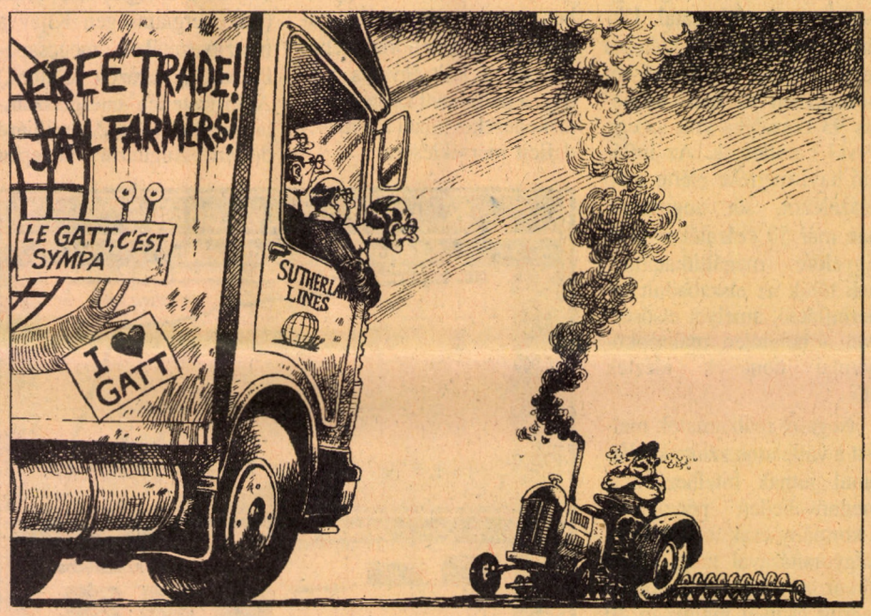

Pedig a közgazdasági elemzések világosan mutatják: Franciaország egészében többet nyerne, mint amennyit veszítene a világkereskedelem nagyfokú liberalizációjából. Franciaország ugyanis jelentős és egyre erősödő szerepet játszik a világkereskedelemben. A becslések szerint a jelenleg 1,2 százalékos növekményt mutató GDP 80 százaléka az exportnak köszönhető. A kereskedelmi szolgáltatások kivitelében Franciaország a világon a második; az iparcikkek terén a negyedik helyet foglalja el. Az ország kereskedelmi mérlege két év óta pozitív, és az idén is aktívum várható. Az ipari exportárak versenyképessége fokozódó, és — a közhiedelem ellenére — még a mezőgazdasági termékek kereskedelme is pozitív szaldót mutat. Az összes francia munkahely 17 százaléka függ közvetlenül az exporttól, és az arány az ipari szektorban 50 százalék.

Úgy tűnik tehát, hogy a francia vezetők a saját érdekeik ellen tesznek. Ez azonban nem tekinthető Balladur és politikustársai magánügyének. Az Uruguay-forduló keretében hét év óta tartó tárgyalások befejezésére december 15-ét jelölték ki végső dátumként, márpedig a Blair House megállapodás újratárgyalása esetén e határidő biztosan nem tartható. Ezt Peter Sutherland, a GATT új vezérigazgatója közölte is a franciákkal. Habár az EK-bizottság is — amely hivatalból képviseli Franciaországot a szabadkereskedelmi tárgyalásokon — felbonthatatlannak tekinti a Blair House megállapodást, Franciaország nem tágít. Annál is kevésbé, mivel Helmut Kohl személyében erős támogatóra talált. A német kancellár támogatja azt a nézetet, mely szerint a tavaly novemberi megállapodás összeegyeztethetetlen az EK közös mezőgazdasági politikája (CAP) korábban elfogadott reformjával.

Így az EK-bizottság számára nem maradt más lehetőség, mint egy intenzív tárgyalássorozat megindítása — esetleges kompromisszum megtalálása érdekében. A Közösségen belül folyamatos egyeztetés folyik, és a múlt héten EK-tárgyalóküldöttség utazott Washingtonba az álláspontok közelítésére. A kompromisszumos egyezkedés sorsát dönti el, amikor Brüsszelben összeül az EK külügy- és mezőgazdasági minisztereinek mostani ülése.

A francia és az amerikai álláspont között tátongó űr a nemzeti sajtóorgánumokban is tükröződik. Míg az angolszász lapok súlyos válságot emlegetnek, francia gőgről és a Blair House egyezmény megbonthatatlanságáról beszélnek, a francia újságok egy körvonalazódó kompromisszumról cikkeznek. A franciák esélyt látnak arra, hogy végül elfogadják Alain Juppé három pontban összefoglalható javaslatcsomagját. Ez hosszabb időtávot szabna meg a mezőgazdasági export csökkentésére, és egyfajta indexrendszert szorgalmaz, amely garantálná, hogy az EK megtartja jelenlegi súlyát a mezőgazdasági termékek világkereskedelmében. Másrészt bizonytalan időre meghosszabbítaná az úgynevezett „békeklauzulát" amely eredetileg hat évre garantálta volna, hogy a felek közösen tartózkodnak a peres eljárások indításától. Harmadrészt Franciaország azt is szeretné, ha világosan elfogadnák a németek által is megerősített nézetet, mely szerint a Blair House megállapodás összeegyeztethetetlen a CAP reformjával.

A lista kimerítő, és Washington beleegyezése amúgy is erősen kétséges. Az amerikai tárgyalóstílusra nem jellemző a túlzott hajlékonyság, különösen ha egy már elfogadott egyezmény újratárgyalásáról van

GATT

A GATT (Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény) a nemzetközi kereskedelem legfontosabb szabályait tartalmazó többoldalú egyezmény, amely a szerződő felek számára jogokat és kötelezettségeket rögzít. A szervezet 1948-ban alakult, 96 tagja van, központja Genf. A GATT alapelvei: diszkriminációmentesség, a legnagyobb kedvezményes elbánás az export- és importvámok, illetve más terhek tekintetében; a mennyiségi és adminisztratív korlátozások visszaszorítása; a vámszintek csökkentése a szerződő felek közötti tárgyalások útján.

A vámszintek csökkenéséről körtárgyalások indultak 1960—61, majd 1964—67 között „Kennedy-forduló", majd 1973—79 között Tokió-forduló néven. Az Uruguay-forduló 1986-ban indult és még mindig tart. Ennek keretében első alkalommal tárgyalnak a szolgáltatások kereskedelmének szabályozásáról.

VIETNAM: HITELEK, DE EMBARGÓ

Egy új „kistigris” nehéz születése

Tizennyolc év után csak félig tört meg a jég: Washington két, ellentmondásos döntést hozott szeptemberben Vietnam ügyében

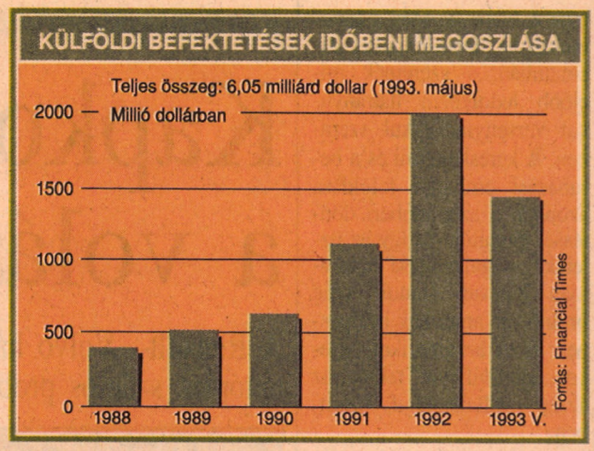

Clinton elnök bejelentette, hogy az Egyesült Államok többé nem fogja megvétózni a Vietnamnak szánt hiteleket a Nemzetközi Valutaalapban, a Világbankban és a többi nemzetközi pénzügyi szervezetben. Ugyanakkor — éppen az izraeli—palesztin megállapodás aláírásának napján — úgy döntött: az USA a maga részéről nem oldja fel a kereskedelmi és a beruházási embargót az ázsiai ország ellen.

A két, ellentmondásos irányú bejelentés nagy érdeklődést és mozgolódást váltott ki a nemzetközi pénz- és üzleti világban. Vietnamot ugyanis a jövő „kistigriseként” tartják számon, amely egyrészt jelentős beruházási lehetőségeket kínál, másrészt pedig 70 millió fogyasztót számláló piacot jelent.

Már több éve verseny van kibontakozóban a nyugat-európai és az ázsiai cégek között a vietnami piacért, s ebben a küzdelemben az embargó miatt az amerikai vál-

A Szovjetunió összeomlása meggyőzte az ország vezetőit, hogy csak a privatizációtól várhatnak segítséget

lalatok és befektetők tetemes hátránnyal indulnak. A nemzetközi üzleti világ pedig azért tanúsított meglehetősen óvatos magatartást Hanoival szemben, mert a zavartalan, garantált kapcsolatokat csak a valutaalapi és a világbanki hitelezési tevékenység felújítása biztosítja. E két intézmény „visszatérése” Vietnamba most nagyobb biztonságot jelent a külföldi kereskedelmi bankok és a vállalatok számára is. Az embargó fenntartása viszont az amerikai cégek tevékenységét korlátozza.

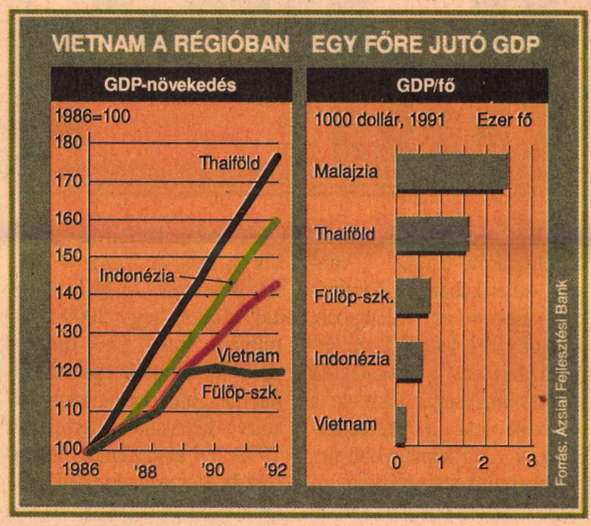

Az ázsiai országban fél évtizede indult meg a gazdasági reform, amelynek üteme a tőkehiány és a hiányos, illetve lerobbant infrastruktúra miatt eddig meglehetősen lassú volt. Az ország igen gazdag természeti kincsekben, a munkaerő-állomány pedig viszonylag jól képzett. Ráadásul a bérek nagyon alacsonyak, mindössze tizedét teszik ki a dél-koreainak és a tajvaninak, tehát Vietnam ideális terep azoknak a beruházóknak, akik a munkaintenzív iparágakat részesítik előnyben. A gazdaság liberalizálása ellenére az ország vagyonának még 75 százaléka az állami vállalatok tulajdonában van, amelyek a munkaerő csaknem egyharmadát foglalkoztatják, s a bankhitelek első számú felhasználói.

A Szovjetunió összeomlása és az ennek nyomán keletkezett hatalmas költségvetési hiány (amely becslések szerint eléri a GDP 30 százalékát) meggyőzte az ország vezetőit, hogy csak a privatizáció segíthet a gazdaság talpra állításában. Gyakorlatilag a gazdaság minden szektorát megnyitják a bel- és külföldi befektetők számára. Csak nyereséges vállalatokat privatizálnak, a veszteséges cégeket vagy bezárják, vagy beolvasztják a jól menő vállalatokba. A privatizálásra kerülő cégek részvényeit először az ott dolgozóknak ajánlják fel kedvezményes hitelekkel, ezután a belföldi, majd a külföldi befektetők következnek. A külföldiek beruházásait szabályozó törvény az egyik legkorszerűbb és legliberálisabb Ázsiában.

A gazdasági reformok egyik „gyümölcse” a külkereskedelmi mérleg kedvező alakulása: tavaly a kőolaj- és a rizsexport jelentős bővülésének eredményeként a többlet meghaladta a 200 millió dollárt. 1992-ben a GDP növekedése már elérte a 8 százalékot. Az egy főre jutó hivatalos GDP 220 dollár, nem hivatalos becslések szerint azonban ennél legalább 50 százalékkal több.

A reformok kezdete óta az ázsiai országok jelentős pozíciókat építettek ki Vietnamban, csak az elmúlt két esztendőben mintegy 3 milliárd dollár értékű üzletsorozat köttetett meg. 1988 óta például a Dél-Koreával folytatott kereskedelem megháromszorozódott, Japán pedig tavaly novemberben döntött a gazdasági kapcsolatok „felmelegítéséről”, s nyomban felajánlott egy 375 millió dolláros hitelcsomagot. Szingapúr az ország első számú kereskedelmi partnere, Tajvan pedig a legnagyobb külföldi beruházó. Külföldi invesztorok eddig 6 milliárd dollár beruházásra vállaltak kötelezettséget, illetve ruháztak be, s ennek az összegnek egynegyede Tajvanról származik. Benyomult a vietnami piacra többek között a dél-koreai Hyundai, Samsung és GoldStar is.

Nem akarnak lemaradni a vietnami „nyitásban” az európai vállalatok és bankok sem: több tucat cég van jelen vegyes vállalattal és képviseleti irodával kontinensünkről, a Banque Indosueztől a Heineken sörgyárig. Japán, francia, svéd, dél-koreai stb. cégek részletes terveket dolgoztak ki az infrastruktúra fejlesztésére, s csak arra vártak, hogy a nemzetközi pénzügyi szervezetek megkezdjék a hitelek, a kölcsönök folyósítását. A projektek finanszírozása ugyanis ezeket a vállalatokat jelentős bevételekhez juttatja a gépek és a berendezések szállítása, valamint az építésvezetés révén. Tavaly decemberben a Fehér Ház — nem kis részben a nagy cégek nyomására — az amerikai vállalatok

A világcégek megérezték a hatalmas üzleti lehetőséget

számára engedélyezte képviseleti irodák nyitását Vietnamban, valamint az embargó feloldása utáni időszakra szóló kereskedelmi, beruházási szerződések előkészítését. Az üzletkötés, a tőkekivitel azonban továbbra is tilos.

A részleges zöld jelzés után akkor amerikai üzletemberek tömege utazott Vietnamba. Az AT and T. telefontársaság helyreállítja a két ország között a közvetlen távközlési kapcsolatot, és részt kíván venni Vietnam telekommunikációs rendszerének bővítésében és korszerűsítésében. A Coca-Cola, a Procter and Gamble részletes tanulmányokat készített a piac „meghódításáról” fogyasztási cikkeik számára. A Caterpillar, a Fluor Daniel és a többi nagy amerikai beruházási javakat gyártó cég építőipari és egyéb gépeket, berendezéseket, technológiát szándékozik Vietnamban értékesíteni. Az Amoco, a Chevron és a Mobil olajtársaságok részt kívánnak venni a tengeri olajkincs felkutatásában és kitermelésében. Az amerikai vál-

☛

lalatok is megérezték a hatalmas üzleti lehetőségeket Vietnamban, s szeretnék mielőbb ledolgozni hátrányukat versenytársaikkal szemben. A kereskedelmi és a beruházási embargó feloldása azonban a szeptemberi döntéssel elmaradt, és így az üzletek „megalapozása" várhatóan lelassul. Hanoi pedig örülne az amerikai belépésnek, mert az amerikai cégeket „ellensúlynak" tekinti az ázsiai vállalatokkal szemben.

A nemzetközi pénzvilág azonban a másik, amerikai vétót feloldó Clinton-döntés után megmozdult. Japán és Franciaország 140 millió dollár hitelt nyújt Hanoinak, hogy vissza tudja fizetni az IMF-fel szemben fennálló tartozását. Ez az áthidaló kölcsön azért is jelentős, mert ezzel megnyílhatnak az Ázsiai Fejlesztési Bank forrásai Vietnam előtt, és a magánbefektetők is nagyobb biztonságban érezhetik magukat az országban. Hírek szerint az Ázsiai Fejlesztési Bank rövid időn belül 250 millió dolláros hitellel „indul" Vietnamban; a folyósítandó hitel elsősorban az infrastruktúra fejlesztését célozza. Szó van arról, hogy a Világbank hasonló célokra hamarosan 350 millió dollár hitelt nyújt Vietnamnak projektfinanszírozásra. (Szerény becslések szerint a korszerű infrastruktúra kiépítéséhez Vietnamnak mintegy 45 milliárd dollárra volna szüksége.) Novemberben Párizsban a szóba jöhető donorországok konferenciát tartanak Vietnam hitelezéséről, amely a hírek szerint jövőre eléri majd az egymilliárd dollárt. Olyan aggályok is felmerültek — nem alaptalanul —, hogy az ázsiai ország esetleg nem tudja „felszívni" a rázúduló hiteleket, ezért alapos felmérésre van szükség. Annyi azonban bizonyos, hogy a következő években az ugrásra készen álló nyugati és kelet-európai vállalatok nagy megrendelésekre számíthatnak a hitelekből Hanoitól, s nagy mennyiségű világbanki tenderen indulhatnak építési és berendezésszállítási lehetőségek elnyeréséért.

GONDA GYÖRGY

A RENAULT—VOLVO FÚZIÓ HÁTTERE

Kapkodás van a volánnál

A Renault—Volvo házasság voltaképpen feltárja a nemzetközi autópiac számos problémáját

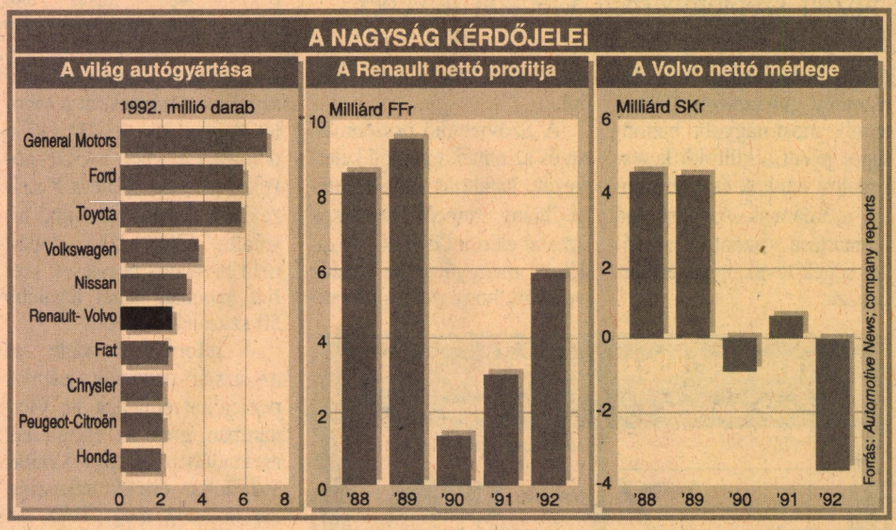

A két cég szeptember 6-án egyezett bele a házasságba (Figyelő 1993/37. szám). Nem nehéz felfedezni a puskát, ami a két vállalatot az oltárhoz vezető padsorok között előrekényszerítette. Az év első nyolc hónapjában a nyugat-európai autóeladások 16,5 százalékkal estek vissza, 7,9 millió egységre. Az idén valószínűleg 2 millióval tovább csökkenő autóeladások miatt elvben Európa hat legnagyobb autógyártójának bármelyike bezárhat. Amikor a piac majd fellendül, a japán cégek (ugyancsak elvben) ott fognak majd várakozni újonnan megnyitott európai gyáraikkal, amelyek évente 2 millió autót képesek gyártani. Folytatódnak a problémák a Volkswagen körül. A Fiat erősen eladósodott, az amerikai Ford pedig már harmadik veszteséges éve elé néz Európában.

Vajon a Renault—Volvo, amely a világ hatodik legnagyobb autóipari vállalata lesz, tényleg a megfelelő cég ehhez a kemény új környezethez?

A Renault—Volvo egyesülés mögötti elgondolásnak vannak meggyőző elvei. Mindkét cégnek nagy kereskedelmijármű-üzemei vannak Amerikában és Európában. Ebben az üzletágban, amikor 1994. január 1-jén létrejön az üzlet, a megalakuló csoport nagyságát tekintve a második lesz a Mercedes-Benz, a világ legnagyobb nehéztehergépkocsi-gyártója után. Személygépkocsikban a Renault—Volvo nagyságát tekintve még mindig csak fele lesz a General Motorsnak, a Fordnak vagy a Toyotának.

Reményeik szerint az előnyök két területen fognak jelentkezni. Az első a marketing. A Renault ereje főleg Nyugat-Európában van, ahol tavaly 1,4 millió autót adott el, szemben a Volvo 200 000 körüli kocsijával. A Renaultnak egy sor gyára van Franciaországon kívül, közöttük Marokkóban, Törökországban és Latin-Amerikában, de 1997-ben kilépett a legfontosabb amerikai autópiacról. Viszont: a két év alatti 30 százalékos visszaesés ellenére a Volvo tavaly még mindig 68 000 kocsit adott el Amerikában — körülbelül ugyanannyit, mint a Mercedes-Benz.

A megtakarítások második — kevésbé biztos — területe a termelés. A Renault azzal számol, hogy 2000-re 30 milliárd frank (5,3 milliárd dollár) feletti költséget takaríthat meg, ami durván egynyolcada a két vállalat összesítettt 1992. évi eladásainak. Alkatrész-beszerzési ágazataik összevonásával a partnerek alacsonyabb árakat érhetnek el a nagyobb megrendelésekkel.

A vállalat ugyancsak együtt fogja tervezni a jövő modelljeit, ami több közös alkatrészt jelent — és egyes esetekben az egész szerelt alvázat, az úgynevezett „platformot". Arra azután különböző kocsiszekrényeket fognak alkalmazni, hogy elkülönítsék a Renault és Volvo modelleket.

Ez a módszer működhet, ha finoman csinálják. Az új Saab például úgy fest, mint egy Saab, de az Opel Vectra „platformján" osztozik. (Az Opel a GM német leányvállalata, melynek 50 százalékos részesedése van a Saabban.) Az ilyen megosztás segítheti az autógyártókat az új modellek kifejlesztésével kapcsolatos fajlagos költségek csökkentésében. Ezek manapság igen nagyok.

Minden problémája ellenére a Renault—Volvo házasság megszabhatja az ütemet más cégek számára, amelyeknek Európa egyre éleződő versenypiacaihoz kell alkalmazkodniuk. Lásd a fájdalmas tárgyalásokat a KLM, a Swissair, a SAS és az Austrian Airlines légitársaságok egyesüléséről; vagy a német Daimler-Benz kínlódását. Vagy — különösen — a Fiat ama kísérletének kudarcát, hogy beteljesítse románcát először a Forddal, majd a Chryslerrel. A Fiat most még súlyosabb bajok elé néz, mint valaha, ha a Renault—Volvoval kell szembeszállnia.

L. E.

(A technikai részleteket lásd az Automobil mellékletben)

IBUSZ BANK

Az IBUSZ Lakossági és Kereskedelmi Bank Részvénytársaság munkatársakat keres értékpapír-forgalmazási területre.
Olyan pénzügyi-, közgazdasági végzettségű kollégák jelentkezését várjuk, akik banki-, vagy bróker cégnél szerzett gyakorlattal rendelkeznek.
Feladatuk az értékpapír-forgalmazás központi irányítása és szabályozása, valamint az új banki konstrukciók előkészítése.
Kérjük, hogy szakmai önéletrajzukat a következő címre juttassák el:

IBUSZ Bank Rt. Bér- és Munkaügyi Osztály
Kásler Sándorné osztályvezető
1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 10.

OROSZORSZÁG LÉGIIPARA

Nyugatról fúj a szél

Az orosz repülőgépipar — hasonlóan az ország gazdaságához — szeretne mielőbb kikerülni a káoszból. Ez így volt az újabb fordulat előtt — és így van most is. Kérdés a nyugati repülőgépipari cégek és légitársaságok átértékelik-e nagy értékű együttműködési megállapodásaikat régi és új orosz partnereikkel

A nyugati repülőgépipari vállalatok maguk is szeretnének profitálni az orosz gazdaság e műszaki szempontból valóban fejlett ágazatából, emellett pedig hatalmas üzleti lehetőségeket látnak hosszabb távon a FÁK piacán. Számításaik szerint a következő 10—15 évben 2—3 ezer polgári repülőgép eladására nyílik lehetőségük a szovjet utódállamokban. A nyugati rohamot az is magyarázza, hogy az együttműködést igen gazdaságossá teszik az alacsony termelési költségek, az olcsó munkaerő, s nem utolsósorban a hadiiparból átvett csúcstechnika.

A vezető nyugati repülőgépipari vállalatok és légitársaságok tisztában vannak azzal, hogy befektetéseik csak jó néhány év múlva térülnek meg, ennek ellenére nem akarnak kimaradni a nagy profitot ígérő versenyből. Sorra köttetnek meg az új üzletek, amelyek behálózzák az aviatika szinte minden területét.

A Deutsche Aerospace repülőgépgyár (amely tagja a nyugat-európai Airbuskonzorciumnak) egyik leánycége, az MTU Motoren még az idén megállapodást ír alá a jól ismert Pratt and Whitney repülőgéphajtómű-gyárral és a Perm Motors-szal. Ez utóbbi cég készíti jelenleg Permben a hajtóműveket az orosz légibusz, az IL-96-300-as számára. A hármas kooperáció egy új hajtómű kifejlesztésére és gyártására irányul. Az orosz légibuszok egy részét már most is Pratt and Whitney hajtóművekkel gyártják: nemrégiben a holland Partnairs lízingcég rendelt 10 Iljusin-légibuszt amerika hajtóművekkel. A hajtóműgyártó nagyvállalatok versenyéből a brit Rolls-Royce sem akar kimaradni, a patinás cég a Tupoljev-művekkel gyárt közösen repülőgép-motorokat. A Pratt and Whitney kanadai leányvállalata pedig vegyes vállalatot alapított a szentpétervári Klimov céggel motorok gyártására, kisebb repülőgépek és helikopterek számára. Az új cégben a kanadai vállalat tulajdoni hányada 51 százalék, s ő gondoskodik a tőkeellátásról, az oktatásról, valamint a menedzsmentről. A Klimov feladata a motorok műszaki tervezése, valamint a gyártókapacitás biztosítása. A Boeing szeptember elején nyitotta meg Moszkvában aerodinamikai kutatóközpontját, ahol 25 orosz tudós és mérnök dolgozik. Színre lépett a General Electric is, amely 150 millió dollárért 10 hajtóművet adott el az Aeroflot nemzetközi részlegének, a Russian International Airlinesnak. Előrehaladott tárgyalásokat folytat a General Electric a moszkvai Kamov vállalattal arról, hogy az exportra készülő helikoptereket GE-motorral gyártsák.

Kiveszik a részüket az orosz, illetve a FÁK-piacért folytatott versenyből a nyugati légitársaságok is. Ismeretes, hogy a szovjet utódállamokban jelenleg mintegy 200 légitársaság működik, amelyek többsége az Aeroflot feldarabolásából jött létre. A British Airways, az Air France és a United Airlines eddig több tízmillió dollárt ruházott be a nemzeti légitársaságokba fejlesztésre és vegyes vállalati formában. Az Air France a Bull-csoporttal együtt korszerűsíti az Aeroflot földi csomag és teheráru továbbítási rendszerét, az American Airlines pedig korszerű helyfoglalási rendszert épít ki az Aeroflot számára. A domogyedovói repülőtéren a British Airways — együttműködve az Aeroflot nemzetközi részlegével — épít új terminált, az ugyancsak moszkvai seremetyevói légikikötő utasforgalmi részlegeinek bővítését pedig a Lufthansa végzi. Az orosz légi közlekedés sikersztorijának ígérkezik egy új légitársaság, a moszkvai Transaero. A cég jelenleg négy utasszállító géppel rendelkezik, ebből kettő Boeing 737-es. (A gépeket a Transaero az Irish Airlines vállalattól lízingeli.) Az új légitársaság többek között az USA 6 városába szeretne rendszeres járatokat indítani, s erre hírek szerint rövid időn belül megkapja az engedélyt az amerikai hatóságoktól. Egyébként a Transaero sikeres működését több nyugati légitársaság igyekszik elősegíteni. A United Airlines a pilóták továbbképzését vállalta, az Air France az utaskísérőket tanítja meg mosolyogni és felszolgálni, az izraeliek pedig biztonsági kérdésekben adnak tanácsokat és kiképzést. Ukrajna nemzeti légitársasága, az Air Ukraine nagyobb összegű keményvaluta híján gépvásárlás helyett egyelőre lízingel. Járatait elsősorban Boeing 737-esekkel bonyolítja le. Szeptember közepén Azerbajdzsán is bekapcsolódott a transzatlanti légiforgalomba. Az azeri nemzeti légitársaság és a kansasi Buffalo Airways AZAL néven közös vállalkozást hívott életre teheráruk légi szállítására. Az AZAL rendszeresen közlekedtet áruszállító chartergépeket Baku és Houston között. A volt Szovjetunió légi közlekedésének dezintegrálódása sok gondot okozott és okoz a légiipar számára. Az Aeroflot „szétosztása" után Oroszország a volt Szovjetunió területén kívül légiforgalmát az Aeroflot-Russian International Airlines bonyolítja le. Csernomirgyin miniszterelnök egyik tavaszi rendelete szerint ezt a mintegy 120 repülőgépet közlekedtető céget egészben kell privatizálni. Az orosz privatizációs ügynökség, a Goszkomimuscseszt-vo azonban négy önálló vállalatra akarja feldarabolni az Aeroflot nemzetközi részlegét. Ezt a javaslatot az orosz versenyhivatal is támogatja, megítélése szerint az egészséges versenyt csak a monopólium felszámolása hozhatja meg, s a verseny előnyére válna a légi közlekedés színvonalának is. A döntés még várat magára, annyi azonban bizonyos, hogy az Aeroflot nemzetközi részlegének „osztódása" — Tyihonov igazgató szavaival — „történelmi tragédia" lenne. Véleménye szerint nemcsak a géppark elosztása okozna gondokat, hanem az Aeroflot elvesztené világszerte ismert márkanevét is. A kisebb utódlégitársaságok ugyanakkor nem volnának képesek fenntartani olyan veszteséges járatokat, mint a washingtoni és a New York-i. Jelenleg a járatok 30 százaléka veszteséges, de a kiterjedt nemzetközi Aeroflot-hálózat el tudja tartani a nem kifizetődő járatokat is. A vállalat nem részesül állami támogatásban, ennek ellenére nyereséges, sőt a világ légitársaságainak profitlistáján a 43-ik helyet foglalja el.

Egyes szakértők véleménye szerint túl sok a 200 légitársaság a szovjet utódállamokban. A dezintegrációt várhatóan néhány év múlva a koncentráció követi majd, s jelentősen csökken a légitársaságok száma. (Hasonló koncentrációs folyamat zajlott le az amerikai légi közlekedésben az elmúlt évtizedben: a 80-as évek elején az USA-ban több mint száz közepes és nagyobb légitársaság működött, mára közülük mindössze 6—8 maradt talpon.) A koncentráció valószínűleg a nyugati légitársaságok közreműködésével bonyolódik majd le. A Nyugat érdeklődése az orosz légiipar iránt nem látszik lankadni, ez az ágazat ugyanis azon kevesek egyike, ahol mindkét fél egyenrangú partner lehet, s azonosan profitálhatnak az együttműködésből.

GONDA GYÖRGY

A KÁRPÓTLÁSI JEGY ÉRTÉKPAPÍR!

ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖKSÉG

GONDOLJA MEG, MIRE FORDÍTJA!

Az Állami Vagyonügynökség budapesti központjában és vidéki ügyfélszolgálati irodáiban tájékoztató füzet áll a kárpótoltak rendelkezésére:

Amit a kárpótlási jegyről tudni kell

- Ötletek • Címek • Telefonos információ
- A kárpótlási hivatalok listája
- Számítógépes adatok

Mi segítünk megalapozni az Ön döntését! Keressen fel bennünket!

A vidéki ügyfélszolgálati irodák címei: Bács-Kiskun – 6000 Kecskemét, Rákóczi út 2. Tel:76/487-611, Fax:76/481-184 • Baranya – 7621 Pécs, Janus Pannonius u. 11. Tel:72/410-803, Fax:72/410-928 • Békés – 5600 Békéscsaba, Andrássy út 22. Tel:66/323-012, Fax:66/441-245 • Borsod-Abaúj-Zemplén – 3530 Miskolc, Déryné u. 38. fszt. 1. Tel/Fax:46/357-695 • Csongrád – 6701 Szeged, Tisza L. krt. 63. Tel:62/483-683, Fax:62/483-233 • Fejér – 8000 Székesfehérvár, Rákóczi út 25. Tel:22/318-010, Fax:22/318-000 • Győr-Moson-Sopron – 9000 Győr, Czuczor G. u. 30. Tel/Fax:96/316-188 • Hajdú-Bihar – 4024 Debrecen, Vármegyeháza u. 1/b. Tel/Fax:52/349-901 • Heves – 3300 Eger, Klapka u. 1. Tel/Fax:36/311-058 • Jász-Nagykun-Szolnok – 5000 Szolnok, Kossuth u. 4. Tel/Fax:56/425-524 • Komárom-Esztergom – 2801 Tatabánya, Fő tér 4. Tel:34/317-511, Fax:34/310-197 • Nógrád – 3100 Salgótarján, Rákóczi út 11. Tel:32/314-025, Fax:32/310-439 • Somogy – 7400 Kaposvár, Csokonai u. 3. Tel:82/315-122, Fax:82/316-024 • Szabolcs-Szatmár-Bereg – 4400 Nyíregyháza, Váci M. u. 41. Tel:42/343-431, Fax:42/313-270 • Tolna – 7100 Szekszárd, Széchenyi u. 24. Tel:74/316-288, Fax:74/315-595 • Vas – 9700 Szombathely, Berzsenyi tér 1. Tel:94/312-675, Fax:94/313-275 • Veszprém – 8220 Veszprém, Vár u. 21. Tel/Fax:88/324-033 • Zala – 8900 Zalaegerszeg, Kisfaludy u. 7-11. Tel:92/316-033, Fax:92/316-062

NEMZETKÖZI TŐKEÁRAMLÁS

Cégházasságok takaréklángon

Az elhúzódó gazdasági recesszió nem hagyja érintetlenül a határokon kívülre irányuló cégházasságok és vállalat-bekebelezések „piacát" sem. Az ipari országok többségére jellemző alacsony kamatlábak és kedvező tőzsdei árfolyamok inkább hazai beruházásokra, pénzforgatásra ösztönöznek. Ezt bizonyítja, hogy 1993 első hat hónapjában számottevően csökkent az előző évhez képest a nemzetközi cégfelvásárlási és -egyesülési tevékenység.

A KPMG könyvvizsgáló cég adatai szerint az idei esztendő első felében a külföldön végrehajtott cégfelvásárlások és egyesülések értéke 25,2 milliárd dollár volt. Egy évvel korábban ez az összeg még meghaladta a 42 milliárd dollárt. A KPMG véleménye szerint ugyancsak a recesszió számlájára írható, hogy egy év alatt az ügyletek száma mintegy 40 százalékkal csökkent.

Az év elején a beruházási bankárok még arra számítottak, hogy az egységesülő nyugat-európai piacon újabb cégfelvásárlási hullám söpör majd végig. A pénzügyi szakemberek azonban az idén nem bizonyultak ebben a „műfajban" jó jósnak: mind Európában, mind pedig más kontinenseken az első félévben igen lanyha volt a külföldre irányuló cégfelvásárlási tevékenység. Az EK-országok közül a francia vállalatok külföldi felvásárlási kedve esett vissza feltűnően nagy mértékben. 1992 első félévében a francia vállalatok 8,7 milliárd dollárt fordítottak külföldi cégek bekebelezésére, 1993 első hat hónapjában viszont csak 428 millió dollárt. A recesszió óvatosságra kényszeríti a francia vállalatokat külföldön is, számukra most a túlélés és nem a terjeszkedés az első számú feladat. Ismeretes, hogy az elmúlt években a francia vállalatok nagy lendülettel terjeszkedtek a többi EK-országban cégházasság és egyesülés formájában. 1988 és 1993 első félévének vége között a francia cégek összesen 35,7 milliárd dollár értékű bekebelezést hajtottak végre az EK-államokban.

Erőteljesen visszaesett az olasz vállalatok külföldi akvizíciós tevékenysége is. Szakértők véleménye szerint a kedvezőtlen gazdasági helyzet mellett ebben az is közrejátszott, hogy a politikai és a gazdasági élet korrupciós botrányai elterelték a vállalatvezetők figyelmét a külföldi terjeszkedésről. Többségük inkább saját ártatlanságának bizonyításával volt elfoglalva.

Az EK-országokban külföldi vállalatok az első félévben 12,3 milliárd dollárért vásároltak fel cégeket. 1991-ben 23,1, tavaly pedig 42 milliárd dollárt tettek ki a határokon „átnyúló" cégházasságok számlái. Ugyancsak csökkent a japán vállalatok külföldi beruházási kedve és hajlandósága. Ismeretes, hogy a szigetország vállalatainak első számú felvásárlási célpontja mindig az EK volt. A cégfelvásárlási láz 1990-ben tetőzött, amikor a japán vállalatok 50 ügylet keretében 3,4 milliárd dollárt fordítottak nyugat-európai cégek tulajdonának megszerzésére. 1993 első hat hónapjában mindössze 7 nyugat-európai vállalat került részben vagy egészben japán tulajdonba, s az ügyletek összesített értéke csak 34 millió dollár volt. A statisztikák tanúsága szerint 1988 és 1993 között a japán vállalatok felvásárlásai Nyugat-Európában elsősorban a szállodai, az elektromos és az elektronikai, a vegyipari, a gyógyszeripari és az ingatlan-üzletágat célozták meg.

Miközben az első félévben az amerikai vállalatok odahaza több mint 100 milliárd dollárt fordítottak társaik felvásárlására és bekebelezésére, külföldi cégházasságokra 88 ügylet keretében mindössze 4,4 milliárd dollárt költöttek. Az amerikai vállalatok külföldi bekebelezési tevékenysége 1988-ban érte el a csúcsot, akkor 221 külföldi céget vásároltak fel 12,1 milliárd dollárért. A legfontosabb befektetési célpontok az élelmiszeripar, a járműgyártás, a vegyipar, az olajkitermelés és a gyógyszeripar. Az elmúlt években — s ez alól 1993 első féléve sem kivétel — a cégfelvásárlások legkedveltebb célországa Nagy-Britannia volt mind az amerikai, mind a japán, mind pedig az EK-országok vállalatainak körében.

Elemzők véleménye szerint a cégfelvásárlási kedv a recesszió elmúltával ismét feléled, s ahogy egy-egy iparág kilábal a visszaesésből, nyomban megjelennek majd a külföldi versenytársak egyesülési, együttműködési ajánlataikkal. A következő években a cégegyesülésekre nem a „birodalom" diverzifikálása, nem az új ágazatokba való behatolás lesz a jellemző, hanem inkább az alaptevékenység kiterjesztése és megszilárdítása külföldön. Jó példa erre az irányzatra a világ egyik vezető élelmiszer- és dohányipari vállalatbirodalma, a Philip Morris terjeszkedése Nyugat-Európában. Az európai piaci jelenlét elmélyítése és növelése érdekében a Philip Morris 1990-ben felvásárolta a Jacob Suchard-t, ezután bekebelezte a norvég Freia Marabou édesipari vállalatot, tavaly pedig a hasonló profilú brit Terryt.

A nyugat-európai élelmiszeriparban és -kereskedelemben folytatódik a koncentráció, felvásárlások útján mind több kisebb gyártó és kereskedelmi hálózat olvad be az ágazatot uraló cégekbe. Hasonló folyamat tapasztalható a gyógyszeriparban, ahol már ugyancsak megkezdődött a recesszióból való kilábalás. Ennek egyik jele a brit Glaxo, valamint az ugyancsak szigetországbeli Wellcome cég közös vállalkozássorozata az amerikai Warner-Lamberttel. Szakértők szerint a gyógyszeriparban még mindig nagy számú közepes méretű vállalat tevékenykedik, amelyek a következő években kénytelenek lesznek házasságot kötni a legnagyobb cégekkel. Saját erőből ugyanis mind kevésbé tudják finanszírozni az igencsak költséges kutatást és fejlesztést.

Nemzetközi fúziómánia várható a távközlési iparágban is. Ennek mértéke az egyes országokban a dereguláció gyorsaságától függ. Az észak-amerikai távközlési óriásvállalatok ugrásra készen állnak az európai piac meghódítására, illetve számottevő piaci részesedés megszerzésére. A Bell Canada például nemrégiben szerzett 20 százalékos tulajdoni hányadot a brit Mercury Communications cégben, amely a Cable and Wireless óriásvállalat egyik érdekeltsége.

Nyugat-Európában a cégegyesülések mind több esetben szolgálják a munkamegosztás ésszerűsítését, a nagyobb méretek adta kedvezőbb piaci lehetőségek kihasználását. A Renault és a Volvo fúziója az iparági koncentráció mellett a hatékonyabb munkamegosztás bizonyítéka. Előrehaladott tárgyalásokat folytat az egyesülésről a KLM, a SAS, a Swissair és az Austrian Airlines. A négy légitársaság tervezett házassága nem kierőszakolt fúzió lesz, hanem olyan frigy, amelynek logikáját a piaci érdekek és helyzetek azonossága diktálja. A tervezett egyesülés után az „új" légitársaság piaci pozíciói lényegesen kedvezőbbek lesznek, mint ma bármelyiké külön-külön.

A nyolcvanas évek második fele nemzeti és nemzetközi fúziódagályának megismétlődésére egyelőre nem lehet számítani. Annyi azonban bizonyos, hogy a nemzetközi cégfelvásárlási tevékenység az évtized közepe táján ismét megélénkül, s elsősorban az EK-tagországok cégei számíthatnak majd sok külföldi „kérőre".

GONDA GYÖRGY

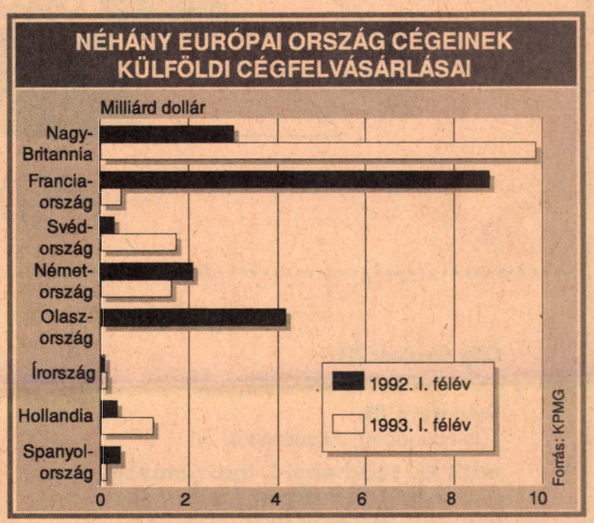

WVM LÍZING ÉS PÉNZÜGYI RT.

egy elegáns lépés...

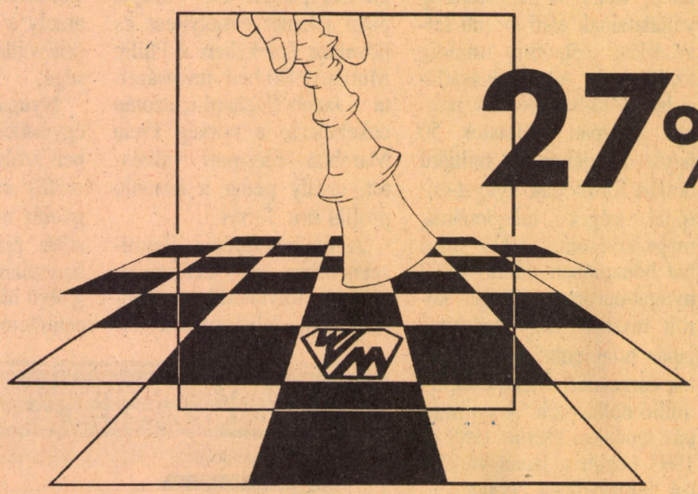

27%

KÖTVÉNYE

1 éves futamidő
kamatfizetés és tőketörlesztés negyedévente

JEGYEZHETŐ:

NOVEMBER 1–12-IG

a City Broker Kft. és a Talentum Rt. irodáiban, az MHB fiókjaiban és a Dunaholding Rt. hálózatánál

...egy gáláns ajánlat

JEGYZÉSI HELYEK:

City Broker Kft.
1024 Budapest, Ady Endre u. 19. 115-4095

Talentum Rt.
1054 Budapest, Akadémia u. 7. 132-4795

MHB Rt. Széchenyi I. Igazgatóság
8. sz. Fiók 1053 Budapest, Szép u. 1/b 117-4700

Talentum Rt. Győri Igazgatósága:
9022 Győr, Király u. 6. 96-318-199

Magyar Hitel Bank Rt. fiókok a Talentum Rt. szervezésében:

Ajkai Igazgatóság
8901 Ajka, Szabadság tér 11. 88-311-211

Győri Igazgatóság
9022 Győr, Rákóczi u. 2. 96-327-222
1. sz. Fiók 9022 Győr, Teleki L. u. 8. 96-327-222
2. sz. Fiók 9330 Kapuvár, Kossuth L. u. 29. 97-342-211
3. sz. Fiók 9300 Csorna, Loky Döme u. 1. 96-326-855
4. sz. Fiók 9200 Mosonmagyaróvár, Linhardt u. 11. 98-317-143

Jászberényi Igazgatóság
5100 Jászberény, Szabadság tér 1. 57-311-422
Szolnoki fiók: 5000 Szolnok, Kossuth L. u. 6–8. 56-420-236

Miskolci Igazgatóság
3501 Miskolc, Hősök tere 3. 46-411-611

Nagykanizsai Igazgatóság
8800 Nagykanizsa, Fő u. 16. 93-312-225
Zalaegerszegi Fiók: 8900 Zalaegerszeg, Kossuth L. u. 56. 92-311-090

Pécsi Igazgatóság
7642 Pécs, Mátyás király u. 3. 72-336-844
1. sz. Fiók 7642 Pécs, Szabadság u. 3. 72-343-644

Salgótarjáni Igazgatóság
3100 Salgótarján, Rákóczi u. 15. 32-316-040

Siófoki Igazgatóság
8600 Siófok, Kele u. 1–3. 84-313-233
Tabi Fiók 8660 Tab, Kossuth L. u. 61. 84-320-633

Székesfehérvári Igazgatóság
8001 Székesfehérvár, József Attila u. 57. 22-316-560

Szombathelyi Igazgatóság
9700 Szombathely, Savaria u. 20. 94-314-440

Veszprémi Igazgatóság
8200 Veszprém, Budapest u. 4. 88-329-466
2. sz. Fiók 8500 Pápa, Tompa M. u. 2. 89-313-795
1. sz. Fiók 8300 Tapolca, Fő tér 5–7. 86-312-456
4. sz. Fiók 8200 Veszprém, Budapest u. 8. 88-329-466

Dunaholding Rt. hálózat, a City Broker Kft. szervezésében:

6500 Baja, Csermák tér 4. 79-323-456
5600 Békéscsaba, Lázár u. 1. 66-443-135
4024 Debrecen, Kossuth L. u. 21. 52-316-874
6800 Hódmezővásárhely, Andrássy u. 52. 62-345-282
3200 Gyöngyös, Pesti u. 51. 37-311-450
6300 Kalocsa, Szent I. király u. 1–3. 64-361-461
7400 Kaposvár, Petőfi tér. 1. 82-420-620
6000 Kecskemét, Horváth Döme u. 12. 76-321-908
6400 Kiskunhalas, Köztársaság u. 7. 77-321-532
5900 Orosháza, Táncsics u. 34. 68-312-655
7030 Paks, Kossuth u. 12/a 75-310-151
7621 Pécs, Ferencesek u. 7. 72-427-377/41
3100 Salgótarján, Kassai sor 6. 32-316-555
9400 Sopron, Frankenburg u. 8. 99-312-970
5540 Szarvas, Kossuth u. 64. 67-311-264
6721 Szeged, Osztrovszky u. 21–23. 62-324-288
9970 Szentgotthárd, Széchenyi u. 3. 94-380-058
8000 Székesfehérvár, Budai u. 39. 22-313-544
2600 Vác, Széchenyi u. 10–12. 27-312-270

KORMÁNYVÁLTÁS GÖRÖGORSZÁGBAN

Játszd újra, Andreasz?

Athén is elesett — mondaná a sajátos szemléletű magyar kormányférfiú. Bár — szó ami szó — a Papandreu vezette Pánhellén Szocialista Mozgalom (PASZOK) választási győzelme Brüsszelben és a külföldi befektetők körében sem váltott ki nagy lelkesedést

Görögországot a külföldi elemzők elsősorban nem a baloldal előretörésétől féltik, hanem a szigorú költségvetési politika és a gazdaságliberalizálási folyamat meggyengülésétől, illetve lelassulásától. Papandreu és pártja ugyanis 1981 és 1989 között már volt hatalmon, s az évtized végén meglehetősen rossz állapotban „adta át" a gazdaságot az Új Demokrácia Párt vezette konzervatív kormánynak.

1990 áprilisában Görögországban az infláció 20 százalékos volt, az előrejelzések szerint az idei év végére a pénzromlás nem haladja majd meg a 12,8 százalékot. Az infláció megzabolázása része volt a konzervatívok átfogó gazdasági reformprogramjának, amelynek egyik célja a szocialistáktól örökölt gazdasági bajok mielőbbi felszámolása volt. A népszerűtlen, de következetesen szigorú intézkedések (adóemelések, az állami alkalmazottak bérének csökkentése, majd befagyasztása stb.) nyomán három év alatt a folyó fizetési mérleg hiánya a GDP 5,5 százalékáról 2,6 százalékára csökkent. A csapnivaló adófizetési morál miatt még mindig igen magas a költségvetés finanszírozási igénye: 1990-ben a GDP 20 százalékának megfelelő külső finanszírozásra volt szükség, az idén ez az arány 18,5 százalék körül alakul.

Az idén a költségvetés várhatóan 2,8 milliárd dollár többlettel zárul, amire nagyon rég nem volt példa a balkáni országban. (Érdemes megjegyezni, hogy a költségvetési többlet a GDP mintegy 3,6 százalékával egyenlő.) Számottevően csökken idén a tavalyihoz képest a fizetési és a kereskedelmi mérleg hiánya is. Kedvezően hatott az egész gazdaságra a vállalati nyereségadó-kulcsok csökkentése, a kormányzati költekezések visszafogása, az infrastruktúra gyors ütemű fejlesztése, valamint a külföldi működőtőke visszatérése.

Évtizedünkben tehát a görög gazdaság elindult felfelé a lejtőn, s a sors iróniájának tekinthető, hogy Papandreuék számára érnek be az előző kormány gazdasági reformjainak gyümölcsei. A PASZOK választási győzelmében nem kis szerepe volt annak, hogy a munkanélküliség 1990 óta 1,5-ről 9,2 százalékra növekedett. Jelentősen csökkent a munkahelyek száma a privatizációs program beindításával, valamint az állami szektorban végrehajtott számottevő létszámcsökkentéssel. Három év alatt az állami cégek és az államhivatalok dolgozóinak bére és nyugdíja reálértékben 16 százalékkal csökkent.

Az EK-országok gazdasági konvergens folyamata alól természetesen Görögország sem kapott felmentést. Különösen az államadósság állományának lefaragása jelent gondot, jövőre például az adósságok kamatterhei 30 százalékkal növekszenek. 1994-ben 12,5 milliárd dollárt kell kamatként kifizetni, ez az összeg a GDP 16 százalékára rúg! (Az ország külföldi adósságainak állománya 1981 és 1989 között megkétszereződött.) A kamatfizetések finanszírozására az új kormány kénytelen lesz havonta legalább 1,2 milliárd dollár értékben kincstárjegyeket kibocsátani.

Papandreu kormánya számára talán a legfontosabb feladat az államadósság drasztikus csökkentése. Ennek egyik lehetősége a kincstárjegyek — jelenleg 20 százalékos — kamatának mérséklése; a kamatcsökkentés azonban azzal a veszéllyel járhat, hogy megindul a tőkekiáramlás külföldre. Görögország új, szocialista kormánya számára egyértelmű, hogy folytatnia kell az előző adminisztráció reformjainak egy részét, azok ugyanis a gazdaság rendbetétele mellett az EK konvergencia-előírásainak teljesítését is szolgálják. Továbbra sem lehet engedményeket tenni a költségvetés, az adózás, az adózási fegyelem területén, s nem lehet feladni a bérek és a nyugdíjak alakulásának irányítását sem.

A választási kampány során a PASZOK bér- és nyugdíjemelést ígért, s kilátásba helyeZte a privatizációs program leállítását, illetve gyökeres felülvizsgálását. A nyolcvanas években Görögországba mindössze 2 milliárd dollár külföldi működőtőke érkezett, ugyanebben az időszakban — az OECD adatai szerint — Portugáliába mintegy 6,5 milliárd dollár működőtőke áramlott be. Görögország „mellőzésének" az volt a fő oka, hogy 1983-ban a Papandreu-kormány államosította Európa legnagyobb cementexportőr cégét, a Heracles General Cementet. Az államosítás nyomán megrendült a külföldi tőke bizalma Görögország iránt.

A konzervatív kormány 1991-ben hirdette meg privatizációs programját. Az októberi választásokig 24 állami vállalatot értékesítettek csaknem 1 milliárd dollárért. Még az idei esztendő vége előtt került volna részlegesen privatizálásra az állami távközlési óriásvállalat, az OTE. Egy nemrégiben elfogadott törvény értelmében a 3,4 milliárd dollárra értékelt OTE részvényeinek 49 százaléka kerülhet magántulajdonba. A tulajdon 35 százalékának megszerzésére több külföldi stratégiai befektető, többek között a France Telecom, a japán NIT, az amerikai GTE és a spanyol Telefonica pályázott, illetve folytatott előrehaladott tárgyalásokat a kormánnyal. A tervek szerint az OTE részvényeinek 10 százaléka tőzsdére került volna, a cég dolgozói pedig 4 százalékos tulajdoni hányadot szerezhettek volna. A feltételes mód azért indokolt, mert a PASZOK még idejében — gyakorlatilag az utolsó pillanatban — le akarja állítani az OTE privatizálását. Valószínűleg lekerül a napirendről két nagy olajfinomító privatizálása (a várt bevétel elérné az egymilliárd dollárt), valamint kilenc kaszinóengedély értékesítése is. Korábban szó volt a csúcstechnikát képviselő repülőgépipari vállalat, a Hellenic Aerospace Industry Ltd. részvényei 49 százalékának és az Olympic légitársaságnak az eladásáról is.

A közeli hónapokban várhatóan kikristályosodik a Papandreu-kormány gazdaságpolitikája. Az október végén ismertetett kormányprogram gazdasági része előtérbe állítja a jóléti állam „felélesztését", valamint a gazdaság szigorú állami ellenőrzés alá vonását. A költségvetés egyensúlya megőrzésének, valamint az államadósság radikális csökkentésének kényszere jócskán behatárolja a kormány mozgásterét. Amennyiben elmarad az OTE részleges privatizálása, a költségvetés 1,5 milliárd dollár bevételtől esik el, s az állami tulajdon magánkézbe adásának teljes leállítása több milliárdos kárt okozhat. Athén számára távolról sem közömbös Brüsszel véleménye, hiszen januártól az EK soros elnöke lesz. Brüsszelre ezért is oda kell figyelnie az új kormánynak, mert az EK hat éven át összesen 23 milliárd dollárt kíván fordítani a görög infrastruktúra fejlesztésére.

Hírek szerint a PASZOK választási győzelme után a külföldi befektetők egyelőre kivárnak, az EK viszont reméli, hogy a görög gazdaság szocialista irányítással is teljesíti a Maastrichti Megállapodásban vállalat kötelezettségeit.

GONDA GYÖRGY

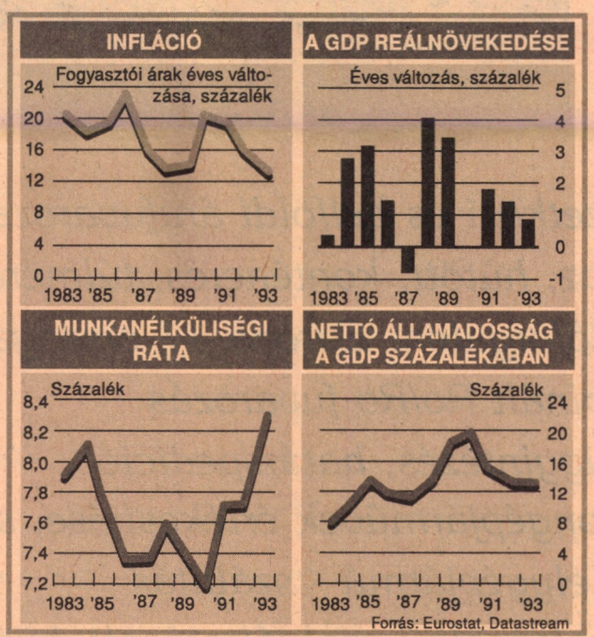

GÖRDÜLÉKENY SZOLGÁLTATÁS

Foto: ARTPLUS'93

- *Nemzetközi és belföldi árufuvarozás, szállítmányozás (száraz, hűtött, konténeres, túlméretes és túlsúlyos áruk)*
- *Gyűjtőforgalom Európa 17 országában 40 gyűjtőponton*
- *Kombinált Ro/Ro fuvarozás*
- *Vámügyintézés, határspedíció*
- *Haszongépjárművek értékesítése, szervizelése*
- *Személygépjármű - szállítás*
- *Idegenforgalmi szolgáltatások, buszbérlés*
- *Kiterjedt kül - és belföldi irodahálózat*

Nincs olyan áru, ami kifogna rajtunk.

Cím: 1143 Budapest, Hungária krt. 140-144.
Telefon: 252-7172 Fax: 252-6084

HUNGAROCAMION

CONTURline

TELJES ÜZEM AZ „ÁZSIA-ERŐMŰBEN"

Megismétlődik a japán csoda?

Ázsia fejlődő és újonnan iparosodó országait szinte teljesen elkerülte a világgazdaságot sújtó recesszió

Néhány ország — Kína (ezen belül elsőként a délnyugati tengerpart), Malajzia, Dél-Korea stb. — esetében a szakemberek a japán gazdasági fejlődés megismétlődéséről beszélnek, sokan pedig Ázsiát tartják hosszabb távon a világgazdaság új lokomotívjának. A Nemzetközi Valutaalap adatai szerint a fejlett országokban a bruttó hazai termék 1991-ben 0,2, tavaly pedig 1,5 százalékkal bővült. Ugyanezekben az években — az Ázsiai Fejlesztési Bank statisztikái szerint — az ázsiai kontinens 26 államában átlagosan 6,1 és 7 százalékkal növekedett a gazdaság.

A nagyütemű fejlődést mutató átlagszám mögött természetesen jelentős a szóródás: Kínában 12,8, Vietnamban 8,3, Pakisztánban 7,8, Thaiföldön pedig 7,5 százalékkal bővült a GDP. A többi ország gazdasági növekedése 6 százalék körül alakult; a térségben a leggyengébb teljesítményt a Fülöp-szigetek és Nepál gazdasága nyújtotta zéró, illetve 3,1 százalékos GDP-növekedéssel. Az egyes ázsiai nemzetgazdaságok dinamikus fejlődésében kiemelkedő jelentőségű az export bővülése. Tavaly a térség fejlődő és újonnan iparosodó országai 13 százalékkal növelték exportjukat — ez több mint kétszerese a világexport bővülésének —, amelynek értéke elérte az 555 milliárd dollárt.

Különösen jelentős volt a régión belüli kereskedelem bővülése. A fejlődő ázsiai országok kivitelének csaknem 33 százaléka egymás közötti ügylet volt, s ha ehhez hozzászámítjuk a Japánba irányuló 13 százalékot, akkor egyértelmű, hogy a térség országainak legfontosabb piaca Ázsia.

Kína gazdasági növekedése az ezredfordulóig valószínűleg kétszámjegyű marad.

Az ázsiai csoda és a külföldi működőtőke

A nagy mennyiségben beáramló külföldi működőtőke nyomán új, korszerű iparágak születnek, amelyek termelésük jelentős részét exportálják. A várakozások szerint a következő években Kína exportja 15—16 százalék között lesz.

Az „ázsiai csoda" születésében fontos szerep jut annak a külföldi működőtőkének, amely korszerű technikát, technológiát is visz a térségbe. 1992 végén a külföldi befektetési alapok forrásainak 15,8 százaléka volt ázsiai befeketési állomány, ez az arány 1994 végére megközelíti majd a 19 százalékot. (Érdemes megjegyezni, hogy tavaly az Ázsiában beruházott külföldi tőke több mint 80 százaléka Hongkongba, Szingapúrba, Thaiföldre és Malajziába irányult. Vonzó célpont még Kína, India, Tajvan és Dél-Korea, s a következő években várhatóan Vietnam is népszerű lesz a külföldi tőkeinvesztorok körében.)

A térség felértékelődését mi sem jelzi jobban, mint hogy a japán cégek és befektetők is egyre nagyobb figyelmet fordítanak Ázsiára. Számos vállalati példa bizonyítja, hogy a japán cégek stratégiájában a térség országai a korábbinál jóval nagyobb szerepet és jelentőséget kapnak. Miközben Japán külföldi működőtőke-befektetései az elmúlt két évben 30 százalékkal csökkentek, Ázsia aránya a szigetország külföldi beruházásaiban ugyanebben az időszakban 12-ről 14 százalékra növekedett. Szívesen alapítanak leánycégeket, szívesen termeltetnek Ázsiában a japán vállalatok, mert ezzel egyrészt növekszik hazai és külföldi versenyképességük, másrészt nagyobb nyereségre tesznek szert, mint a világ más részén. Ázsia több országában — Hongkong, Tajvan, Malajzia, Kína stb. — nagy forgalmat bonyolítanak le az értékpapírtőzsdék, s a részvények árfolyamának alakulása általában tartósan kedvező a befektetők számára. A tőzsdekonjunktúra újabb vonzerőt jelent a külföldi pénzforgatók számára.

A lokomotív nem áll meg

Az IMF elemzése szerint a térség országainak többségét a viszonylag alacsony infláció, az alacsony, de pozitív reálkamatok, valamint a versenyképes és viszonylag stabil árfolyamok jellemzik. Meglehetősen magas az ázsiai államokban a lakosság megtakarítási hajlandósága (egyes országokban meghaladja a 30 százalékot), ami jó alapot biztosít a gazdaság finanszírozásához. Az alkalmazott gazdaságpolitikák helyességét bizonyítja, hogy a térségben az inflációt az 1991. évi 8,4-ről tavaly 6,7 százalékra sikerült leszorítani.

A Világbank átfogó tanulmányt készített a kelet-ázsiai gazdasági fejlődés elmúlt negyedszázadáról. Ebben az időszakban a térségben az egy főre jutó jövedelem csaknem megnégyszereződött — ez pedig olyan fejlődés, amire illik odafigyelni. A tanulmány szerint az „ázsiai csoda" egyik titka, hogy a felhalmozás, az erőforrások el- és kihelyezése, valamint a technikai felzárkózás területén sikerült megtalálni a piacösztönzés és az állami beavatkozás optimális arányát. Sokatmondó az a megállapítás, hogy míg a fejlődő országokban a GDP 26 százalékát fordították beruházásra, Kelet-Ázsiában ez az arány meghaladta a 37 százalékot.

A gyors ütemű ázsiai gazdasági fejlődés „szűk keresztmetszete" az infrastruktúra. Ennek bővülése távolról sem követte a gazdaságét, így ezen a területen sürgős beruházásokra van szükség.

Az ázsiai lokomotív azonban még teljes erővel „húz". Az Ázsiai Fejlesztési Bank előrejelzése szerint a térségben idén átlagosan 7,2, 1994-ben pedig 7,4 százalékkal növekszik a GDP. (Az ipari országokban 1,9, illetve 2,7 százalékos gazdasági növekedést várnak.) Kedvezőek a távolabbi kilátások is, ezek realizálódása azonban már nagymértékben függ az infrastruktúra fejlesztésétől. Mindenesetre biztató lehet a térség számára, hogy — az Ázsiai Fejlesztési Bank véleménye szerint — a japán vállalatok „földrajzi portfóliójában" a jövőben Ázsiának nagyobb lesz a súlya, mint az európai és az amerikai vállalatoknak. Ezek szerint a japán üzleti élet is Ázsiára „tesz", amely valószínűleg még hosszú ideig a világgazdaság legdinamikusabban fejlődő térsége marad.

GONDA GYÖRGY

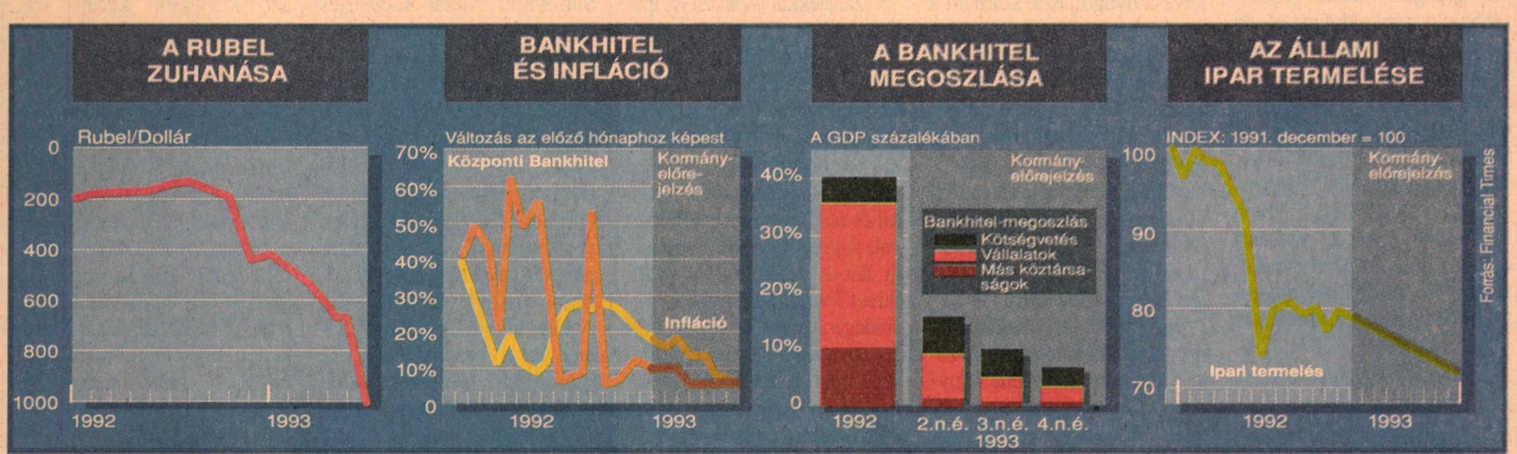

KIS-JUGOSZLÁVIA: GAZDASÁGI SZABADESÉS

Évtizedek a szakadékban

A szerbek gazdasági összeomlással fizetnek a hódító háborúért

Kis-Jugoszláviában (Szerbia-Montenegró) 1992-ben a GDP 27 százalékkal esett vissza. Közel 25 százalékkal csökkent a feldolgozóiparban, a közlekedésben és a turizmusban megtermelt hozzáadott érték, a kereskedelem teljesítménye a felére zuhant. A mezőgazdasági és építőipari kibocsátás 15-15 százalékkal, a folyó fogyasztás 20 százalékkal, a beruházások 50 százalékkal csökkentek. Szintén 50 százalékkal zuhant az export, míg az import visszaesése 37 százalékos; a kereskedelmi mérleg hiánya 1,3 milliárd dollárra nőtt.

Szerbia-Montenegró gazdasági teljesítménye már a jugoszláv állam szétesését megelőző időszakban is visszaesett. A Business Eastern Europe szerint a bruttó anyagi termék 1991-ben 11 százalékkal volt alacsonyabb az 1990-es értéknél, 1992 második felében pedig a gazdasági szankciók hatására felgyorsult a gazdaság összehúzódása. Az 1992. májusi kereskedelmi és pénzügyi embargó az iparágak közül legerősebben a fémfeldolgozást és a villamosipart érintette, nőtt viszont a kibocsátás a vas-, szén-, kőolaj- és földgáztermelésben. Míg 1989-ben Szerbia adta a 77 milliárd dolláros jugoszláv GNP 30 százalékát, az 1992-es szerb GNP mindössze 12 milliárd dollár. Ennek is 20 százalékát a szomszédos államokban élő szerb nemzetiségek támogatására fordítják.

A világon a legmagasabb inflációs ráta

1992-ben Kis-Jugoszláviában volt a világon a legmagasabb inflációs ráta: majdnem 20 000 százalék! 1993 áprilisában az áremelkedés 225 százalékos volt (1992-ben átlagosan havi 60 százalékos inflációt regisztráltak). A hivatalosan kimutatott munkanélküliség nem nőtt számottevően: 1992 januárjában 720 000 fő volt munka nélkül, év végén 750 000 fő. Ez a munkaerő-állomány 23 százaléka. A legfrissebb információk szerint a munkanélküliségi ráta meghaladta a 30 százalékot. (Ezek az értékek azonban félrevezetők, ugyanis egy kormánydöntés értelmében a szankciók érvényessége alatt nincs lehetőség vállalatbezárásra vagy tömeges elbocsátásokra. Becslések szerint 1 millió embert tartanak így mesterségesen állásban.

1992-ben a nominálbérek 30-szorosukra emelkedtek, a reálbérek azonban 50 százalékkal zuhantak, szemben az 1991-es 5 százalékos csökkenéssel. A népesség 70 százaléka a létfenntartási küszöb szintjén él.

Egyes magánbankok, amelyek gyaníthatóan pénzmosással, a szankciók kijátszásának finanszírozásával, kormányzati kapcsolatokkal, külföldön tevékenykedő vállalataik révén óriási összegeket halmoztak fel, igen magas dollárkamatok felkínálásával betétesek tömkelegét nyerték meg. A bérből és fizetésből élők, illetve a nyugdíjasok számára a magas kamatok jelentik szinte az egyedüli megélhetési forrást. Jugoszláviában 70 magánbank tevékenykedik; egyesek a devizabetétekért még havi 25 százalékos kamatot is kínáltak, a dinárbetétek kamata pedig havi 200 százalékos. (A betéteket legalább 3 hónapra kellett elhelyezni ilyen magas hozam eléréséhez.)

Két jelentős magánbank azonban óriási és emlékezetes botrányok közepette kénytelen volt felfüggeszteni a betétek visszafizetését. Először a Jugoskandic bankot rohanták meg a befektetők, miután tulajdonosa Magyarországon keresztül Izraelbe menekült. A bank, amely havonta 15 százalékos kamatot ígért a devizabetétek után és legalább 4 millió takarékszámlát vezetett, 2 milliárd dollár értékű betétet gyűjtött össze. A tulajdonos 219 kilogramm aranyat (2,5 millió dollár értékben) és mintegy 5 millió dollárt hagyott maga után. A magánbank 75 millió dollárral tartozik a betéteseknek, likvid eszközei azonban csak 4 millió dollárra rúgnak.

Jugoszlávia legnagyobb bankja, a Dafiment Bank is kénytelen volt felfüggeszteni legalább egy hónapra minden kifizetést a betétesek rohama következtében. Ez a döntés súlyos következményekkel

Magánbankok és közbotrányok

járhat a jugoszláv gazdaságra, mert az állami bankok csődje miatt egyre nagyobb mértékben támaszkodnak a magánszektorra. A dollárbetétek után ez a bank 14 százalékos rögzített kamatot ígért. 14 millió betétest tart nyilván, az alkalmazottak száma 1000.

A szankciók következtében havonta alig 100 millió dollár áramlott be Kis-Jugoszláviába, a devizatartalékok 1 milliárd dollár alá estek. Április közepén drasztikusan leértékelték a dinárt: az eddigi 750 dináros dollárárfolyam helyett a jövőben 48 000 dináros árfolyamot alkalmaznak. Ezzel a hivatalos árfolyamot a pillanatnyi feketepiaci árfolyamhoz igazították.

1993-ban legalább további 15 százalékkal csökken az ipari termelés, a harcok befejezéséig nincs sok remény a stabilizációs elképzelések megvalósítására. Jelenleg a gazdaságpolitikában nem is foglalkoznak a hosszú távú fejlődést szolgáló strukturális átalakítással és rendszer-transzformációval. Szerbiában teljes gazdasági káosz uralkodik. A Wall-Street Journal szerint hibás, piacidegen gazdaságpolitikája következtében Szerbia gazdasága még a szankciók hatásának figyelembevétele nélkül is évtizedeket zuhant vissza.

VÁLLALATOK VILÁGA

GM kontra VW: lop-e López?

Személyi konfliktusokkal egybefonódó gazdasági háború robbant ki a nemzetközi autóipar két nagysága, a General Motors és a Volkswagen között. A történet „hőse" a nemzetközi autóüzlet egyik sztárja José Ignacio López de Arriortua, egy 52 esztendős baszk születésű csúcsmenedzser, a General Motors észak-amerikai — tehát legfontosabb — érdekeltségeinek vezetője. López három hónappal ezelőtt otthagyta a General Motorst és átment a Volkswagenhez. A lépés két órával előzte meg azt a pillanatot, amikor John Smith, a General Motors ügyvezető vezérigazgatója López az igazgatóság elnöki tisztének pozíciójába akarta emelni. A botrány azért robbant ki, mert a múlt héten a General Motors bejelentette, López „magával vitt" titkos gyártási és tervezési dokumentumokat, valamint a General Motors üzleti stratégiáját leíró diskeket. A General Motors a német bíróságoknál feljelentette López és a Volkswagent. Egyebek között azt követelte, hogy akadályozzák meg hét volt General Motors-csúcsmenedzser németországi munkavállalását, akik Lópezzel együtt, őt követve távoztak. Egy frankfurti bíróság ezt a keresetet elutasította. A német ügyészség azonban ettől függetlenül úgy döntött, hogy vizsgálatot indít az ügyben. A botrány hátterében alapjában véve az áll, hogy a Volkswagen és a GM elkeseredett harcot folytatnak a 100 milliárd dolláros európai autópiacért. 1993-ban a recesszió miatt a tavalyinál 2 millióval kevesebb kocsi eladását prognosztizálják. A Volkswagen 1993 első negyedében 780 millió dollárt vesztett (1992-ben egész évi profitja 91 millió volt). A GM európai érdekeltségei egyelőre még profitábilisak.

Japán: szupervállalatok nehézségei

Továbbra is rossz hírek érkeznek a japán cégpiramis csúcsairól. A Nippon Steel, a világ legnagyobb acélgyártója a márciusban véget ért üzleti évben adózás előtti profitjának 70 százalékos csökkenéséről számolt be, 1993 első felére veszteséget prognosztizált. Az acélipar más nagyvállalatai, a Kawasaki Steel, a Kobe Steel és a Sumitomo Metal Industries ugyancsak veszteséget prognosztiztáltak 1993 első félévére. (Az említett vállalatoknál a most véget ért pénzügyi évben az adó előtti haszon 70—86 százalékkal esett a megelőző esztendőhöz képest.) Hasonló jellegű veszteségekről adott hírt Japán két nagy elektronikai cége, a Toshiba és a Hitachi. A Hitachi adó előtti profitjának 40, a Toshiba pedig 22 százalékos eséséről adott számot a márciusban véget ért pénzügyi évben. Végül: Japán legnagyobb komputergyártója, a Fujitsu 1949 óta első ízben vesztességgel zárta az elmúlt pénzügyi évet.

Fiat: csökken az osztalék

Olaszország legnagyobb magánvállalata, a Fiat a múlt héten kénytelen volt több mint 50 százalékkal csökkenteni a részvények után fizetett osztalékot. A döntésre azt követően került sor, hogy bejelentették: a Fiat autógyártó részlegének nettó profitja 1993-ban mindössze 10 millió dollár volt — harmincad része az 1991-es nettó profitnak. A döntés, valamint a Fiat egyes vezetői ellen emelt korrupciós vádak nyomán felvetődött, hogy esetleg lemond Giovanni Agnelli, a cég elnöke és Cesare Romiti vezérigazgató. Mindketten kijelentették azonban, hogy az 1994. júniusi évi közgyűlésig feltétlenül helyükön maradnak.

MEGAPRIVATIZÁCIÓ FRANCIAORSZÁGBAN

Eladják a zászlóshajókat

Összel induló átfogó privatizációs programot dolgozott ki az új francia jobbközép kormány, amelyet várhatóan a parlament is lényegesebb módosítások nélkül elfogad

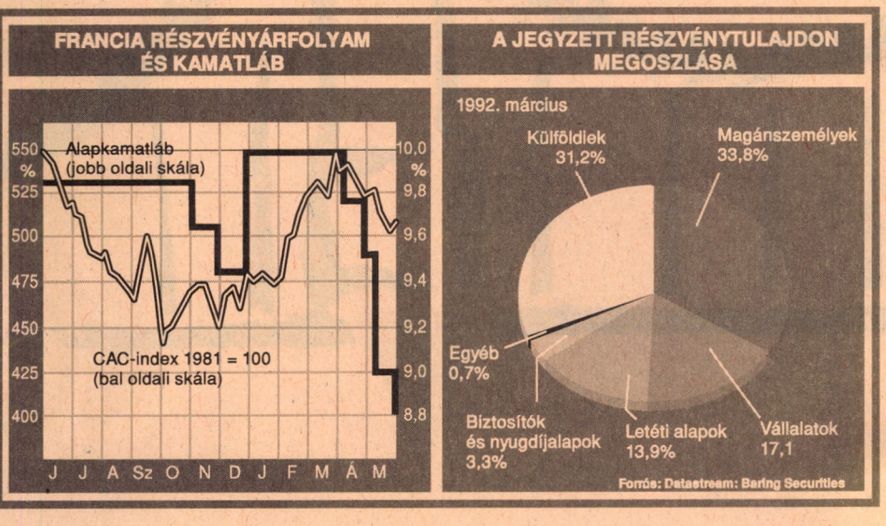

Balladur mostani privatizációs programjában 21 nagy állami cég teljes vagy részbeni eladása szerepel. Közülük 12 már rajta volt az 1986-os „kiárusítási" listán is: már akkor magánkézbe kívánták adni a Crédit Lyonnais és a Banque Nationale de Paris pénzintézeteket, az UAP, a GAN és az Assurances Générales de France biztosítótársaságokat, a Rhone-Poulanc vegyipari, az Elf-Aquitaine olajipari és a Péchiney acélipari óriásvállalatokat. Az új program a korábbi listát 9 állami óriáscéggel kiegészítve kínálja megvételre. Köztük van a nemzeti légitársaság, az Air France, a nyugat-európai légibuszgyártásban részt vevő Aerospatiale, a Bull számítástechnikai vállalat, a Renault gépkocsigyár, az Usinor-Sacilor acélipari vállalatcsoport, valamint az ugyancsak patinás Snecma hadiipari cég. Továbbra sem kívánja a kormány privatizálni a France Telecom telefontársaságot, az elektromos műveket, a vasutat, valamint a szerencsejáték-társaságot.

Párizs szeretné megtartani a privatizálásra kerülő állami cégek „francia jellegét", de az új privatizációs törvény nem tartalmaz korlátozást a külföldiek által megszerezhető tulajdoni hányadot illetően. Külföldi beruházók nélkül ugyanis nincsen esély arra, hogy sikerül „hozni" a tervezett évi 20—30 milliárd frankos privatizációs bevételt. A hazai tőkepiac most meglehetősen gyenge, a kedvezőtlen gazdasági helyzet miatt óvatosak a potenciális befektetők.

Az állam nem kíván teljes mértékben kivonulni a stratégiai jellegű vállalatokból, ezért fenntartja az aranyrészvény „intézményét". Ez egy olyan 25 százalékos részvénycsomagot jelent, amely nélkül nem lehet fontos kérdésekben döntést hozni.

Mitterand államfő erős fenntartásokkal fogadta a kormány privatizációs tervét: véleménye szerint a nemzet érdeke azt kívánná, hogy egyes vállalatok továbbra is állami tulajdonban maradjanak. A csaknem minden fontos, hagyományosan állami vállalatra kiterjedő privatizációs tervet az államfőn kívül sok gazdasági szakember is bírálja. Franciaország újkori történelmében kiemelt jelentősége volt az állami iparpolitikának, valamint a kiemelt ágazatoknak (elektronika, repülőgépgyártás stb.) nyújtott nagy összegű és látványos támogatásoknak. Franciaországban az állam többnyire hasznos, segítőkész tevékenységgel irányította vállalatait, illetve sietett szükség esetén segítségükre.

Balladur szerint azonban most „nincs kegyelem", mert az ország gazdasága túlságosan is szétzilált ahhoz, hogy egyben lehessen tartani az állami szektort. Szakértők véleménye szerint a privatizációs program elfogadása és végrehajtása nem ütközik majd politikai ellenállásba. Kedvezőtlen viszont a program időzítése, hiszen mind a hazai, mind pedig a külföldi szakmai és intézményi befektetőket a túlzott óvatosság, a legkisebb kockázattól is való félelem jellemzi.

Megfigyelők szerint a privatizálásra kínált vállalatok első csoportját az „egészséges", jól gazdálkodó cégek, mindenekelőtt az Elf, a Rhone-Poulenc és a Péchiney alkotják majd. Miközben Franciaországban sokan nem értenek egyet a legjelentősebb állami „zászlóshajók" eladásával, a tőzsde likviditási gondjai felszámolásában reménykedik.

GONDA GYÖRGY

VILÁGVÁLLALATOK VILÁGA

Hét olajtröszt Kazahsztánban

■ Hét multinacionális olajtársaság előzetes megállapodást kötött Kazahsztán kormányával. Eszerint jogot kapnak a Kaspi-tenger mentén lévő kazahsztáni olajlelőhelyek feltárására, majd később kiaknázására. A megállapodásban részt vevő olajtársaságok a következők: Royal Dutch/Shell, British Petroleum, Britis Gas, Total SA, Agip, valamint a norvég állami olajtársaság és az amerikai Mobil Corporation. Szakértők szerint a szóban forgó Kaspi-tenger menti olajlelőhelyek 35 milliárd hordó olajat rejtenek. Eszerint ez lenne a világon eddig felfedezett egyik legnagyobb olajmező, nagyobb az amerikai Chevron által kitermelt tengizi mezőnél. Ez utóbbi a kazahsztáni állami olajtársasággal közös vállalkozásban jelenleg napi 65 ezer hordó olajat termel, és 2010-re a termelést napi 700 ezer hordóra akarják felfuttatni.

Vizsgálat az Alitalia ellen

■ A római ügyészség repülőgépek vásárlásával és továbbadásával összefüggő, feltételezett szabálytalanások ügyében indított vizsgálatot az Alitalia légitársaság ellen. A pénzügyőrség a légitársaság központjában terhelő iratokat foglalt le. Giovanni Bisignani, az Alitalia vezérigazgatója vizsgálati értesítést kapott kézhez vállalati mérleghamisítás gyanújával. Mint kiderült: az IRI-csoporthoz tartozó, állami tulajdonú légitársaság repülőgépeket vásárolt, majd rögtön továbbadta ezeket egy, ugyancsak az IRI-hez tartozó pénzintézetnek, amelytől azonnal bérbe is vette azokat. Ezzel a „lease back" üzlettel javította fel vállalati mérlegét. (Az Alitalia 35 százalékos részesedéssel rendelkezik a Malévban).

Volvo — Procordia

■ Hónapokig tartó kemény alkudozás után a svéd kormány és a Volvo cég megállapodtak az általuk közösen birtokolt élelmiszer- és gyógyszeripari konglomerátum, a Procordia privatizációjában. Jelenleg a Volvo és a kormány egyaránt 43 százalékos részesedéssel rendelkezik. A mostani megállapodás bonyolult részvénycsere-műveletekkel lehetővé teszi a Procordia privatizálását. Becslések szerint ez lesz a svéd gazdaságtörténet legnagyobb vállalati tranzakciója.

A Pechiney-botrány bíróság előtt

■ Párizsban megkezdődött az óriási francia alumíniumtröszt, a Pechiney botrányának bírósági tárgyalása. Az ügy szálai 1988-ig nyúlnak vissza, amikor a Pechiney megvásárolta az amerikai csomagolási iparban jelentős szerepet játszó American Can vállalatot. A vádak szerint a trösztnek az akkori szocialista kormányhoz közel álló vezetői előre tudtak az ügyletről, felvásárolták az amerikai vállalat részvényeit, amelyeket később jelentős haszonnal adtak tovább. A vádlottak között van a rövidddel ezelőtt öngyilkosságot elkövetett akkori pénzügyminiszter, Pierre Bérégovoy kabinetfőnöke is. Eredetileg Bérégovoy lett volna a per egyik jelentős tanúja. A gyanús részvényvásárlásra egyébként nem a francia hatóságok, hanem az amerikai tőzsdefelügyelet jött rá.

Commerzbank, Volkswagen, Kína

■ A német Commerzbank és a Bank of China hongkongi fiókja 420 millió dolláros konzorciális hitellel támogatja, hogy a Volkswagen közreműködésével felépüljön Kína legnagyobb autógyára. A sanghaji gyár után ez lesz a német autókonszern második kínai vegyes vállalata, s elkészülte után, 1996-tól évi 150 ezer gépkocsit fog gyártani, főleg Golf és Jetta típusokat. A vállalkozásból a Volkswagen 40 százalékkal fog részesedni, a többi a kínai államé.

Minden távolság áthidalható

A híd az emberek közti kapcsolat és megértés szimbóluma. Az ALCATEL világszerte élen jár a kapcsolatépítésben. Több mint száz országban alkàlmazzák a jövő századot jelentő kommunikációs berendezéseit. Ez az európai központú világcég kulcsszerepet vállal a bizalom erősítésében is, amikor magyar mérnökökkel és kutatókkal együttműködve, Magyarországon gyártja legmodernebb digitális alközpontjait. Az ALCATEL az AHT közreműködésével ily módon Magyarország számára is biztosítja, hogy a világ információs vérkeringésébe történő bekapcsolódás ezentúl gyorsabb és zavartalanabb lehessen. Hogy többé ne legyen áthidalhatatlan távolság ember és ember között.

ALCATEL

AHT Híradástechnikai Kft. 1507 Budapest, Pf.: 30. Tel.: 185-1455 Fax: 185-1380

★ RSCG Havasi & Varga

USA: HADIIPARI FOGYÓKÚRA

Kutatás — üzletre ítélve

A Szovjetunió felbomlása és a hidegháború befejeződése nemcsak az amerikai hadiipart hozta nehéz helyzetbe, hanem azokat az állami kutatóintézeteket is, amelyek elsősorban a katonai-ipari komplexum számára dolgoznak

A költségvetésből finanszírozott hadiipari kutatási és fejlesztési intézmények piacosítása, működésük üzleti alapokra való átállítása nem ígérkezik könnyű feladatnak.

Az Egyesült Államokban mintegy 700 állami kutatóintézet működik, és ezek az elmúlt pénzügyi évben 22 milliárd dolláros költségvetési juttatásban részesültek. Ez az összeg mintegy 30 százaléka a szövetségi költségvetés kutatásra és fejlesztésre fordított kiadásainak. A legnagyobb összegű költségvetési támogatást az űrhajózási hivatal, a NASA nyolc vezető laboratóriuma kapta, mintegy 10 milliárd dollár értékben. A nukleáris bombák fejlesztésével is foglalkozó energiaipari kutatóintézetek számára a költségvetés tavaly 9 milliárd dollárt utalt át, a „tisztán" hadiipari célokat szolgáló állami kutatóhelyek pedig 7 milliárd dolláros támogatásban részesültek.

A hadsereg 19, a légierő és a haditengerészet pedig 4-4 nagyobb kutató- és fejlesztő intézettel rendelkezik. Közülük a legnagyobbak jóval több tudományos munkatársat foglalkoztatnak és sokkal többet fordítanak K+F tevékenységre, mint az amerikai csúcstechnika bármelyik nagy vállalatbirodalma. A 8600 főt foglalkoztató Sandia National Laboratories 1992. évi kutatási költségvetése 1,4 milliárd dollár volt. A Lawrence Livermore National Laboratory több mint nyolcezer alkalmazottja tavaly 1,14 milliárd dollár költségvetési pénzt használt fel. A harmadik legnagyobb állami hadiipari kutatóintézet, a Los Alamos National Laboratory 7550 dolgozója tavaly egymilliárd dollár költségvetési pénzt fordíthatott K+F-re. Összehasonlításul: az A.T and T. telefontársaság világhírű Bell laboratóriumának tavalyi kutatási költségvetése 320, az IBM-laboratóriumé pedig 500 millió dollár volt. (A Bell 1400, az IBM pedig 3200 tudományos munkatársat alkalmaz.)

Az amerikai hadiipar számos, világszerte megcsodált termékével kapcsolatos K+F tevékenységet az állami laboratóriumokban végeztek, ez azonban még nem jelenti azt, hogy ezek az intézmények a „békeipar" tudományos szükségleteihez is zökkenőmentesen tudnának alkalmazkodni. Nem lelkesednek az együttműködésért az amerikai nagyvállalatok vezetői, valamint K+F menedzserei sem. Clinton elnök tudományügyi tanácsadója, John Gibbons szerint a laboratóriumok hatalmas szellemi erőforrásokkal rendelkeznek, de nem igazán kapcsolódnak a polgári gazdasághoz.

A Clinton-kormányzat a közelmúltban a hadiipari laboratóriumok értésére adta, hogy jövőjük nagymértékben attól függ: milyen hasznos tevékenységet tudnak végezni az ipar számára. Ebben a helyzetben a hadiipari laboratóriumok igyekeznek magukat körülbástyázni vállalati megbízásokkal, együttműködési megállapodásokkal. 1991-ben a három legnagyobb hadiipari kutatóintézet mindössze 15 vállalati megbízással és szerződéssel rendelkezett, 1992 végére viszont a K+F megállapodások száma már meghaladta a 190-et. A polgári gazdaság cégei azért is húzódoznak az együttműködéstől, mert tapasztalataik szerint a hadiipari kutatóintézeteket sajátos kultúra jellemzi, amelyben meghatározó a titokzatosság és a költségek iránti érzéketlenség. Nem törődnek sokat a költségek leszorításával, valamint a határidők betartásával. Az ipar és az állami laboratóriumok közötti gazdálkodási kultúra különbsége ad magyarázatot arra, hogy a hetvenes években az alternatív energiaforrásokra költött kutatási dollármilliárdok végül is csekély gyakorlati hasznot hoztak.

A tapasztalatok szerint nem vonzzák az állami kutatóintézetek a vállalkozói tőkét sem. A kezdő cégeknek ugyanis nem „nagy" elméletekre és szupertechnikára, hanem olyan termékekre van szükségük, amelyek jól jövedelmeznek. A vállalkozói tőke szívesebben nyújt anyagi támogatást a „gyors" profitot eredményező kutatási feladatoknak, mint a sejtelmesen körvonalazott, átfogó elméleti témáknak. Ugyancsak gyakorlati tapasztalat, hogy azok a cégek, amelyeknek új technológiára, információkra van szükségük, csak végső esetben fordulnak az állami kutatóintézetekhez. Előbb megkísérlik a technológiák és az információk beszerzését amerikai és külföldi cégeknél, illetve egyetemi kutatóhelyeken és magánadatbankoktól. Az USA vállalatainak jelentős része — különösen azok, amelyek nagy összegeket felemésztő saját kutatóbázissal rendelkeznek — az állami kutatóintézetekben sok esetben üzleti versenytársat lát, különösen az új helyzetben. A Du Pont például nem veszi jó néven, hogy a Pentagon irányítása alatt álló Wright-Patterson laboratórium gyakorlatilag ugyanazt a csúcstechnikát képviselő polimert állítja elő, mint a világ első számú vegyipari cége. A McDonnell repülőgépgyár egyik vezetője pedig kertelés nélkül kijelentette, hogy az állami kutatóintézetek a termelőipar alapjait fenyegetik azzal, hogy elszipkázzák a költségvetési pénzeket a nagyvállalatok elől. Az állami hadiipari kutatóintézeteket övező ellenséges vállalati hangulat komoly akadálya lehet annak, hogy ezeket a laboratóriumokat rövid időn belül a polgári gazdaság szolgálatába állítsák. Megrendelések nélkül ugyanis a csökkenő költségvetési támogatások mellett ezek a kutatóintézetek nehéz helyzetbe kerülhetnek, némelyikük akár el is sorvadhat. A hadiipari kutatóintézetekben felhalmozódott nagy szaktudás és korszerű berendezések elfecsérlését megakadályozandó, a törvényhozás nagy változásokat tervez. Hamarosan megvitatják például azt a törvényjavaslatot, amely szerint a három vezető állami hadiipari laboratórium egyikét teljes mértékben a polgári ipar, nevezetesen a környezetvédelmi technológiák és technikák szolgálatába kell állítani.

GONDA GYÖRGY

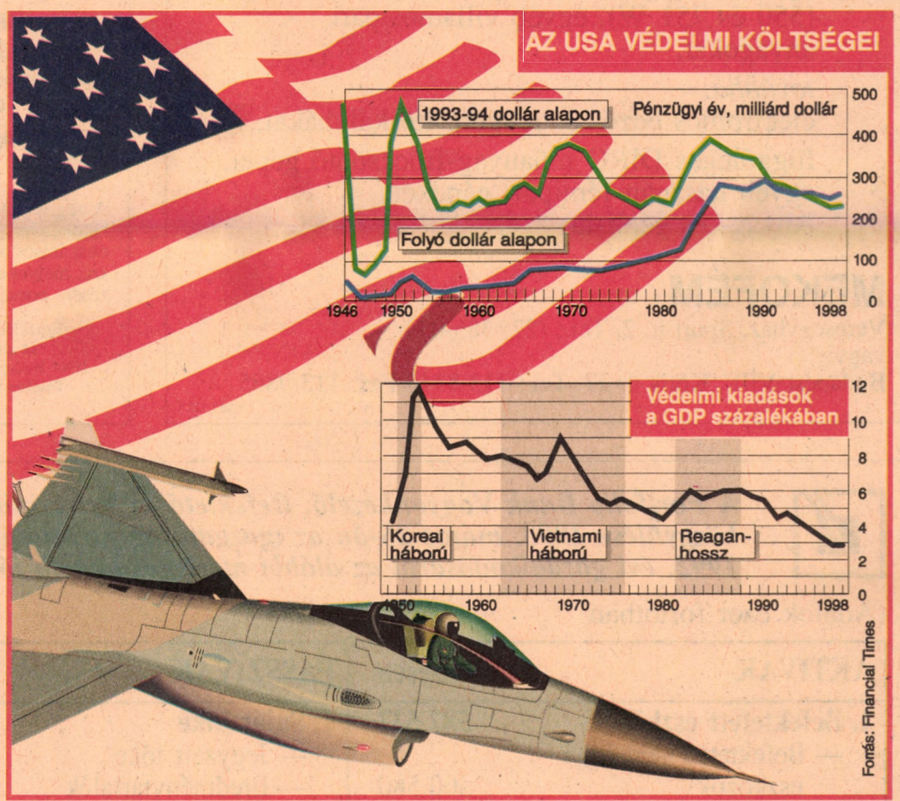

BÉRBE ADÓ
vagy betársulnánk

ipari tevékenységre, raktározásra, üzemcsarnokkal, újpest főútvonalán, centrumközelben, 2800 m^2, háromszintes, összközműves, plusz szociális helyiségek, telefonvonalak, 6 m belmagasság, távfűtés, teherlift, szintenkénti bérbeadás lehetséges.

Tel./Fax: 250-0461

Hsz.: 123

Finanszírozási gondjai vannak?

* rövid és hosszú távra szóló hitelezésben,
* faktorálásban,
* az export- és importügyletekhez kapcsolódó hitelekben,
* új vállalkozások pénzügyi megvalósításában partnere vagyunk

AWAL **Pénzügyi Szolgáltató Kft.**
tel/fax: 182-0274

Megvételre kínálunk:

különböző profilú acélokat, húzott kör- és hatszögacélokat,

kör és hatszög sárgaréz-rudakat, különféle kötőelemeket,

csapágyakat, szimmeringeket, ékszíjakat, forgácsolószerszámokat, metszőket, fúrókat, egyfázisú pajzsos villanymotorokat (550 és 751 W), egyéb villamosipari anyagokat,

továbbá:

elektromos edző- és megerősítő kályhákat,

függőleges DIRO műanyag fröccsöntő gépet, egyéb használt fémipari gépeket.

Anyag- és géplista:

MEKOFÉM

Veresegyház, Sport u. 2. Tel.: (27) 385-034
vagy:
Budapest VIII., Kőris u. 27. Tel.: 113-8446 Fax: 113-9865

Hsz.: 121

Őrmester embl.
helye

DINAMIKUSAN FEJLŐDŐ CÉG — DINAMIKUS GAZDASÁGI VEZETŐT KERES!

Az **ŐRMESTER** Kft.
könyvelői, közgazdasági és számítástechnikai ismeretekkel rendelkező
GAZDASÁGI VEZETŐT
keres.

A cég működésével, illetve az állás betöltésével kapcsolatos információkat írásos anyagban foglaltuk össze, melyet az érdeklődők rendelkezésére bocsátunk.

Érdeklődni (Kincs Istvánnál) az alábbi címen lehet:
1084 Budapest, Tolnai Lajos u. 39.
Telefon: 133-8137, 114-0881

Hsz.: 60

Hazai tulajdonú kereskedelmi rt. közszükségleti cikkekkel foglalkozó üzletága középfokú végzettséggel, számviteli és számítógépes ismerettel a külkereskedelmi áruforgalom gépi adatfeldolgozására és lebonyolítási munkára
munkatársat
keres.

Jelentkezés a 269-1742 telefonszámon Földes Andrásné, vagy Cottely Pálnál.

Hsz.: 124

A Portfolio Bank Vagyonkezelő, Befektető és Privatizációs Rt. közgyűlése 1993. május 28-án az igazgatóság javaslatára a társaság 1992. évi gazdálkodásáról az alábbi mérleget hagyta jóvá:

(Adatok ezer forintban)

AKTÍVÁK	Összesen	PASSZÍVÁK	Összesen
1. Befektetett eszközök	**587 537**	**1. Saját tőke**	**932 536**
— Befektetett pénzügyi eszközök	500 580	— Jegyzett tőke	945 000
— Immateriális javak	508	— Eredménytartalék	12 911
— Tárgyi eszközök	86 449	— Általános tartalék	19 741
2. Forgóeszközök	**660 758**	— Mérleg szerinti eredmény	–45 116
— Pénzeszközök	94 972	**2. Céltartalék**	**48 826**
— Értékpapírok	335 822	**3. Passzív időbeli elhatárolások**	**12 989**
— Követelések	229 633	**4. Kötelezettségek**	**259 194**
— Készletek	331	— Rövid lejáratú kötelezettségek	9 194
3. Aktív időbeli elhatárolások	**5 250**	— Hosszú lejáratú kötelezettségek	250 000
Aktívák összesen:	**1 253 545**	**Passzívák összesen:**	**1 253 545**

Könyvvizsgálói záradék:

A bank az éves beszámolót a jogszabályokban foglaltak szerint állította össze és az a társaság vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad.

A Sygnatura Kft.

NYOMDAÜZEME KIVÁLÓ SZAKEMBEREIVEL, MAGAS SZÍNVONALÚ MUNKÁJÁVAL ÁLL AZ ÖNÖK RENDELKEZÉSÉRE!

FORDULJON HOZZÁNK, HA SZÜKSÉGE VAN AZ ALÁBBIAKRA.

CÉGES LEVÉLPAPÍR, BORÍTÉK, KÖNYVEK, FOLYÓIRATOK, SZÍNES SZÓRÓLAPOK, PROSPEKTUSOK, POSZTEREK, FÓLIÁZOTT KÉPESLAPOK, ÜGYVITELI NYOMTATVÁNYOK, ÖNTAPADÓS CIMKÉK.

VÁRJUK ÁRAJÁNLATKÉRÉSÉT!
TELEFON: 161-0017
TEL./FAX: 166-4409
1117 BUDAPEST, OKTÓBER 23. U. 3—5.

H. sz.: 525

MFN-HOSSZABBÍTÁS KÍNÁNAK

Előtérben a háttér

Clinton elnök úgy döntött, hogy újabb egy évre meghosszabbítja a legnagyobb kedvezmény elvéből (MFN) származó előnyöket Kína számára, utána azonban szigorú feltételekhez köti majd a kedvezmény megújítását

Az elmúlt hónapokban Washington több alkalommal Kína értésére adta, hogy „nem elégedett". Véleménye szerint még mindig sok ezer ellenzéki és másképtgondolkodó ül börtönben, s nincs minden rendben a szólásszabadság és a szabad kivándorlás körül sem. Washington nehezményezi, hogy a kínai exportáruk jelentős részét foglyok gyártják a börtönüzemekben. Többször nyert bizonyítást, hogy az USA-ba irányuló kínai export ötödét rabok állítják elő. (Egy 1830-as törvény szerint az Egyesült Államokban tiltott a „börtönáruk" importja.) Hírszerzési források szerint Kína az általa is vállalt tilalom ellenére rakétaalkatrészeket szállított Pakisztánnak.

„Normális" körülmények között a fenti okok egyike is elégséges lett volna ahhoz, hogy az USA elnöke megtagadja az MFN meghosszabbítását. Clinton elnök azonban egyéves próbaidőre „ítélte" Kínát, s legközelebb csak 1994 júniusában tekinti át Peking „MFN-dossziéját". Nyugati elemzők szerint Washingtonnak jó oka volt, hogy ne vigye kenyértörésre a gazdasági kapcsolatokat a világ leggyorsabban fejlődő és az egyik legígéretesebb piacot kínáló országával.

Az elmúlt tíz évben a GDP átlagos évi növekedése Kínában meghaladta a 9 százalékot, tavaly a bruttó hazai termék több mint 12 százalékkal bővült. 1993 első negyedében a GDP-növekedés mintegy 14 százalékos volt, s az előrejelzések szerint a következő 10—15 esztendőben 10 százalékon felüli gazdasági növekedés várható az ázsiai országban.

Az USA üzleti körei tisztában voltak és vannak azzal, hogy a legnagyobb kedvezményes elbánás megvonása Kína részéről olyan ellenlépéseket válthatott volna ki, amelyek a japán és a nyugat-európai vállalatok és befektetők számára jelentenének előnyt.

1992-ben Kína exportjának mintegy egynegyede, 25,8 milliárd dollár irányult az USA-ba. Ezzel szemben a Kínába exportált amerikai áruk és szolgáltatások értéke 7,5 milliárd dollár volt. Egy év alatt a kétoldalú kereskedelmi forgalomban az amerikai deficit 50 százalékkal, 18,3 milliárd dollárra növekedett. Nem lehetetlen, hogy idén az amerikai—kínai kereskedelemben az USA hiánya eléri majd a 25 milliárd dollárt. Érthető tehát, hogy az MFN meghosszabbításának megtagadása az ellenlépéseken keresztül az amerikai export növekedését is sújtotta volna. Márpedig az amerikai cégek szeretnének minél többet „ledolgozni" a deficitből, s a nagy ívű kínai fejlesztési tervek erre jó lehetőségeket is kínálnak.

Fontos szempont az is, hogy a Kínába irányuló amerikai export 150 ezer munkaalkalmat biztosít az Egyesült Államokban, ahol jelenleg az aktív korú lakosság 7 százaléka állástalan.

Hongkong és Tajvan után az Egyesült Államokból áramlik a legtöbb működőtőke Kínába. Figyelemre méltó: több, mint Japánból. Tavaly az amerikai cégek mintegy kétezer vegyes és saját tulajdonú üzemet létesítettek az országban, s 1992-ben több mint 15 milliárd dollár amerikai működőtőke keresett profitlehetőséget a kínai gazdaságban.

A tavalyi beruházási tevékenységből jócskán részesedtek az amerikai nagyvállalatok. A General Motors 100 millió dollárért kisteherautógyártó üzemet hozott létre, a Gillette pedig 59 millió dolláros beruházással borotva- és pengegyártó vállalatot alapított. A Motorola 120 millió dolláros befektetéssel megkezdte elektronikai és távközlési alkatrészeinek kínai gyártását, a PPG Industries pedig 120 milliót invesztált egy síküveggyártó vegyes vállalatba. Továbbra is kínai megrendelésre gyárt repülőgépeket a McDonnell Douglas sanghaji vállalata, amelyet 1986-ban alapítottak egymilliárd dolláros beruházással.

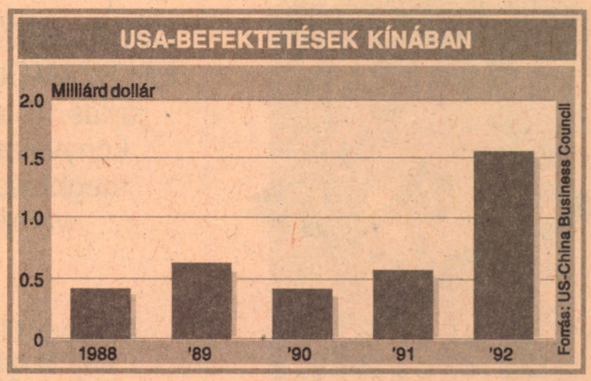

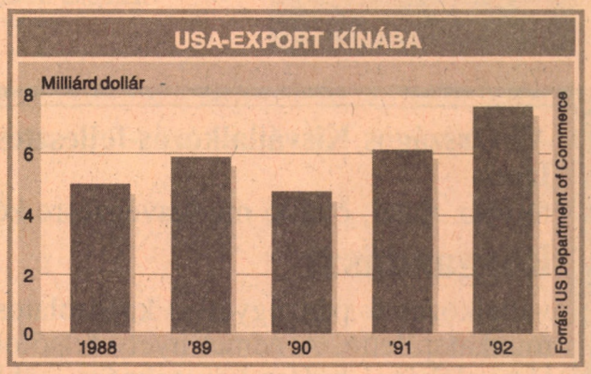

A helyi termelésen kívül fontos bevételt jelentenek az amerikai vállalatoknak a közvetlen kínai megrendelések is. Az A. T. and T. távközlési társaság például egymilliárd dolláros megrendelést kapott telefonok és integrált áramkörök szállítására. Áprilisban egy kínai bevásárló delegáció 160 millió dolláros rendelést adott a három nagy detroiti autógyárnak. Ugyancsak áprilisban a Boeingtól 21 utasszállítót rendelt Kína mintegy 800 millió dollár értékben. S a példákat még hosszasan lehetne sorolni; Peking fontos szerepet szán az amerikai cégeknek az ország infrastruktúrájának elengedhetetlen fejlesztésében.

Miután az amerikai autóipar, a repülőgépgyártás és még számos iparág értékesítési nehézségekkel küszködik, s a gazdasági konjunktúra élénkülése lassúbb a vártnál, az amerikai üzleti világ nem tudja nélkülözni a kínai megrendeléseket. Ez Washington számára is nyilvánvaló, s ezzel is magyarázható, hogy az MFN kérdésében idén elnézőbb volt.

GONDA GYÖRGY

BIS-ELEMZÉS A MŰKÖDŐTŐKE-ÁRAMLÁSRÓL

Fogyókúrán a külföldi beruházások

A bázeli Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) idén is csak az esztendő közepén hozta nyilvánosságra elemzését a működőtőke nemzetközi áramlásának tavalyi irányzatairól. 1992-ben a külföldön érvényesülést kereső működőtőke mennyisége 13 százalékkal volt kevesebb, mint egy évvel korábban, s nem haladta meg a 158,5 milliárd dollárt. (1990-ben a külföldi működőtőke-beruházások értéke még 226 milliárd dollár volt.)

A legtöbb működőtőke, 147,1 miliárd dollár az ipari országokból áramlott ki, s ennek döntő többsége ugyancsak a fejlett államokban „landolt". A tőkeexportőr országok sorát tavaly is az Egyesült Államok vezette; az amerikai cégek és befektetők 35,3 milliárd dollárt ruháztak be külföldön. Visszaesett viszont az EK-országok invesztorainak külföldi beruházási kedve: 1992-ben a 12 tagállamból 82,5 milliárd dollár működőtőke áramlott külföldre, elsősorban a többi közös piaci gazdaságba. (1991-ben a kiáramlott működőtőke megközelítette a 91 milliárd dollárt.)

A BIS szerint drámaian visszaesett a működőtőke-kiáramlás Japánból, amit egyrészt a szigetország kedvezőtlen gazdasági helyzete, másrészt pedig a megrendült cégkasszák idéztek elő. A japán vállalatok a tőzsdei veszteségek miatt nem voltak képesek a korábbi mértékben finanszírozni a nemzetközi terjeszkedést. Míg 1991-ben a külföldre áramlott japán működőtőke 30,7 milliárd dollár volt, tavaly ez az összeg 17,2 milliárdra zuhant. (Különösen szembetűnő a visszaesés, ha figyelembe vesszük, hogy 1990-ben a külföldön végrehajtott japán beruházások értéke még 48 milliárd dollár volt.) A japán pénzügyminisztérium elemzése szerint számottevő változás tapasztalható a szigetországból kiáramló működőtőke „vonulási" irányában is. 1990-hez képest az USA részaránya 46-ról 40,5 százalékra csökkent, s arányaiban is kevesebb tőke áramlott Európába.

ÁLLÁS

LESEN

CÉGALAPÍTÁSBAN, FELSZÁMOLÁSBAN jártas, okleveles könyvvizsgáló megbízásokat vállal.

Mosoni György
1077 Budapest,
Izabella u. 25. III/30.

Hsz.: 184

Az **Országos Kisvállalkozás-fejlesztési Iroda**
felvesz fiatal, önálló munkavégzésre képes

közgazdászt

vállalkozások pénzügyeivel kapcsolatos munkaterületre. A német nyelv felsőfokú, tárgyalóképes tudása követelmény, több idegen nyelv ismerete előnyt jelent.

A pályázatokat önéletrajzzal és fényképpel kérjük beküldeni az iroda címére: OKfI 1364 Bp., Pf. 279.

Hsz.: 181

Alakulás előtt álló
pénzintézet

főkönyvelőt

keres

— felsőfokú szakirányú végzettséggel,
— legalább 5 éves szakmai gyakorlattal,

(pénzintézeti gyakorlat előnyt jelent).

A jelentkezéseket szakmai önéletrajzzal **„KIHÍVÁS"** jeligére kérjük a Hírlapkiadóba (1959 Blaha L. tér 3.).

Hsz.: 182

A PÉNZÜGYMINISZTÉRIUM
pályázatot hirdet

— központi költségvetési szervek gazdálkodásában, költségvetésének tervezésében és végrehajtásában jártas, legalább ötéves gyakorlatot szerzett, számítástechnikai és idegennyelv-ismerettel rendelkező munkatársak részére;
— az alábbiakban felsorolt ágazatok, illetve szakterületek működését ismerő felsőfokú képesítésű, költségvetés intézményi gazdálkodásában jártas munkatársat az adott szakterület tervezési, finanszírozási feladatainak ellátására
  — oktatás-kultúra,
  — védelem-rendészet,
  — helyi önkormányzatok;
— költségvetési szervek tervezésében és számvitelében jártas, felsőfokú államháztartási ismeretekkel és számítástechnikai gyakorlattal rendelkező munkatársak részére könyvelői feladatok ellátására;
— költségvetési, államháztartási és ezekkel összefüggő területeken jogszabály-előkészítési, jogértelmezési önálló munkavégzésre — lehetőleg szakvizsgával rendelkező — jogász munkatárs részére;
— a pénzpiac működésében, hitel- és értékpapír-műveletek lebonyolításában, az adósságok kezelésében, nyilvántartásában jártassággal rendelkező, illetőleg nemzetközi szervezetek részvételével megvalósuló beruházási projektek előkészítésében, letárgyalásában, a források összegyűjtésében, a megfelelő nyilvántartások, elszámolások kialakításában megfelelő tapasztalatokkal bíró munkatársak részére;
— beruházási ismeretekben jártas munkatárs részére;
— a költségvetés általános összefüggéseit, a gazdaságpolitika, a gazdaság reál- és pénzügyi folyamatait ismerő munkatárs részére;
— a különféle adónemekben, az adóigazgatásban (társasági adó, személyi jövedelemadó, fogyasztáshoz kapcsolt adók, helyi adók) jártas közgazdász részére;
— a bankszabályozás kérdéseiben jártas, vagy az iránt érdeklődő közgazdászokat, államigazgatási munkára. Változatos feladatok, széles körű hazai és nemzetközi ismeretszerzési lehetőség. (Ennél a munkakörnél az angol nyelvtudással rendelkezők előnyben részesülnek.)

Pályázati feltétel a különböző munkakörökben:
— szakirányú felsőfokú végzettség: közgazgaságtudományi egyetemi, jogtudományegyetemi, pénzügyi és számviteli főiskolai, államigazgatási főiskolai végzettség.

A jelentkezéshez részletes szakmai önéletrajz és a végzettséget igazoló oklevél bemutatása szükséges.
Előmenetel, illetmény a köztisztviselők jogállásáról szóló törvény alapján.

Érdeklődni a 118-2066/17-05-ös telefonon lehet.

Levélcím: Pénzügyminisztérium
Humánpolitikai és Munkaügyi Főosztálya
1369 Bp. V., József nádor tér 2—4.

A pályázat benyújtásának határideje:
1993. augusztus 5.

Hsz.: 183

Jól jelzi az ázsiai térség növekvő jelentőségét a japán gazdaság számára, hogy a régióba tavaly az előző évinél 10 százalékkal több működőtőke áramlott be a szigetországból. 1990-ben az ázsiai országok részesedése 12,4 százalék volt a japán befektetésekből, tavaly viszont már megközelítette a 19 százalékot. Különösen felgyorsult a működőtőke exportja Kína irányába: 1991-ben még csak 579 millió dollár beruházás érkezett Japánból Kínába, tavaly viszont már több mint egymilliárd dollár. Az előrejelzések szerint a következő években Kína mind nagyobb szerepet játszik majd a japán működőtőke-beruházók számára, s részesedése a jelenlegi 3,1 százalékról rövid idő alatt 8—10 százalékra is növekedhet. (Jól mutatja a japán iparvállalatok helyzetét, hogy tavaly csak a vegyipari cégek növelték külföldi beruházásaikat; az autóipari és az elektronikai vállalatok külföldi beruházásai elmaradtak az előző évitől.)

A BIS elemzése szerint tavaly a fejlődő országok 11,4 milliárd dollár működőtőke-beruházást hajtottak végre külföldön. Ebből 10,4 milliárd az ázsiai, egymilliárd dollár pedig a latin-amerikai tőkeexportőrökre jutott.

A működőtőke-fogadó országok sorában a tavalyi évet az USA zárta a legroszszabb eredménnyel. Az amerikai gazdaság mint befektetési célpont népszerűtlenségét jól mutatja a statisztikák változása. 1990-ben még 45,1 milliárd közvetlen termelési és szolgáltatási célokat szolgáló külföldi működőtőke áramlott be az USA-ba. A recesszió, valamint az alacsony nyereségráta miatt ez az összeg 1991-ben 11,5 milliárd dollárra esett, tavaly pedig már –3,9 milliárd dollár volt; vagyis 1992-ben nemcsak hogy érkezett új működőtőke, de a külföldi befektetők korábbi invesztícióik egy részét is kivonták az amerikai gazdaságból.

Japánba tavaly 2,7 milliárd dollár működőtőke érkezett, ez csaknem kétszerese az előző évinek. Az EK-tagországokba az előző évinél mintegy kétmilliárd dollárral több, összesen 70,3 milliárd működőtőke érkezett. A tőkebeáramlás növekedése szorosan összefügg azzal, hogy mind a nyugat-európai, mind pedig az amerikai vállalatok szeretnének minél jobb és közelebbi pozícióba kerülni az egységesülő nyugat-európai piacon.

Latin-Amerika tavaly 13, Kelet-Európa pedig 3,3 milliárd dollár működőtőkét „fogadott be". A BIS adatai szerint nagy ütemben bővül a térségünkbe áramló működőtőke mennyisége. 1990-ben a kelet-európai államokban 0,3; egy évvel később 2,4; tavaly pedig már 3,3 milliárd dollárt fektettek be a külföldi beruházók. A térségünkben befektetett külföldi működőtőke mintegy 60 százalékának a magyar gazdaság volt a célpontja.

Beruházási szakértők elemzése szerint idén újabb csökkenés várható a nemzetközi működőtőke-befektetési folyamatban. Ennek oka elsősorban a legtöbb fejlett ország gazdaságának recessziójában, valamint a fizetőképes kereslet visszaesésében keresendő. A nyugati nagyvállalatok többségét saját karcsúsításának, átszervezésének mielőbbi megoldása köti le. A kényszerfogyókúra viszonylag nagy kiadásokkal jár, így kevesebb anyagi erőforrás marad a külföldi beruházásokra. Független szakértők szerint a következő években a beruházók számára az alacsonyabb termelési költségek miatt fel fog értékelődni az ázsiai térségből Kína, Vietnam, Malajzia, Indonézia, Thaiföld és esetleg Mongólia. A korábbinál több külföldi működőtőkére számíthat Mexikó és néhány latin-amerikai ország, valamint Kelet-Európából Csehország, Lengyelország és Magyarország.

Az egész Európán végigsöprő privatizációs hullám várhatóan egy ideig nem tudja majd „megmozgatni" a várt mértékben a külföldi tőkét. Ennek főleg az az oka, hogy a kínálat szinte egy időben zúdul a piacra, s a recessziós években az amúgy is kevesebb működőtőkét a „pihenés", a kivárás jellemzi.

G. GY.

KELET-KÖZÉP-EURÓPA

Harc a tőkéért

Az angol nyelvű „Invest in Hungary" elemzése szerint Kelet-Közép-Európa értékelése az utóbbi időben jelentősen romlott a nyugati befektetők körében.

A cikk a Creditanstalt és az angol Economist gazdasági hetilap közös felmérését idézi, mely szerint nemzetközi nagyvállalat-vezetők jelentős része mára csökkentette a térségben eredetileg tervezett befektetési terveit. Ezzel szemben fokozottan érdeklődnek Kína és a távol-keleti „tigrisek" iránt.

A Kelet-Európa iránt továbbra is érdeklődők számára az NGKM-ben készült kiadvány rámutat: Magyarország továbbra is a legattraktívabb hely a befektetésre, elsősorban fejlett vállalkozói szektora miatt. Igaz, a Cseh Köztársaság egyre vonzóbbá válik; egy világbanki elemzés például kiemeli a cseh vállalkozók szakértelmét és professzionális fellépését. A cseh vállalkozók több mint 50 százaléka hosszú lejáratú hitelekben részesül, egyharmaduk pedig kizárólag hitelfelvétellel kezdte vállalkozását. Ez Magyarországgal és Lengyelországgal összehasonlítva igen kedvező hitelfelvételi lehetőségekről árulkodik. Kétséges azonban, teszi hozzá a cikk, hogy a cseh privatizáció beváltja-e a hozzá fűzött reményeket.

Egy másik, közelmúltban végzett nyugati felmérés szerint továbbra is a magyar vállalatok számítanak a legjobb vegyes vállalati partnernek. Ennek egyik oka az, hogy Magyarországon a legfejlettebb a vállalkozói jogalkotás.

Az elemzés szerint Lengyelországban a túlfűtött politikai harcok képezik az üzleti kilátások legfőbb akadályát. Az egymást követő hét kormányválság destabilizáló hatással volt a politikai környezetre, és számos befektetőt rettentett el. A cikk emellett kétségbe vonja, hogy a lengyel gazdasági statisztika adatai szavahihetőek, például ként a hétezer középvállalkozóra vonatkozó adatokat említve. A lengyel gazdaság jelentős része még ma is a feketegazdaságból táplálkozik — szögezi le az elemzés. A továbbiakban kiemeli: a lengyelek kézzellábbal igyekeznek befektetőket vonzani, és ennek érdekében nem sajnálják a pénzt az egész világra kiterjedő ország-népszerűsítési hadjárattól. A lengyel politikusok a befektetők vonzása érdekében arra is készek, hogy külföldi cégekkel alkudozzanak például az elérhető adókedvezményekről.

A Cseh és a Szlovák Köztársaság szétválása jelentős gazdasági hátrányokkal járt. Így például nem sikerült megőrizni a két ország valutájának értékállandóságát. Mivel már háromszor annyit ér a cseh pénz, mint a szlovák korona, nem sikerült életbe léptetni az egységes külkereskedelmi kódexet. A nemzetközi intézményekben való tagság is bizonytalanná vált. A csehszlovák GATT-tagság megszűnt, és most a két ország külön-külön adta be felvételi kérelmét. Az Európai Közösséggel is újra kell kezdeni a tárgyalásokat a társulási megállapodásról. Újra kell tárgyalni az IMF és a Világbank által korábban nyújtott 10 milliárd dolláros hitel visszafizetését, és több ország — például az Egyesült Államok, Kanada és Ausztria — felfüggesztette az országnak nyújtott „legnagyobb kedvezményt" a további gazdasági eredmények függvényében.

HÁROM TÉNYEZŐ HATÁSA A VÁLLALKOZÁSOK SIKERÉRE (SZÁZALÉK)

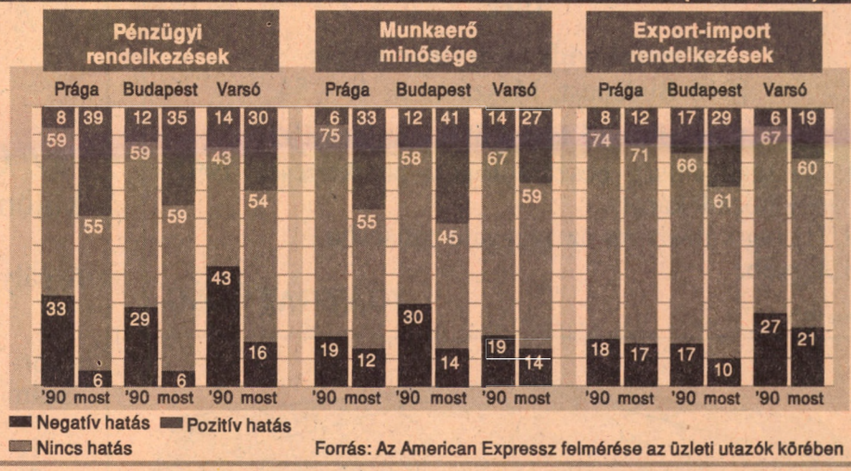

Forrás: Az American Expressz felmérése az üzleti utazók körében

Ezzel szemben Magyarország továbbra is a legjobb adós. Az átütemezést elkerülte és rendre fizeti összesen 20 milliárd USA-dollárnyi adósságát. Az inflációt sikerült kordában tartani. Valószínűleg nagyrészt ennek köszönhetően Magyarország vonzotta eddig a legtöbb külföldi tőkét a régióban.

A cikk végül felteszi a kérdést: ha a külföldi tőke elfordul a régiótól, vajon honnan várható a gazdasági átmenethez szükséges tőkeinjekció? Nyugat ajánlása: a legjobb, ha Közép-Kelet-Európa országai szorosan együttműködnek. Csak így tudják megakadályozni, hogy a jövőben fejfej mellett kelljen megküzdeniük a nemzetközi tőkéért.

A Transsylvánia Vállalkozási és Kereskedelmi Részvénytársaság Igazgatósága értesíti tisztelt részvényeseit, hogy 1993. szeptember 1-én 9 órára **közgyűlést** hív össze. A közgyűlésen való részvétel feltételét az alapszabály VII. pontja tartalmazza.

A közgyűlés színhelye a Holland Rt. székháza: XII. ker. Budapest, Meredek u. 27.

A közgyűlés napirendje:

1. Társasági szerződés módosítása
2. Társasági tulajdon értékesítése
3. Tőkeemelés
4. Egyéb

Transsylvánia Rt. Igazgatósága

Hsz.: 189

NIKEX

A NIKEX KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

igazgatósága tájékoztatja részvényeseit, hogy 1993. augusztus 31-én 9 órai kezdettel

RENDKÍVÜLI KÖZGYŰLÉST tart.

A rendkívüli közgyűlés helye:

1016 Budapest, Mészáros u. 48—54.

A rendkívüli közgyűlés napirendje:

1. Az igazgatóság beszámolója a befektetések 1992. évi hozadékáról.
2. Új tag választása az igazgató tanácsba.
3. Egyéb.

IGAZGATÓSÁG

Hsz.: 190

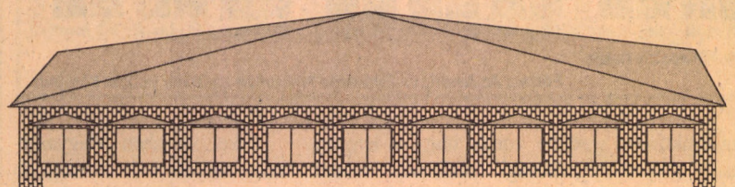

A Visegrádi utcában belvároshoz közeli 890 m^2 alapterületű telken 1680 m^2 felújításra szoruló épület (600 m^2 iroda, 1080 m^2 üzem) 55 millió forintért eladó.

Telefon:
269-1716, 06/60-322-238
Ügyintézőnk:
Menczinger Tibor

Hatékony reklámra van szüksége !?

Portálok, kül- és beltéri feliratok

számítógépes tervezése és kivitelezése fóliából, plexiből, fából, rézből hozott grafika után is. 500 féle betűtípus.

Sign

ROLAND *fóliavágó, gravírozó* és háromdimenziós *mintamarógépek* forgalmazása grafikai szoftverrel, kulcsrakészen, betanítással *grafikusoknak, dekoratőröknek* és *vállalkozóknak.* Lízinglehetőség!

Vállaljuk cégének arculattervezését és reklámkampányának lebonyolítását.

1065. Bp., Dessewffy u. 43.
Telefon: 112-7830, Fax: 269-0151

MIKROPO ▲ Sign ● STÚDIÓ

A budai Duna-partnál, a Margitszigettel szemben,

körpanorámás irodaház építését szervezzük.

Az irodaház 2400 m^2-es. Két önálló irodaházként is funkcionál (1200-1200 m^2).

Szintenkénti területe 250—320 m^2-ig, a szintek teljesen önállóak. Az irodaterületek eladók, illetve hosszú távú bérletre (minimum 5 év) leköthetők. Részletfizetés, lízinglehetőség.

Felvilágosítás:
GLÓBUSZ Ingatlaniroda
Budapest XIII.,
Szt. István krt. 4. IV. 3.
Tel.: 111-9863, 131-9560,
131-9335, 131-0981.
Fax: 153-0225

Hsz.: 158

A **Csepeli Duna Holding Szövetkezet** csődeljárás során

nyílt pályázatot hirdet

az Orion utcai telepe egységeinek külön vagy együttesen történő értékesítésére.

A pályázat keretében értékesítésre kerülnek az alábbi egységek:

Sorszám	Megnevezés	Pályázati ár (millió forint)
1.	Szárító üzem	28
2.	Konzerv üzem	44
3.	Sörpalackozó üzem	28
4.	Növényházak	60
5.	Kazánház	15
6.	Laskaüzem	14
7.	Gombakomposzt üzem	160
8.	Szállítási üzem	14
9.	Központi irodaépület	16
10.	Betonyp irodaépület	4
11.	Csiperke laboratórium	25
12.	Központi raktár	12

A pályázatok beadásának, elbírálásának feltételei 1993. július 15—30. között megvásárolhatók a Csepeli Duna Holding Szövetkezet titkárságán.

Budapest XXI., Csepel, Orion u. 14.
Telefon: 277-7311

A pályázatok benyújtásának határideje: 1993. augusztus 31.

Hsz.: 170

NEMZETKÖZI LÉGI KÖZLEKEDÉS

A mélyrepülés folytatódik

A világ légiközlekedési ipara egyelőre nem tud kilábalni történelmének legsúlyosabb és leghosszabb válságából. Az utasok száma ismét emelkedik, de a légitársaságok döntő többségének vesztesége tovább nő

A légiipar elhúzódó válsága az 1991-es Öböl-háború idején kezdődött, amikor egy esztendő alatt csaknem egyharmadával csökkent az utasok száma. A gyors gyógyulást ígérő jóslatok nem váltak be, az egész világgazdaságot sújtó recesszió ugyanis tovább mélyítette a légitársaságok gazdasági és gazdaságossági gondjait. A világ légivállalatainak többségét tömörítő Nemzetközi Légiszállítási Szövetség (IATA) adatai szerint 1991-ben az ágazat cégeinek összesített nettó vesztesége 4 milliárd, tavaly pedig már 4,8 milliárd dollár volt. Ez a deficit csak a nemzetközi menetrendszerű járatokra vonatkozik; az amerikai légitársaságok például tavaly belföldön 5 milliárd dollár veszteséget voltak kénytelenek elkönyvelni.

Annak ellenére, hogy a nyolcvanas években az utasok száma igen dinamikusan bővült, a légitársaságok viszonylag alacsony profitrátával dolgoztak. Az OECD adatai szerint az „aranykorszakban" a világ légitársaságainak összesített profitja a bevételek 2,7 százalékával volt egyenlő, a nettó nyereség pedig mindössze 0,9 százalék volt. Az 1990 óta eltelt időszakban már a 0,9 százalékos nyereség elérése is csak álom.

Az utasok számának csökkenése és a működési költségek emelkedése miatt az elmúlt három esztendőben számos légitársaság volt kénytelen csődöt jelenteni, a szerencsésebbek pedig felvásárlások révén maradtak talpon. A mind több üres hely megtöltése érdekében 1991 óta a légitársaságok egyre alacsonyabb áron kénytelenek kínálni repülőjegyeiket. Sok esetben a jegy ára még az önköltséget sem fedezi. Arra számítottak, hogy az olcsó jegyek visszacsalogatják majd az utasokat, ez azonban a számított és várt mértékben nem történt meg. A veszteségek halmozódása miatt a légitársaságok olyan nehéz anyagi helyzetbe kerültek, hogy kénytelenek sorra lemondani, elhalasztani a megrendelt új repülőgépek átvételét.

A légiflották felújításának és bővítésének elhalasztása nemcsak a géppark elöregedésével jár, hanem súlyos helyzetet teremt a világ vezető repülőgépgyártói számára is.

Ezekhez a gondokhoz egy merőben új jelenség, az utazási szokások kényszerű megváltozása is hozzáadódik. Arról van szó, hogy drasztikusan csökken a business class utasainak a száma, márpedig a légitársaságokat elsősorban az üzleti utazók tartják el. A világméretű felmérések tanúsága szerint napjainkban elsősorban a vakációra igyekvő utasok és turistacsoportok száma növekszik, ezeknél az utasoknál pedig döntő szempont az alacsony jegyár, a különböző kedvezmények igénybevétele.

A légitársaságok válságán az egyes országok kormányai is igyekeznek segíteni a maguk — rendszerint nem közvetlen anyagi — eszközeivel. A Clinton-adminisztráció például most azt tanulmányozza, miként támogathatja a kivérzett amerikai légitársasgok megerősödését. Többek között azt a lehetőséget vizsgálják, hogy a légicégeknek állami hitelgaranciát nyújtanak új repülőgépek vásárlásához. Egy ilyen központi beavatkozás hasonló cselekvésre késztetheti a többi kormányt is: protekcionista intézkedésekkel, a dereguláció felfüggesztésével és közvetlen, valamint közvetett állami támogatásokkal erősíthetik a hazai légitársaságok piaci versenyhelyzetét. Az ilyen intézkedések pedig elmérgesíthetik a versenyt.

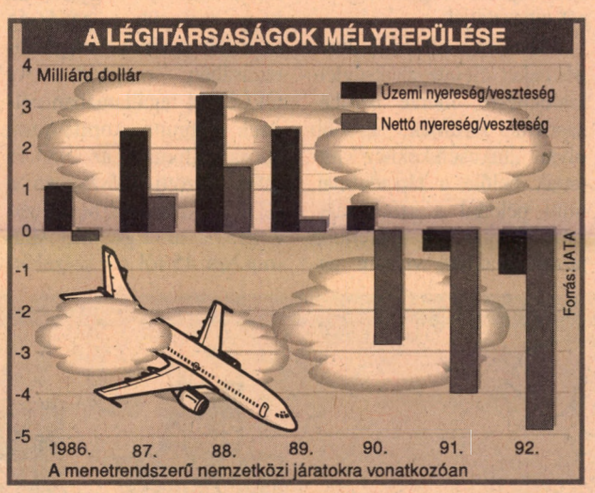

Az ágazat szakemberei számára egyértelmű, hogy a légitársaságok válságos helyzetét csak a dereguláció, a nyitott egek politikája oldhatja meg, a kormányok művi beavatkozása viszont újabb árháborúkhoz, protekcionizmushoz vezetne. Ez ellentétes lenne a kibontakozó kedvező irányzatokkal: a légitársaságok privatizációjával, az égbolt „megnyitásával", a restriktív kétoldalú útvonalegyezmények sokoldalúvá történő kibővítésével, valamint az egységesülő nyugat-európai piac mind liberálisabb szabályozásával. A túlzott központi beavatkozás az iparágban kibontakozó versenyszabadságot is korlátozná. (Más kérdés, hogy rövid távon és átmenetileg egyes légitársaságok számára a központi beavatkozás a túlélés lehetőségét adná, adhatja meg.)

A légibiznisz alakulásának egyik legfontosabb mércéje az utaskilométerek száma, illetve az egy utaskilométerből fakadó tiszta nyereség. A Boeing adatai szerint 1960 és 1990 között az egy utaskilométerre jutó nyereség — 1990-es árakon számolva — 19-ről 8 centre csökkent. A felmérés 1990-nel lezárult, azóta a szakemberek véleménye szerint drámaian csökkent az egy utaskilométerre jutó nyereség, amely ma már inkább veszteség. Ugyancsak fontos mutatója a légi közlekedésnek a repülőgépek telítettségének alakulása, az úgynevezett load factor. (Ez a szám fejezi ki, hogy a közlekedő repülőgépek üléseinek hány százaléka foglalt.) Az IATA adatai szerint a nemzetközi járatokon 1989-ben a gépek telítettsége átlagosan 64 százalékos, tavaly pedig már mindössze 59 százalékos volt.

1990 óta a nemzetközi járatok átlagos telítettsége 2 százalékkal marad el attól az aránytól, ahol — a kamatok megfizetése után — a légitársaságok mérlege még nullszaldós, tehát nem veszteségesek, de nem is tudnak nyereséget felmutatni. Természetesen vannak nyereséges légitársaságok is, közülük az egyik legnagyobb éppen amerikai. A dallasi Southwest Airlines 1973 óta nyereséges. Tavaly 1991-hez képest megnégyszerezte nettó nyereségét, amely 104 millió dollár volt. Szerény nyereséggel zárták a tavalyi évet a nagyobb ázsiai légitársaságok is, amelyek az amerikai és a nyugat-európai légicégek első számú versenytársai. Európa légitársaságainak többsége tartósan veszteséges, s nem véletlen, hogy földrészünkön növekszik az iparágban a fúziók és a felvásárlások száma. Minden jel arra mutat, hogy a kisebb légitársaságok csak a nagyokkal való szorosabb, integrált együttműködés révén maradhatnak talpon. Ezt az irányzatot igazolja, hogy megkezdődtek az egyesülési tárgyalások a KLM, a SAS, a Swissair és az Austrian Airlines között. A kelet-európai légitársaságok egy részénél megkezdődött a privatizáció, mások pedig még a partnerkeresésnél tartanak. A tervek szerint térségünk nemzeti légitársaságaiban egyelőre megmarad a többségi állami tulajdon (lásd Malév-Alitalia, CSA-Air France frigy), de a kelet-európai légicégek csak a náluk tőkeerősebb, szervezettebb és „minőségibb" nyugati partnerekkel együttműködve tudnak versenyben maradni.

Az előrejelzések szerint a világ légitársaságai fölött idén sem derül ki az égbolt. Összesített veszteségeik várhatóan meghaladják a tavalyit, s a takarékosabb, ésszerűbb gazdálkodás, valamint az elbocsátások sem hozzák meg a szükséges eredményt a költségek csökkentése területén. Továbbra is gondot jelent az új repülőgépek beszerzésének finanszírozása, a bankok ugyanis mind kevesebb kölcsönt nyújtanak gépvásárlásra a légitársaságoknak. A pénzintézetek kétes kinnlévőségei, rossz hitelei az elmúlt 4—5 évben igencsak felduzzadtak, s napjainkban a légibiznisz finanszírozása a bankok számára magas kockázatot jelent.

GONDA GYÖRGY

DEMOKRÁCIA ÉS GAZDASÁG

A növekedés rejtélyei

A fejlődő országok gazdaságstatisztikái az autoritariánus politikai rendszerű országokban jobb eredményeket mutatnak, mint a parlamentáris rendszereknél

Az amerikaiak arra alapozták a demokráciába — mint a gazdaság fejlődésének leginkább kedvező politikai rendszerbe — vetett hitüket, hogy egyedül itt biztosított a választás legszélesebb értelemben vett szabadsága — írta a Business Week. A gazdasági növekedésnek azonban nem szükséges előfeltétele a választás szabadsága.

A demokrácia és a növekedés közötti összefüggést kutatva John F. Holliwell, a Brit Columbia Egyetem professzora is arra a következtetésre jutott, hogy az önkényuralmi rendszerek — különösen azok, amelyek bizonyos „gazdasági jogokat" (például a magántulajdon védelmét) garantálják állampolgáraik számára — rövid távon jobb gazdasági eredményeket tudnak felmutatni.

A demokrácia tehát a jelek szerint nem segíti elő a gazdasági növekedést, a növekedés azonban erősítheti a demokratizálódási tendenciákat. Ennek két oka van. Egyrészt csak a demokráciában adatik meg az állampolgárnak az a lehetőség, hogy síkraszállhatnak a jóléthez való esélyegyenlőségért, amint a népesség egy kis csoportjának meggazdagodását tapasztalják.

Másrészt a növekvő jövedelmeket eleinte szükségletkielégítésre, illetve beruházásokra fordítják, később olyan „luxuscikkekhez" juttatják belőle a társadalmat, mint például a színvonalasabb oktatás. A műveltebb társadalmakban viszont nagyobb igény mutatkozik a politikai és polgári jogok iránt, így kezdetét veszi a demokratizálódási folyamat. Az ilyen fejlődési utat bejáró országok közül Dél-Korea példája mutatja legszemléletesebben az említett sajátosságokat.

Önkényuralmi rendszerek, mint például Dél-Korea, Szingapúr és számos más rezsim szigorú központi irányítással érték el a kívánt gazdasági növekedést. Nagyobb nemzetek — mint Kína — e folyamat decentralizálásával is gyors eredményeket voltak képesek felmutatni.

A kormányok a világ más részein is jelentős szerepet játszanak a gazdasági életben. A demokratikus politikai rendszerek kialakulásával párhuzamosan általánossá vált az a gyakorlat, hogy szerepük a gazdaság teljesítményeinek meghatározásában megnőtt. Az OECD 24 tagállamában például a bruttó kormányzati adósságállomány az 1984 és 1992 közötti időszakban a GDP 54 százalékáról 63 százalékára, az Egyesült Államokban 45-ről 63 százalékra emelkedett. A kormányzati kiadások arányát — beleértve a helyi, regionális és szövetségi szintű kiadásokat is —1989-ben 40 százaléknyira sikerült visszaszorítani az OECD-országokban, az 1983-ban elért 41,5 százalékos legmagasabb szinttel szemben. Az USA-ban ugyanez az arány az adott időszakban 37-ről 36 százalékra csökkent.

A politikai stabilitás hiánya esetén azonban biztosra vehető a gazdaság teljesítőképességének romlása. Ennek kialakulásához a bürokrácia burjánzása, illetve erős politikai érdekcsoportok jelenléte vezethet mind a fejlődő, mind a fejlett országokban. A bizonytalanság a fejlődő országokban a beruházási hajlandóság csökkenését és tőkemenekülést okoz, a fejlett országokban viszont a politikai választási lehetőségek szűkülését vonja maga után. Ha ugyanis egy kormány népszerűsége és újraválasztásának esélye csökken, hajlamosabbá válik arra, hogy rövidlátó politikát folytasson.

SZ. J.

GAZDASÁG ÉS STABILITÁS

	Évi átlagok 1982—92. Infláció (A)	Munkanélküliség (B)	Nyomor-index (A+B)	Politikai stabilitásindex*
Spanyolország	7,6	18,7	26,3	4
Portugália	14,9	6,6	21,5	4
Olaszország	7,4	10,1	17,5	4
Nagy-Britannia	5,5	9,6	15,1	2
Belgium	3,5	10,9	14,4	3
Ausztrália	6,4	7,8	14,2	2
Kanada	4,3	9,8	14,1	2
Franciaország	4,4	9,6	14,0	3
Finnország	5,3	5,8	11,0	2
USA	3,8	7,1	10,9	2
Németország	2,2	6,0	8,2	2
Ausztria	3,0	3,5	6,5	2
Japán	1,8	2,5	4,3	1
Svájc	3,1	0,9	4,0	1

* Indexérték 1 (stabil)—4 (ingatag) skálán, figyelembe véve a politikai konfliktusok hevességét

Forrás: OECD, Business Week, Harvard University

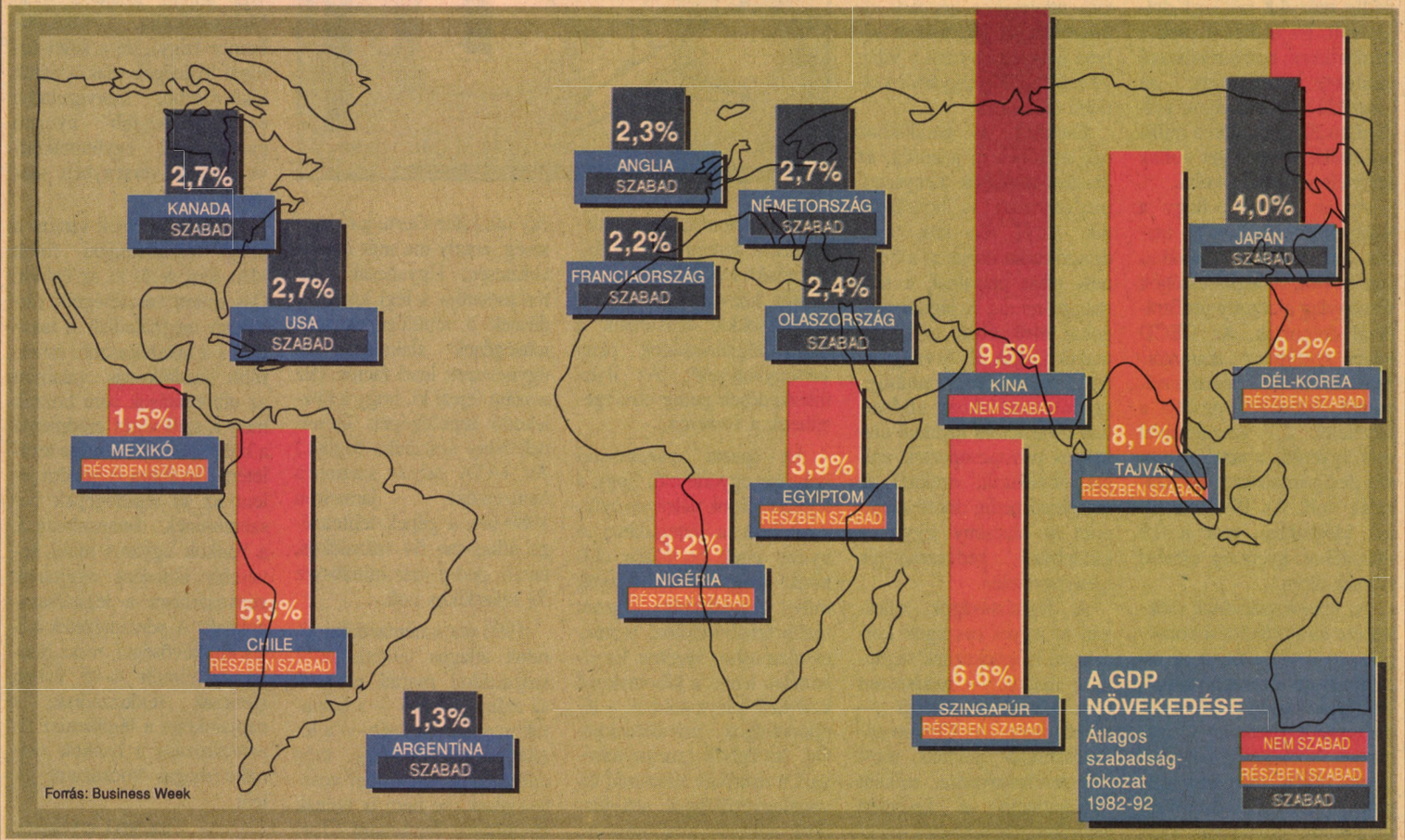

OECD-MUNKANÉLKÜLISÉG

Állásválságos évek

A második világháború vége óta eltelt időszak legsúlyosabb munkanélkülisége sújtja az ipari országokat, s most távolról sem biztos, hogy a gazdasági fellendülés együtt jár majd a foglalkoztatottsági helyzet lényeges javulásával.

Évtizedünkre szerkezetében újfajta munkanélküliség jellemző, amelyre Nyugaton és Keleten a munkaadóknak és a munkavállalóknak egyaránt fel kell készülniök.

Az OECD jelentése szerint a fejlett országokban idén az aktív korú lakosság 8,5 százaléka állástalan. (1992-ben ez az arány még 7,9 százalék volt.) A 24 legfejlettebb országban az idei esztendő végére a munkanélküliek száma eléri majd a 35, jövőre pedig várhatóan meghaladja a 36 milliót. A helyzet Európában a legsúlyosabb, ahol az idén a munkanélküliek aránya 11,4, 1994-ben viszont már 11,9 százalék lesz.

A jövő esztendőre prognosztizált mintegy 36 millió munkanélküliből 25 millió „jut" az Európai Közösség országaira, 8,3 millió az Egyesült Államokra, 1,7 millió pedig Japánra. (Valóságos társadalmi sokkot váltott ki az ázsiai szigetországban a munkanélküliség megjelenése, a modern Japánban ugyanis a kényszer-állástalanság eleddig ismeretlen volt.)

Miközben kontinensünk nyugati felén egyelőre a munkanélküliség növekedésére lehet számítani, az Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában és Új-Zélandon már az év vége előtt bővülni fog a foglalkoztatottak száma. Az OECD szerint az Egyesült Államokban tavaly az aktív lakosság 7,4 százaléka volt állástalan, idén ez az arány 7, 1994-ben pedig 6,5 százalékra mérséklődik.

A munkanélküliek táborában egyre növekszik azok aránya, akik már egy évnél hosszabb ideje nem tudnak elhelyezkedni. A tartósan munka nélküliek ma már több mint 30 százalékos csoportot jelentenek az állástalanok összlétszámában. Meglehetősen magas a munkanélküliség a pályakezdő korú fiatalok körében, középtávon azonban a kilátásaik nem rosszak. A hosszú távú munkanélküliség viszont az aktív lakosságon belül egyre inkább a munkaerejük teljében lévőket, vagyis a 25 és 44 év közöttieket és elsősorban a szakképzetleneket fogja érinteni.

Új jelenség a munkanélküliségben, hogy nem érezhetik magukat biztonságban már a „fehérgallérosok" sem. A keresletcsökkenéssel küszködő nyugati vállalatok, amelyek a piacon- és a versenybenmaradás érdekében kénytelenek átszervezni és karcsúsítani önmagukat, sorra bocsátják el középszintű menedzsereik, mérnökeik, marketingszakembereik és az irodai alkalmazottak egy részét. A fejlett számítógéprendszerek elterjedése nyomán a fejlesztésben, a termelésben és az értékesítésben mind kevesebb fehérgalléros alkalmazottra van szükség. Ez a folyamat nincs közvetlen összefüggésben a recesszióval, hanem a műszaki fejlődésnek — a munkavállalók számára negatív — következménye.

Nem sok jóra számíthat a jövőben a fejlett országokban a szakképzetlen munkaerő sem, hiszen ezekben az államokban a technika-intenzív ágazatok válnak uralkodóvá, a munkaintenzív termelés pedig kitelepül az „olcsó" országokba.

Naponta érkeznek hírek arról, hogy a világ „márkás" vállalatbirodalmai 2—3 éves leépítési tervek keretében több tízezer dolgozójuktól válnak meg. Az IBM, a Procter and Gamble, a Mercedes, a General Motors, a Volkswagen, a Fiat, a Kodak, a Fuji, a Nippon Telegraph and Telephone, a Philips és a többiek számottevően zsugorítják dolgozóik számát. Ez persze hatalmas összegekbe kerül a vállalatoknak, hiszen az elbocsátottaknak — elsősorban Nyugat-Európában — tetemes végkielégítés jár. A gazdaságossági számítások azonban azt mutatják, hogy a létszámleépítés okozta költségcsökkenés a nagy összegű végkielégítések ellenére 2—3 éven belül érezteti jótékony hatását a vállalati gazdálkodásban. (A végkielégítések összege egyszer terheli csak meg a cégkasszát, a karcsúsítás nyomán „keletkező" alacsonyabb költségek viszont tartósan kedvező hatásúak.)

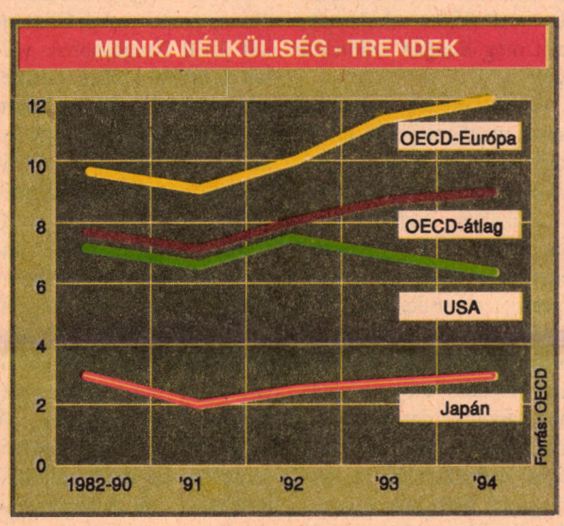

Munkaerőpiaci szakértők szerint a fejlett országok gazdasági konjunktúrájának előbb-utóbb várható megélénkülésével nem egyenes arányban csökken majd a munkanélküliek száma. A fellendülés nyomán létesülő új munkahelyek nem jelentik automatikusan azt, hogy az állástalanok tábora az új munkalehetőségek számával megegyezően csökken. A tapasztalatok szerint ugyanis az állástalan munkaerők szakképzettségének „szerkezete" nem minden esetben esik egybe az új igényekkel. Végső soron a munkanélküliség a ciklikusság irányából egyre inkább a strukturális állástalanság felé tolódik el.

A hét vezető ipari ország állam- és kormányfőinek legutóbbi tokiói csúcstalálkozóján a munkanélküliség hosszabb távú „kezelése" a megbeszélések egyik legfontosabb témája volt. Nem véletlen, hogy Clinton elnök javaslatára ősszel a G-7 országok magas rangú kormánytisztviselői és munkaügyi szakemberei a Brüsszeli Bizottság képviselőinek társaságában tárgyalásokat kezdenek a jelenlegi magas munkanélküliség csökkentésének lehetőségeiről, a teendőkről, a foglalkoztatási politikák összehangolásáról.

Annyi már most bizonyos, hogy a következő években jelentős változások várhatók a munkaerőpiacon és a foglalkoztatásban. A hagyományos karrier-alakulásba az eddiginél erőteljesebben „szól majd bele" a vállalatok költségcsökkentési kényszere és a műszaki innováció. Az Egyesült Államokban már terjedőben van a munkahelymegosztás, vagyis egy munkakört ketten látnak el 4-4 órás, vagy másnaponkénti váltással. Mind több cég ad lehetőséget a termelésben közvetlenül nem résztvevő alkalmazottainak az otthoni munkavégzésre „hazatelepített" számítógépterminálokon keresztül. A korszerű számítógépes és távközlési rendszerek feleslegessé teszik a rendszeres bejárást a munkahelyre, hiszen a feladatok otthon is elvégezhetők és az eredmény elektronikus úton továbbítható a központba. (Az otthoni munkavégzés népszerű az alkalmazottak körében, hiszen nem kell hosszú időt eltölteniük közlekedéssel, s a családra is több idő jut. A vállalatok pedig kevesebbet költenek irodabérletre, fenntartási költségekre, s kevesebb a munkahelyi konfliktus is.)

A következő években a szakértők véleménye szerint jelentősen romlik majd a foglalkoztatási biztonság.

A tartós létbiztonsághoz már nem lesz elegendő a kemény és a minőségi munkavégzés. Előtérbe kerül a rugalmasság, amely nemcsak a gyakoribb állásváltoztatást, hanem a foglalkozásváltást is jelenti. Számítani kell arra, hogy egy-egy dolgozónak aktív évei alatt többször kell új szakmát megtanulnia annak érdekében, hogy versenyképes legyen a munkaerőpiacon.

Látnivaló, hogy az új munkahelyek teremtése nemcsak a gazdasági növekedés kérdése. Mindez persze sovány vigaszt jelent a fejlett országok 35 millió állástalanja számára, valamint azoknak, akik a következő hónapokban kerülnek a munkanélküli-segélyben részesülők listájára. Ráadásul a regisztrált munkanélküliek számát — az OECD szerint — az ipari országokban 13 millióval meg kell toldani. Enynyire tehető ugyanis azoknak a száma, akik a kedvezőtlen foglalkoztatási kilátásaik miatt egyelőre nem is keresnek állást, illetve akik a kényszerű részmunkaidős foglalkoztatás helyett teljes munkaidőben szeretnének dolgozni. (A felmérések szerint Nyugat-Európában a részmunkaidősök 30 százaléka szeretne teljes munkaidős állást, az alkalmi jelleggel foglalkoztatottaknak pedig 60—80 százaléka szeretne „végleges" álláshoz jutni.)

GONDA GYÖRGY

DEFICITCSÖKKENTÉS AZ USA-BAN

Clinton első csatája

Az amerikai kongresszus történelmében minden idők legszorosabb szavazati győzelmével verekedte keresztül Bill Clinton ötéves költségvetési tervezetét

A győzelem a képviselőházban kettő, a szenátusban csupán egy szavazaton múlt. A republikánusok egységes „nem"-mel szavaztak, és a demokraták körében is csak hosszabb unszolás, taktikázás, fenyegetés nyomán sikerült a minimális szavazatokat megszerezni. S hogy miért volt ilyen nehéz az öt hónapja beiktatott elnöknek elfogadtatni javaslatát az egyébként többségében demokratapárti törvényhozással? E kérdésre a válasz világos, ha azt vesszük alapul, hogy a Reagan-évek óta először történt kísérlet a költségvetési deficit csökkentésére, méghozzá részben a leggazdagabbak megsarcolása révén. Az viszont, hogy a kitűzött cél — a deficit 5 év alatt való 499 milliárd dolláros csökkentése — ezáltal elérhetővé válik-e, már sokkal kevésbé egyértelmű.

A clintoni intézkedéscsomag legszembetűnőbb tétele az a 100 milliárd dolláros adóbevételi többlet, amelyet a lakosság legjobban kereső egy százalékától remél bekaszírozni a költségvetés. Habár a személyi jövedelemadó felemelése már érinti azon házaspárokat is, akik összkeresete évi 170 ezer dollár, a valódi ugrás évi 300 ezer dollárnál következik: ezen felül 10 százalékos különadó növeli a progresszív adókulcsot. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az így elért 39,6 százalék, amely mostantól a legmagasabb adókulcsnak számít, még mindig jócskán alatta marad az 1986 előtti 50 százalékos kulcsnak, amit még Reagan szüntetett meg.

Az intézkedés radikalizmusát megkérdőjelezi az is, hogy a remélt összeg befolyása igencsak bizonytalan. A szakértők legfőbb bírálata éppen az, hogy számos lehetőséget látnak az adóbefizetés elkerülésére. Az egyéb jelentős adóterheket pedig, amelyekkel szintén a „big business" erejét kívánta megcsapolni a demokrata elnök, sikerült a jelentéktelenségig mérsékeltetni a washingtoni lobbyzók nyomására. Ilyen sorsra jutott a vállalati nyereségadó jelentős felemelésének terve; végül csupán 1 százalékos növelést fogadott el a kongresszus.

A benzinadó tervét pedig az autógyártó cégek nyomására csökkentették az eredetileg javasolt egyharmadára. Így gallononként összesen 4,3 cent lett belőle, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy az amerikaiak többsége számára évi 20—30 dolláros pluszkiadást jelent. A teher annál is inkább elhanyagolható, mivel — a jelenlegi trendet követő — zuhanó olajárak mellett a fentiekhez képest is csökkenő összegről beszélünk.

A benzinadó — amely Clinton egyik sarkalatos terve volt — szinte paradikus mértékű visszafogása egy tekintetben legalább az elnök tekintélyét növelhetné. Clinton a választási hadjárat során ugyanis azt ígérte, hogy a középosztálytól nem fog elvonni egy centet sem. Ez — szándéka ellenére — most gyakorlatilag teljesült. A probléma csak az, hogy az amerikaiak többsége ezt nem ismeri fel. A republikánus párt szószólóinak ugyanis — akik Clintonnál jóval hangosabbak voltak az utóbbi időben — sikerült olyannyira összezavarni az állampolgárokat, hogy sokan azt hiszik, nekik kell fizetniük a deficit csökkentéséért.

Az igazság az, hogy Clinton a középosztályt tulajdonképpen érintetlenül hagyta, a gazdagokkal kesztyűs kézzel bánt, a legszegényebbek számára pedig némi kedvezményeket is teremtett. A szegények megsegítését szolgálja az a 21 milliárd dolláros adókedvezmény, amellyel munkahelyük megtartására kívánják ösztönözni azokat a rétegeket, amelyeknek egyébként jobban megérné munkanélkülisegélyen élni. A tervezet bírálói azonban ezt nem tartják elegendőnek, és rámutatnak, hogy Clinton nem változtatta be azt az ígéretét, miszerint a társadalombiztosítási rendszert alapjaiban kívánja megreformálni.

Az pedig, hogy még ez a „puha" javaslat is kis híján az elnök első nagy kongresszusi csatájának elvesztéséhez vezetett, azzal magyarázható, hogy a Reagan-évek alatt jelentős kedvezményekhez juttatott nagyvállalkozói réteg most úgy érzi, cserben hagyták. Még akkor is, ha a veszteség inkább pszichológiai jelentőségű.

Reagan úgy kívánt tartós gazdasági növekedést elérni, hogy a személyi jövedelemadót évi 10 százalékkal csökkentette 3 éven át, a vállalkozóknak pedig adókedvezményeket adott. Az így kicsikart fellendülés azonban nem bizonyult tartósnak, ráadásul hihetetlen mértékben megnövelte a költségvetési deficitet, és ennek következtében a belső államadósságot is. Míg 1981-ben a belső adósságállomány 934 milliárd dollár volt, ma ez eléri a 4,3 trillió dollárt (4300 milliárd dollárt). Ez az összeg oly magas, hogy ép ésszel alig fogható fel. Logikus volt tehát a korábbi kedvezményezettekkel megfizettetni az 1980-as évek túlkapásait. A célbavett rétegtől viszont nem várható el, hogy ezt beismerje.

Clintonnak tehát nemhiába gyűlt meg a baja elnöksége kezdetén az amerikai törvényhozással. Ráadásul sokan kétségbe vonják a most elfogadott tervezet eredményességét. Republikánus párti vélemények szerint számos munkahely megszűnésével fog járni, és a recessziót súlyosbítani fogja. A demokrata párti álláspont viszont az, hogy öt év alatt 8 millió új állás keletkezik ennek eredményeként. Sőt, azt remélik a tervezettől, hogy a hitelínséget megszünteti, és ezzel megteremti a fellendülés alapfeltételét. Az igazság valószínűleg valahol félúton van. A legkiegyensúlyozottabbnak az a feltevés látszik, mely szerint rövid távon enyhén negatív, hosszú távon enyhén pozitív, összességében pedig elhanyagolható hatású lesz az intézkedéscsomag.

A kongresszusi harc kimenetelét számos kommentátor úgy értelmezte, hogy a halvány győzelem alapvetően vereségként fogható fel. Azt jelzi, hogy Clintonnak a következő hónapokban nehéz dolga lesz, hiszen az elnök nem uralja a parlamentet. Az is kitudódott, hogy csak hosszas unszolás árán tudta az elnök rávenni Bob Kerrit — az annak idején szintén elnökjelöltségre pályázó riválist —, hogy támogassa javaslatát. Kerri szavazata kulcsfontosságú volt, hiszen a demokrata szenátorok nagy számban készek voltak követni döntését.

S hogy mennyire bajban van Clinton, mutatja az az elkeseredett kísérlet is, mely által a szavazás másnapján kétpárti összefogásra szólította fel a kongresszust. „Nem dönthetünk minden életbevágó kérdésben a pártegység alapján. Vannak dolgok, amelyeket együtt kell elvégeznünk" — mondta. A most elfogadott tervezet ugyanis csupán egy keret; kimunkálása még hátra van. A kongreszszusnak külön kell szavaznia például az egészségügyi reformról, hogy csak egyet említsünk a Clintonra váró csaták közül.

Cz. É.

ÚJ MOTOR A VILÁGGAZDASÁGBAN?

Terjeszkedik a „multi-pókháló"

Tavaly az általános visszaesés közepette a multinacionális vállalatok külföldi leánycégei és érdekeltségei nagyobb forgalmat bonyolítottak le, mint a világkereskedelem értéke

Az Unctad tanulmánya szerint 1992-ben a világkereskedelem értéke 4000 milliárd dollár volt, ezzel szemben a multik a székhelyükön kívüli államokban 5500 milliárd dollár forgalmat „produkáltak" az árucikkek és a szolgáltatások területén. (Az adatok nem tartalmazzák a bankbirodalmak külföldi szolgáltatásainak értékét.) A számok fényében nem meglepő, hogy a tavalyi recessziós időszakban a világgazdaság motorját a multinacionális vállalatok jelentették.

Jól jellemzi gazdasági hatalmukat és erejüket, hogy a magánszektorban ellenőrzésük alatt tartják a világ termelővagyonának mintegy egyharmadát. Külföldi beruházásaik összege eléri a 2000 milliárd dollárt. A legnagyobb külföldi beruházási vagyonnal az amerikai és az angol multik rendelkeznek, 474, illetve 259 milliárd dollár értékben. A harmadik helyet a japánok foglalják el a listán, amelyek agresszív külföldi beruházási politikával és gyakorlattal az elmúlt év végén 251 milliárd dolláros külföldi vagyonnal rendelkeztek.

1990-ben a külföldre áramlott működőtőke összege 234 milliárd dollár volt, egy évvel később ez az összeg 183 milliárdra csökkent. Tavaly tovább mérséklődött a nemzetközi beruházási tevékenység, a külföldi invesztíciók értéke 150 milliárd dollárra zsugorodott. A nemzetközi működőtőke-áramlásban továbbra is meghatározó szerepet játszanak a multinacionális vállalatok, amelyek számára újabban kedvelt befektetési célpont Kelet-Európa és a fejlődő országok. Ez utóbbiak közül különösen az újonnan iparosodó délkelet-ázsiai országok, Kína és Mexikó vonzó a multik számára. Az Unctad szerint rövid időn belül fordulat várható a nemzetközi működőtőke-beruházások alakulásában: a hanyatlást hamarosan a befektetési tevékenység élénkülése váltja majd fel. A fordulat mindenekelőtt annak köszönhető, hogy a távközlés, a szállítás, a közművi szolgáltatások és a biztosítás területén világszerte liberalizálódnak a nemzeti piacok a külföldi befektetők számára.

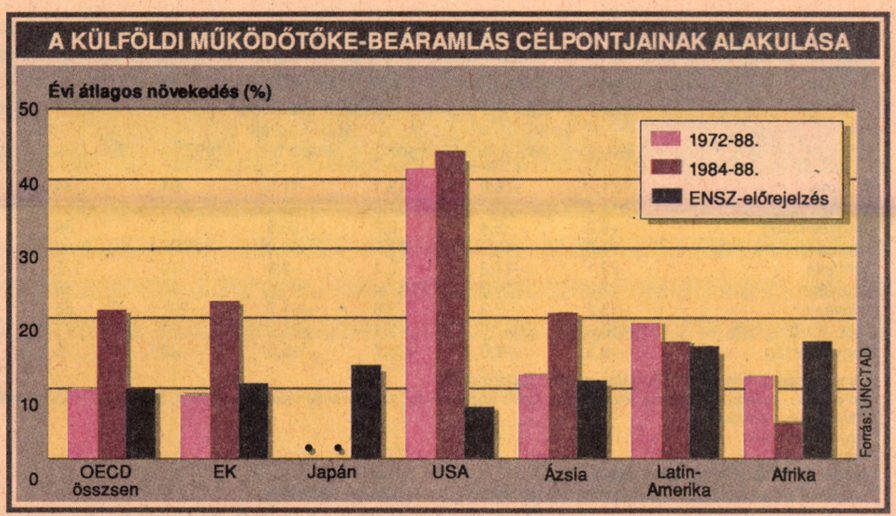

Évtizedünkben a világgazdaság egyik fő jellemzője a termelés nemzetköziesedése. Ez nem kismértékben annak a következménye, hogy a távközlési forradalom nyomán erőteljesen integrálódtak a multi-anyavállalatok külföldi leánycégeikkel. A külföldi érdekeltségek számának bővülése az egész világon végigvonuló privatizációs hullámnak is köszönhető. A privatizációban a multik jelentős összegekkel vesznek részt piacaik bővítése érdekében. A statisztikák tanúsága szerint ebben az évtizedben eddig a multinacionális vállalatok elsősorban a latin-amerikai és a kelet-európai privatizációban vesznek részt számottevő beruházásokkal. E térségekben számukra az új értékesítési piacok megnyílása mellett az is fontos, hogy viszonylag olcsó a munkaerő, alacsonyak a termelési költségek. Versenyképességük alakulása szempontjából pedig kifejezetten előnyös a termelés egy részének kihelyezése Latin-Amerika és Kelet-Európa „olcsó" országaiba.

Számítások szerint a multinacionális cégek száma 37 ezer, ezek külföldi érdekeltségeinek száma pedig meghaladja a 170 ezret. (Befolyásuk, gazdasági erejük az egyes országokban, illetve a világgazdaságban ennél jóval nagyobb; az utóbbi adat ugyanis csak azokat a külföldi érdekeltségeket foglalja magában, amelyekben a multik tulajdonhányaddal rendelkeznek. a franchise- és licencszerződések alapján fennálló üzleti kapcsolatokon keresztül a „hálózat" és a befolyás ennél jóval nagyobb.)

A multinacionális vállalatok több mint 90 százalékának a székhelye (központja) a fejlett ipari országokban van. Az összes anyavállalat mintegy 60 százaléka a feldolgozóiparban, 37 százaléka pedig a szolgáltatási ágazatban tevékenykedik. A kitermelő- és alapanyagiparra a multiknak mindössze 3 százaléka összpontosítja tevékenységét. A multik beruházásainak döntő része a technológiaigényes feldolgozóiparba, valamint a szolgáltatási ágazatba irányul, s mind kevesebbet invesztálnak a kitermelőiparba, valamint a túlságosan anyagigényes, „alapszintű" feldolgozóipari ágazatokba. Annak ellenére, hogy a multik száma 37 ezer, a külföldi érdekeltségek tulajdoni koncentrációja igen magas: az Unctad adatai szerint a külföldi érdekeltségek és a külföldi vagyon fele a multik egy százalékánál összpontosul. A 2000 milliárd dolláros külföldi vagyon felét tehát 400-nál kevesebb vállalat tudhatja a magáénak!

A legnagyobb értékű külföldi vagyonnal a brit—holland Royal Dutch Shell rendelkezik. Ezt a vállalatbirodalmat a sorban a Ford, a General Motors, az Exxon és az IBM követi. A húsz, legnagyobb külföldi vagyonnal rendelkező multinacionális vállalatból hét amerikai, három japán, kettő német, kettő pedig brit—holland tulajdonú. Svájc kettő, Nagy-Britannia, Olaszország, Hollandia és Olaszország egy-egy céggel képviselteti magát a szupergazdag multik toplistáján.

Érdekes „munkamegosztás" van kialakulóban a multik között a külföldi beruházási célpontok területén. (Ezt a munkamegosztást durvább fogalmazással érdekszféra-formálásnak is hívhatnánk.) A japán multik külföldi működőtőke-beruházásaiban újabban Ázsia dominál, az Egyesült Államok multinacionális vállalatainak pedig mindinkább Latin-Amerika válik első számú „vadászterületté". A statisztikákból jól látható, hogy az EK-országok multijai elsősorban Kelet-Európában és Afrikában aktívak az úgynevezett feljövő piacok közül.

A hatalmas anyagi eszközökkel, termelési kapacitással és nagyszámú külföldi érdekeltséggel rendelkező multinacionális cégek új korszakot nyitnak a világgazdaságban: önmaguk hozzák létre a világméretű gazdasági, termelési és értékesítési integrációt. Tevékenységük olyan országokat integrál szinte láthatatlanul egységes piaccá, amelyek között egyébként nincsen integrációs megállapodás. Az ázsiai országok többségének gazdasága például a japán cégek termelési stratégiáján keresztül forr össze. Az amerikai és a mexikói termelővállalatok már akkor szoros vagy integrált kapcsolatban álltak egymással, amikor szinte még fel sem merült az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás (NAFTA) gondolata. Az Unctad tanulmánya megállapítja, hogy széttöredezőben van a hagyományos integrációs különbség, megosztottság a vállalati és az országos szint között. A multik integráló hatása következtében az országcsoportok alkotta integrációk fokozatosan nemzetközi vállalati integrációkká alakulnak át. Ez a folyamat persze nem egyik napról a másikra zajlik le, hiszen az egyes országok alkotta gazdasági, politikai és pénzügyi integrációk még hosszú ideig fennmaradnak. A multik azonban hosszabb távon — az erre utaló mind több jel alapján — fokozatosan be kívánnak „vitorlázni" azokra a területekre, illetve tevékenységekbe, amelyek hagyományosan a nemzeti kormányok hatáskörébe tartoznak. Természetesen nem arról van szó, hogy a multik át akarnák venni a kormányok szerepét és feladatait, de gazdasági erejüknél fogva mind nemzeti, mind pedig nemzetközi szinten még nagyobb hatalomra és befolyásra törekszenek a világgazdaság alakításában.

G. GY.

WIIW-JELENTÉS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁRÓL

Szakadékok a régióban

A bécsi Világgazdasági Kutatóintézet (WIIW) jelentése „törékeny sikerek" címmel foglalja össze régiónk helyzetét

A Kelet-Európából érkező rossz gazdasági hírekre figyelve nem szabad elfelejteni, hogy ebben a régióban időközben sikertörténetek is lejátszódtak — írja a jelentés. Idesorolja, hogy a magánszektor, mindenekelőtt a szolgáltatás területén üstökösszerű emelkedési pályára lépett, a külkereskedelem a nyugat irányába tájolta magát és sok erőteljes liberalizálási és illeszkedési lépés történt rövid idő alatt. (A reform élenjárói közé Lengyelország, a Cseh Köztársaság és Magyarország mellett Szlovéniát is egyre inkább oda lehet sorolni. Szlovákiát viszont magányos útján a felzárkózási lehetőség elvesztése látszik fenyegetni.)

A WIIW szerint ezeket a vívmányokat három súlyos gyengeség fenyegeti, melyek — egyedül a Cseh Köztársaság kivételével — valamennyi reformországban megfigyelhetők.

Először: a költségvetési hiány stabilizációs politika szempontjából fontos korlátozás a recesszió okozta csökkenő adóbevételek és a növekvő szociális kiadások miatt nagy, és növekvő gondokat okoz.

Másodszor: Lengyelország példáján is látható, hogy a gyenge, az utóbbi években tovább csökkenő termelékenység és az ahhoz kapcsolódó termelékenységi tartalékok még egy megújuló gazdasági növekedés esetén is eleinte aligha fognak új munkahelyeket teremteni. Sokkal inkább az állami vállalatok privatizálása, az új versenytörvények bevezetése és a hasonló szerkezeti reformok mikroszinten fokozatosan érvényesülő hatása, a gazdaságtalan iparágak átdimenzionálása fogja igazán mozgásba hozni a gazdaságot. Ám azt is anélkül, hogy az „új" szolgáltató vagy exportorientált gazdasági ágazatok el tudnák nyelni a szabaddá váló munkaerőket. Jóllehet a munkanélküliség növekedése az utóbbi hónapokban az egész régióban lelassult, a legtöbb előrejelző intézet erre az évre további növekedéssel és utána évekig tartós tömeges munkanélküliséggel számol.

A harmadik problémává az utóbbi hónapokban a külkereskedelem vált. A tavaly észlelt exportfellendülés hirtelen véget ért. Mindenekelőtt a nyugati kivitel stagnál vagy éppen visszaesik. Ezt részben a nyugati protekcionizmusra, azonban mindenekfelett a kelet-európai export iparágak szerkezeti gyengeségeire, valamint sok közép- és kelet-európai valuta enyhe reális felértékeltségére lehet visszavezetni. Amennyiben ez a trend folytatódik, akkor nemcsak a növekedés eddigi legfontosabb motorja esne ki, hanem a kereskedelmi és fizetési mérlegek javulása is reménytelenné válhat.

A WIIW-jelentés külön foglalkozik a cseh és a szlovák válási aktus gazdasági következményeivel. Megállapítja, hogy a Cseh Köztársaság egyrészt az ipari termelés 7,8 és a GDP 2,4 százalékos csökkenésével (1993 első negyedében) még viszonylag messze van egy növekedési pályától. Másrészt viszont (június végén) mindössze 2,6 százalékos munkanélküliséget, jóval 1 százalék alatti havi inflációt és csekély költségvetési többletet mutat fel, ami regionálisan meglehetősen egyedülálló siker. A cseh-szlovák kereskedelem a prágai Nemzeti Bank egy jelentése szerint 1993 első négy hónapjában az előző év azonos szakaszával összehasonlítva 30 százalékkal esett vissza, ami jelentősen hozzájárult a termelés már említett visszaeséséhez. A prágai hatóságok úgy tartják, hogy a zavarokat sikerült jól kezelni. Dyba gazdasági miniszter szerint az 1993-ra eredetileg prognosztizált 1—3 százalékos GDP-növekedés a rossz első negyedév dacára is megvalósítható marad.

Ezzel szemben Szlovákia erősen szenved a válástól és 1994-ben további jelentős GDP-csökkenést érhet meg. Erre utaló jel a szlovák korona július elején történt leértékelése, a szomszédos köztársasághoz hasonlítva jelentősen nagyobb, 14,3 százalékos termeléscsökkenés az első negyedévben, a munkanélküliség további emelkedése 12,5 százalékra július elejéig, valamint a magas költségvetési hiány. Az infláció elleni harcban Pozsony eddig elég jól helytáll Prága mellett.

A WIIW által értékelt másik „párhuzam": Lengyel- és Magyarország.

Lengyelország makrogazdasági helyzete a jelentés szerint bizonyos mértékig fordított tükörképe a Cseh Köztársaságénak: Prágával ellentétben Varsó már 1992-ben ismét növelte az ipari termelést és a GDP-t és a reálértéken 9,4 százalékos további termelésnövekedés (1993 első félévében, az előző év azonos időszakához viszonyítva) a növekedési trend további folytatódását engedi remélni. Azonban a többi mutatónál Lengyelország a szerkezeti gyengeségek miatt jóval a csehek mögött marad: június végén a 14,6 százalékos munkanélküliséggel vezetik a közép- és kelet-európai statisztikát, makacs költségvetési hiánnyal harcolnak és a havi infláció a tartós restriktív gazdaságpolitika dacára, még mindig megközelíti a 2 százalékot.

Magyarország a WIIW szerint ellentmondásos képet mutat. Felül kellett vizsgálni a folyó évre vonatkozó hivatalos gazdasági előrejelzéseket (mint az előző évben is), és — az eredetileg már 1992-re remélt — gazdasági növekedés helyett legjobb esetben is a GDP stagnálására vagy akár 3 százalékos csökkenésére, valamint a fogyasztói árak előző évihez képest csak jelentéktelenül csökkenő 20—22 százalékos emelkedésére lehet számítani. Az előrejelzések korrekciójának indítéka az export első félévi 27 százalékos visszaesése. A bécsi intézet szerint azonban „a makacs alkalmazkodási válság alapvető okait a szerkezetváltás túlságosan lassú folyamatában lehet keresni". A

KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPA KIEMELT KONJUNKTÚRA ADATAI
(Reálváltozások az előző év azonos időszakához képest, százalékban)

	Ipari termelés[1]		Külkereskedelem[2] 1993. I. n. év		Fogyasztói árak (%)			Munkanélküliség (%)	
	1992.	1993. I. n.	Export	Import	1992.[3]	1993. I. n.[3]	1993. máj.	1993. dec.	1993. máj.
Bulgária	–21,9	–16,0	–12,1	–11,0	91	84	5,3	14,8	15,7
Horvátország	–14,6	–1,0	–11,8	+82,2	664	1207	26,4	17,8	17,5[5]
Lengyelország	+4,2	+5,4	–8,2	+20,5	43	39	1,8	13,6	14,2
Kis-Jugoszlávia	–21,0	–40,0	–73,7	–72,0	9237	n. a.	205,2	24,6	n. a.
Románia	–22,1	–17,3	0,1	–2,9	210	172	30,6[6]	9,1	9,3
Szlovákia	–12,9	–14,3	n. a.	n. a.	10	19	0,5	10,4	12,0
Szlovénia	–13,2	–7,3	–3,8	+31,7	201	56	1,3	13,4	13,7
Cseh Köztársaság	–10,6	–7,8	–3,1	+21,0	11	21	0,4	2,6	2,6
Magyarország	–9,8	–1,0	–28,7	–5,0	23	25	0,4	12,3	13,0

[1] Lengyelország: értékesítés; Bulgária: magánszektor nélkül;
[2] Folyó áron, dollárban (Bulgária: leva alapon; Cseh Köztársaság: szlovákiai kereskedelem nélkül, Szlovénia: ex-Jugoszlávia kereskedelem nélkül);
[3] Átlagos éves emelkedés;
[4] Havi emelkedés;
[5] Április;
[6] Május: árliberalizálás hatásával együtt
Források: Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche, nemzeti statisztikák

EK—OROSZ KERESKEDELEM

Távol Brüsszeltől

„Oroszország nem Guatemala!” — fakadt ki indulatosan Jelcin elnök, amikor tudomására jutott, hogy Brüsszel hasonló szellemű megállapodásra tett javaslatot Moszkvának, mint amilyent a közép-amerikai országgal kötött a banánbehozatal szabályozására

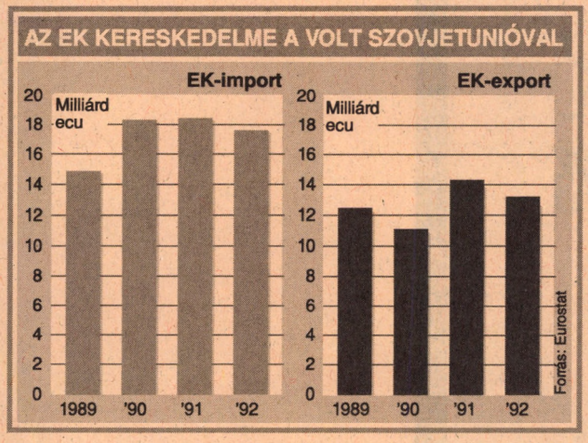

Az EK és Oroszország közötti kereskedelmi és politikai szerződés tető alá hozása mind több nehézségbe ütközik, a két fél álláspontja és követelményrendszere még meglehetősen távol áll egymástól.

Oroszország számára az EK tagországaival folytatott kereskedelem jóval fontosabb, mint az Egyesült Államokkal vagy Japánnal lebonyolított árucsere-forgalom. 1992-ben a szovjet utódállamok és a Tizenkettek kereskedelme 4,8 milliárd dolláros többlettel zárult az előbbiek javára, s ebből Oroszország mintegy 70 százalékkal részesedett.

Oroszország az eddigi tárgyalásokon ugyanolyan elbánást kívánt a maga számára, mint amilyenben az EK a GATT-országokat részesíti. A megállapodásba szeretné befoglalni az árucikkek, a szolgáltatások, a tőke és a személyek szabad áramlását és mozgását. Az EK álláspontja ezzel szemben az, hogy Moszkva mindaddig nem számíthat „GATT-elbánásra”, amíg létre nem jön az „igazi” piacgazdaság az országban. (Brüsszel számára ugyanis az eddigi reformok nem elegendőek, hiszen például az önköltséget jócskán befolyásoló energiaárak az állami dotáció következtében igencsak alacsonyak.) Az orosz vállalatok Brüsszel szerint nincsenek tisztában termelési költségeik alakulásával, szerkezetével. Az EK ugyan üdvözli Oroszország GATT-csatlakozási kérelmét, de megítélése szerint belátható időn belül a felvételre nem kerül sor.

Miután az orosz gazdaságban és a reformok folyamatában nagy a káosz és sok a bizonytalanság, az EK ragaszkodik egy védőklauzula beépítéséhez az esetleges szerződésbe. Ez a védőklauzula Brüsszel számára lehetőséget nyújtana arra, hogy dömpinggyanú esetén korlátozza importját Oroszországból. (Különösen olyan érzékeny termékek esetében, mint az alumínium, az acél és a textíliák. Miheľyt Oroszország csatlakozhat a GATT-hoz, a védőklauzula hatályát vesztené, illetve újratárgyalnák.)

Moszkva véleménye szerint a védőklauzula szigorúbb és durvább, mint a GATT-szerződésben foglalt korlátozó intézkedések. Ráadásul elrettentené a külföldi működőtőkét a legfontosabb orosz exportágazatokba való beruházásoktól.

Az orosz kormány elégedetlen az EK hozzáállásával; véleményünk szerint Brüsszel Oroszországot Kínához és Észak-Koreához hasonlóan központi irányítású, állami kereskedelmű országnak tekinti, s ennek megfelelően is kezeli. Az elégedetlenség nem alaptalan. Az illetékes brüsszeli EK-hatóságok már több ízben korlátozták dömpinggyanú miatt az orosz acél- és alumíniumbehozatalt.

A tervek szerint idén még több tárgyalási fordulóra kerül sor az EK és Oroszország között. Hírek szerint nem kizárt, hogy a következő hónapokban valamelyest „puhul” majd a brüsszeli álláspont. Újabban szó van egy úgynevezett felfejlődési klauzuláról is. Eszerint az EK mindaddig kedvezően viszonyul a szabadkereskedelem kérdéséhez, amíg Oroszország fokozatosan és sikeresen adaptálja, illetve követi a GATT előírásait. Ez az igencsak sejtelmes és tág megfogalmazás szinte semmi kötelezettséget nem jelent Brüsszel számára, Moszkvának viszont jól felfogott érdeke, hogy kereskedelmét mielőbb harmonizálja a GATT-szabályokkal.

Az EK „többsebességes Európa” politikájában Oroszország számára sem társulási szerződést, sem teljes jogú tagságot nem kínál. Oroszországnak még a szabadkereskedelmi megállapodásért is több éves küzdelmet kell folytatnia, elsősorban gazdaságának és kereskedelmének a nemzetközi (piaci) normákhoz való igazításával.

Oroszország részesedése az EK teljes külkereskedelméből meglehetősen alacsony, alig haladja meg a 2 százalékot. A Keletre irányuló export döntő többsége gép és berendezés, az onnan származó behozatal pedig szinte kizárólag nyersanyagokból és energiahordozókból áll. (Az orosz külkereskedelemben a bevételek mintegy 50 százaléka a Nyugat-Európába irányuló exportból származik.) Az arányok tehát igencsak eltérőek. Ráadásul az elhúzódó recesszóval küszködő EK-tagországoknak nem érdekük az olcsó orosz (és kelet-európai) termékek piacrajutásának korlátlan biztosítása.

GONDA GYÖRGY

VILÁGVÁLLALATOK VILÁGA

GEC-Alsthom: szupervonat Dél-Koreának

Két esztendeig tartó beható tanácskozások után a dél-koreai kormány az angol—francia GEC-Alsthom csoportnak adott megbízást az ország első szuperexpresszének megépítésére. A 14 milliárd dollár értékű megbízás eredményeképpen Szöul és Puszan között építik meg az ország első szuperexpresszét. A megállapodás azt jelenti, hogy a GEC-Alsthom német (Siemens) és japán (Mitsubishi) versenytársai érzékeny üzleti vereséget szenvedtek. Különösen feltűnő a japán cég visszautasítása, miután a Mitsubishi építette 1964-ben Japánban a világ első szuperexpresszét. A nyertes vállalat fele-fele arányban a francia Alcatel-Alsthom NV. és a General Electric angol leányvállalatának kezében van.

Siemens: siker a hazai pályán

Német konzorcium kapta az 1,3 milliárd dollár értékű megbízást az első német szuperexpressz megépítésére. A konzorciumot a Siemens vezeti. Tagja az AEG, a Daimler Benz elektronikai részlege, valamint a kelet-németországi Deutsche Waggonbau nevű konszern. Összesen 60 külön szerelvényt építenek, amelyek 1998-ban lépnek szolgálatba. Az elsőnek 1996 végére kell elkészülnie, és a Hanover—Berlin vonalon lép először szolgálatba. A Siemens egyébként erősíti jelenlétét Kelet-Európában. 10 százalékos részesedést szerzett az orosz KTZ üzemben, amely az ország legnagyobb turbinagyártója. Néhány héttel ezelőtt a Skoda turbinagyártó részlegével is megállapodást kötött. Tárgyalások folynak a Siemens részvételéről a lengyel vasúti hálózat korszerűsítésében és barteregyezményről kezdődtek megbeszélések a bulgáriai atomerőműveket üzemeltető vállalattal. (Egyébként Frankfurtban azt is közölték, hogy a Siemens 15 magyarországi közös vállalatát egy részvénytársaságba tömörítik.)

Microsoft: vizsgálat küszöbén

Az amerikai igazságügyminisztérium bejelentette, hogy újabb trösztellenes vizsgálatot indít a Microsoft Corporation ellen. A döntés annak ellenére is megszületett, hogy egy másik szövetségi hatóság az óriási szoftver-vállalkozás ellen már vádemelés nélkül lezárt egy vizsgálatot. Az igazságügyminisztérium azért döntött az új vizsgálat mellett, mert a trösztellenes vizsgálatokat végző főosztályhoz számos panasz érkezett más szoftver-vállalatoktól. Ezek lényege, hogy a Microsoft piaci túlsúlyát felhasználva a verseny elfojtására irányuló gyakorlatot folytat. A döntést úgy értékelik, hogy a Clinton-kormányzat alatt az igazságügyminisztérium agresszívebb magatartást fog tanúsítani a trösztellenes törvények betartatása érdekében.

Canon: radikális visszaesés

Japán egyik legnagyobb irodagép- és fotoipari konszernje, a Canon a június végén záródott évnegyedben érzékeny visszaesést szenvedett. A forgalom 2,6 százalékkal esett vissza. A belföldi eladás 5,5, az export pedig 1,9 százalékkal csökkent. (Az export egyébként a cég forgalmának 79 százalékát teszi ki.) A tiszta nyereség nem kevesebb, mint 48 százalékkal zuhant. Az évnegyed tapasztalatai alapján az 1994 márciusában végződő pénzügyi évre az eddig 38 milliárd dollárnyi tiszta nyereség helyett 18 milliárdot prognosztizálnak.

SZEPTEMBERTŐL KERESSE

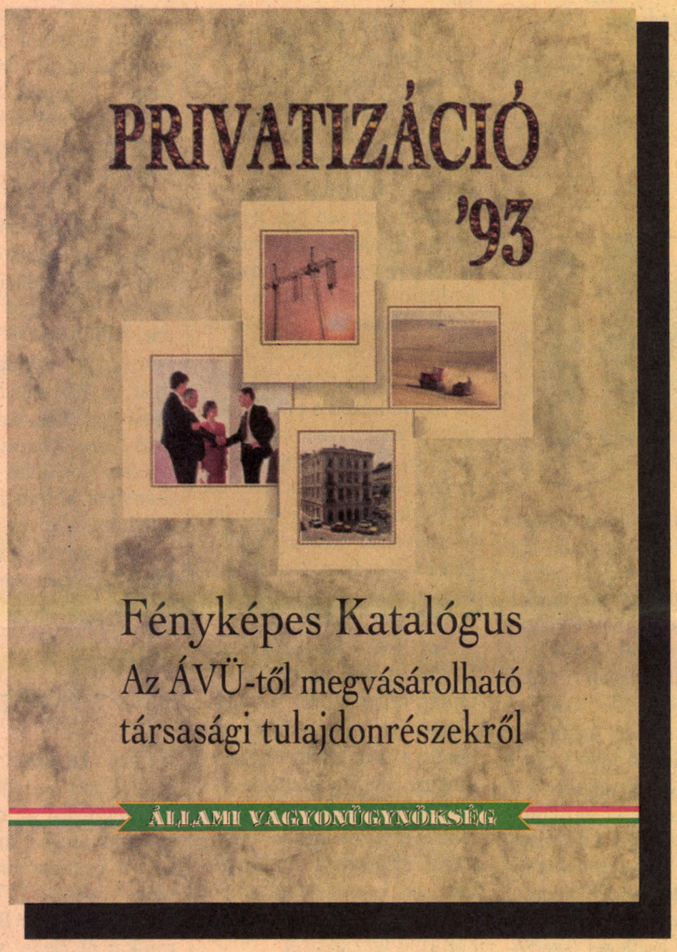

AZ

ÁLLAMI VAGYONÜGYNÖKSÉG ÜGYFÉLSZOLGÁLATÁNÁL

1133 BUDAPEST, POZSONYI U. 56.
TELEFON: 269-8990
FAX: 269-8991

FÉLFOGADÁS: HÉTFŐTŐL-CSÜTÖRTÖKIG 8.00-16.30
PÉNTEKEN 8.00-16.00